

Broj 1/2022.

SLUŽBENI VJESNIK

BISKUPIJÂ
MOSTARSKO-DUVANJSKE
I TREBINJSKO-MRKANSKE

SLUŽBENI VJESNIK

Biskupijâ
Mostarsko-duvanjske i
Trebinjsko-mrkanske

Nakladnik
Biskupski ordinarijat Mostar
Ulica nadbiskupa Čule b.b., 88000 Mostar

Glavni urednik
Don Stipe Gale

Odgovorni urednik
Don Nikola Menalo

Grafička obrada
Crkva na kamenu

Tisak
Suton, Široki Brijeg

Slika na naslovnici
Katedrala i Biskupski ordinarijat u Mostaru

Slika na zaslovnici
Katedrala u Trebinju

Sadržaj

Uskrsna poruka biskupa Petra Palića	5
I. DOKUMENTI SVETE STOLICE	7
Poruka Svetoga Oca Franje za korizmu 2022. godine	8
Poruka Svetoga Oca Franje za XXX. Svjetski dan bolesnika	10
Poruka Svetoga Oca Franje za Svjetski dan misija 2022.	13
Poruka pape Franje za 56. Svjetski dan sredstava društvenih komunikacija	16
Kongregacija za kler – Biskupska sinoda, Pismo svećenicima o Sinodskom hodu	19
Poruka Svetoga Oca Franje za II. Svjetski dan djedova, baka i starijih osoba	21
Poruka Svetog Oca Franje za 59. Svjetski dan molitve za zvanja	23
Poruka Svetog Oca Franje za 108. Svjetski dan selilaca i izbjeglica	25
Poruka Svetoga Oca Franje za 6. Svjetski dan siromaha	26
II. BISKUPSKA KONFERENCIJA BOSNE I HERCEGOVINE	31
Vijeće za obitelj BK BiH, Zaštita života i pravo na život od samog začeća do biološke smrti	32
30. sjednica stalnoga vijeća BK BiH	34
24. redovito godišnje zajedničko zasjedanje Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine i Hrvatske biskupske konferencije	34
Apel komisije "Justitia et pax" Biskupske konferencije BiH moćnicima svijeta da zaustave požar rata na području Ukrajine	35
Sjednica vijeća za kler BK BiH	36
83. redovito zasjedanje Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine	36
Poziv na 9. međudekanski susret u Bosni i Hercegovini	39
Poziv na 5. susret svećenika u BiH	40
Promemorija Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine o potrebi uspostave pravde i društvene sloge te o sadašnjem stanju Katoličke crkve i hrvatskoga naroda u BiH	41
17. susret biskupa Biskupske konferencije BiH s članovima Konferencije viših redovničkih poglavara i poglavarica BiH	44
XIII. Susret biskupa Biskupske konferencije BiH s franjevačkim provincijalima u BiH	45
IX. međudekanski susret u Bosni i Hercegovini	46
5. susret svećenika Bosne i Hercegovine u Livnu	48
31. sjednica stalnoga vijeća BK BiH	50
III. MOSTARSKO-DUVANJSKA I TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA	53
Prva sjednica ekonomskog vijeća u novom sazivu	54
Druga sjednica ekonomskog vijeća	55
Okružnica – posjet mons. Paula Richarda Gallaghera, tajnika za odnose s državama u državom tajništvu Svetе Stolice	56
Pozdrav biskupa Petra nadbiskupu Paulu Richardu Gallagheru na početku misnog slavlja u mostarskoj katedrali na svetkvinu sv. Josipa	57
Homilija nadbiskupa Paula Richarda Gallaghera	58

Čestitka biskupa Petra imenovanom nadbiskupu koadjutoru zadarskom mons. Milanu Zgrabliću	60
Okružnica o liturgijskim slavlјima u Velikom tjednu i općenito	61
Okružnica o Misi posvete ulja na Veliki četvrtak 2022. u Mostaru	62
Okružnica o Misi posvete ulja na Veliki četvrtak 2022. u Trebinju	62
Okružnica o kolekti - milostinji	63
Odgovor biskupa Petra Palića vлč. gospodinu Stanku Pavloviću	64
Okružnica o završnici Sinodalnoga hoda partikularnih crkava prema Biskupskoj sinodi (2021.-2023.)	65
Okružnica o prijavi novih sjemeništaraca/bogoslova	65
Biskupijski sažetak sinodskog procesa u Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji	67
Okružnica o ukidanju epidemioloških mjera na liturgijskim slavlјima	72
Okružnica o polugodišnjem obraćunu (siječanj – lipanj 2022.)	73
IMENOVANJA I RAZRJEŠENJA	74
IZ ŽIVOTA BISKUPIJE	75
Pastoralni dan 2022.	75
Misa za branitelje u prigodi 30. obljetnice osnutka HVO-a	76
Cvjetnica u Mostaru	77
Križni put na Hum	78
Euharistijsko slavlje na završetku kapitula Hercegovačke franjevačke provincije	79
50. obljetnica župe Hutovo	81
Proslavljena zaštitnica mostarske katedrale i zaključen Sinodalni hod u hercegovačkim biskupijama	83
Biskup Petar u župi Crnač	83
Svećeničko ređenje	85
USNUŠE U NADI USKRSNUĆA	88
Don Mihovil Zrno	88
Fra Žarko Ilić	88
Fra Vitomir Musa	89
Fra Marinko Leko	89
BISKUPOVA KRATKA KRONIKA	90

USKRSNA PORUKA BISKUPA PETRA PALIĆA

Među "sedam svjetskih čuda" ubrajaju su egipatske piramide. To su velike grobnice, koje sadrže mumificirana tijela egipatskih faraona. Mnogi ljudi posjećuju te grobnice, ali i grobnice poznatih osoba, političara, filozofa, pisaca koje se nalaze u katedralnim, samostanskim i drugim crkvama.

U Jeruzalemu se nalazi crkva Svetoga groba koju posjećuju hodočasnici iz cijelog svijeta. Ulazeći u nju nailaze na natpis: "Nije ovdje!" (Mt 28,6) Ta je crkva poznata po praznom grobu u kojem je bilo položeno tijelo Isusa Krista. No, Isus Krist je uskrsnuo, ostavljajući prazan grob kako je i rekao svojim učenicima. Na taj je način učinio najvažnije čudo u svom životu, prkoseći zakonima prirode i dokazujući da je on Bog. Stoga se radujemo ovom velikom i jedinstvenom događaju slaveći Uskrs.

Kristovo uskrsnuće temelj je naše kršćanske vjere. Uskrsnuće je najveće čudo i dokazuje da je Isus Bog. Zato sveti Pavao piše: "Ako pak Krist nije uskrsnuo, uzalud je doista propovijedanje naše, uzalud i vjera vaša." (1 Kor 15,14) Kristovo uskrsnuće bila je središnja tema navještaja apostola, jer je činjenica uskrsnuća znak Isusova božanstva. Uskrs je jamstvo i našega vlastitog uskrsnuća. Uskrs je blagdan koji nam daje nadu i ohrabrenje u ovom svijetu boli, tuge i suza. Podsjeća nas da je život, unatoč svemu, vrijedan življenja. Uskrs je izričaj naše vjere u stvarnu prisutnost uskrsloga Isusa koji daje smisao našoj osobnoj i zajedničkoj molitvi, snagu boriti se protiv kušnji i oslobođiti se nepotrebnih briga i strahova.

Posljednjih mjeseci živimo svoje živote u svakodnevnom doticaju sa smrću, u svim njezinim oblicima i veličinama. Smrt ljudi različitim dobi i uzrasta postaje dio naše svakodnevice. Živimo usred smrti, a oko nas ljudi pate od straha pred budućnošću, usamljenošću, pred raspadom obitelji, nedostatkom zaposlenja, financijskim poteškoćama, pred očajem i beznađem. Sve veći broj njih živi i umire, ne uživajući u miru i sreći Uskrsa.

Draga braće i sestre! Uskrs je poziv na život uskrsnuća. Uskrs nam pruža radosnu poruku da smo "narod uskrsnuća". Nismo osuđeni ležati u grobu svojih grijeha, mržnje, zlih navika, ovisnosti, očaja, sumnje ili obeshrabrenja. Umjesto toga, od nas se očekuje da živimo radostan i miran život, neprestano doživljavajući stvarnu prisutnost uskrslog Gospodina u svim događajima našeg života, pa i usred smrti, patnje, boli i napetosti svoga svakodnevnog života.

Stoga, slaveći Uskrs predajmo svoj život uskrsom Kristu. Tko umre s Kristom, uskrsnut će s njim na vječnu slavu! Budući da je Uskrs simbol novoga života, potrudimo se i mi da nam ovaj Uskrs bude novi početak. Ako ste bili daleko od Crkve, neka vam ovaj Uskrs bude novi početak. Ako ste bili daleko od svoje obitelji, neka vam ovaj Uskrs bude novi početak. Ako ste podložni nekoj vrsti ovisnosti, neka ovaj Uskrs bude novi početak. Ako danas ništa drugo ne čuješ, sjeti se da ljudi koji susreću uskrslog Krista nikada nisu isti. S Kristom postajemo nove osobe, novo stvorenje. I kao što je Krist uskrsnuo od mrtvih po slavnoj Očevoj moći, od sada i mi možemo živjeti nove živote, jer Uskrsli Krist živi u nama i po nama. Svima vama koji svoje srce otvarate poruci Kristova uskrsnuća želim Sretan Uskrs!

O Uskrsu 2022.

✠ Petar, biskup

I.
DOKUMENTI SVETE STOLICE

PORUKA SVETOGA OCA FRANJE ZA KORIZMU 2022. GODINE

**"Neka nam ne dozlogrdi činiti dobro: ako ne sustanemo,
u svoje čemo vrijeme žeti! Dakle, dok imamo vremena,
činimo dobro svima" (Gal 6,9-10a)**

Draga braćo i sestre!

Korizma je prikladno vrijeme za osobnu obnovu i obnovu zajednice koja nas vodi do Pashe Isusa Krista umrloga i uskrsloga. Za korizmeni hod 2022. godine bit će nam od koristi razmišljati o poticaju svetoga Pavla Galaćanima: "Neka nam ne dozlogrdi činiti dobro: ako ne sustanemo, u svoje čemo vrijeme žeti! Dakle, dok imamo vremena (kairós), činimo dobro svima" (Gal 6,9-10a).

1. SIJANJE I ŽETVA

U ovom odlomku Apostol doziva u pamet sliku sijanja i žetve, tako drage Isusu (usp. Mt 13). Sveti Pavao nam govori o *kairósu*: milosnom vremenu za sijanje dobra u pogledu buduće žetve. Što je to "bogodano vrijeme" za nas? To je zasigurno korizma, ali je to i cijeli ovozemaljski život, koji je korizma na neki način slika.¹ U našemu životu prečesto prevladavaju pohlepa i oholost, želja za posjedovanjem, gomilanjem i trošenjem, kao što pokazuje primjer bezumna čovjeka iz evandeoske prisopodobe, koji je svoj život držao sigurnim i sretnim zbog obilja žita u žitnici (usp. Lk 12,16-21). Korizma nas poziva na obraćenje, na promjenu mentaliteta, tako da se istinu i ljepotu života ne traži toliko u posjedovanju koliko u darivanju, ne toliko u gomilanju koliko u sijanju dobra i dijeljenju.

Sijač je prije svega sâm Bog, koji velikodušno "nastavlja sijati sjeme dobra u svijetu" (enc. *Fratelli tutti*, 54). Pozvani smo u korizmi odgovoriti na Božji dar prihvatajući njegovu "živu... i djelo-

tvornu" Riječ (Heb 4,12). Ustrajno slušanje Božje riječi razvija spremnost da budemo poučljivi njegovu djelovanju (usp. Jak 1,21) koje naš život čini plodnim. To u nama budi radost, ali i više od toga, to je poziv da budemo "Božji suradnici" (1 Kor 3,9) i da mudro koristimo sadašnje vrijeme (usp. Ef 5,16) kako bismo i mi sijali čineći dobro. Taj poziv da sijemo dobro ne treba promatrati kao neki teret, nego kao milost kojom Stvoritelj želi da aktivno sudjelujemo u njegovoj plodnoj velikodušnosti.

A žetva? Ne sije li se zato da žanjemo? Naravno! Tjesnu povezanost između sijanja i žetve potvrđuje isti sveti Pavao kad kaže: "Tko sije oskudno, oskudno će i žeti; a tko sije obilato, obilato će i žeti" (2 Kor 9,6). Ali o kojem urodu je riječ? Prvi plod posijana dobra nalazimo u sebi samima i u našim svakodnevnim odnosima, pa i u najmanjim dobrim djelima. U Bogu nijedan čin ljubavi, ma kako malen bio, i nijedan "velikodušan napor" neće biti uzaludan (usp. apost. pob. *Evangelii gaudium*, 279). Kao što se stablo poznaje po plodovima (usp. Mt 7,16.20), tako život pun dobrih djela širi oko sebe svjetlo (usp. Mt 5,14-16) i donosi Kristov miris u svijet (usp. 2 Kor 2,15). Služiti Bogu, slobodni od grijeha, donosi plodove posvećenja za spasenje svih (usp. Rim 6,22).

Možemo, zapravo, vidjeti tek mali dio ploda onoga što sijemo jer, prema evandeoskom izričaju, "jedan sije a drugi žanje" (Iv 4,37). Upravo sijući za dobro drugih, sudjelujemo u Božjoj velikodušnosti: "potvrda je velike plemenitosti pokretati procese čije će plodove drugi ubirati, polažući nadu

¹ Usp. SV. AUGUSTIN, *Serm. 243, 9,8; 270, 3; En. in Ps. 110,1.*

u skrivenu snagu sjemena dobrote koje sijemo" (enc. *Fratelli tutti*, 196). Sijanje dobra za druge oslobađa nas uskih logika osobne koristi, daje našem djelovanju širinu besplatnosti i tako nas smješta u divan obzor Božjih dobrohotnih planova.

Božja riječ širi i podiže naš pogled: najavljuje nam da je istinska žetva ona eshatološka, ona posljednjega dana, koji ne pozna zalaza. Zreli plod našega života i naših djelovanja jest "plod za vječni život" (Iv 4,36), koji će biti naše "blago... na nebesima" (Lk 12,33; 18,22). Sâm Isus koristi sliku sjemena koje umire u zemlji i donosi plod kako bi izrazio otajstvo svoje smrti i uskrsnuća (usp. Iv 12,24), a i sveti Pavao je rabi kad govori o uskrsnuću našega tijela: "Tako i uskrsnuće mrtvih: sije se u raspadljivosti, uskršava u neraspadljivosti; sije se u sramoti, uskršava u slavi; sije se u slabosti, uskršava u snazi; sije se tijelo naravno, uskršava tijelo duhovno. Ako ima tijelo naravno, ima i duhovno" (1 Kor 15,42-44). Ta nada je veliko svjetlo koje Krist uskrsli donosi u svijet: "Ako se samo u ovom životu u Krista ufamo, najbjedniji smo od svih ljudi. Ali sada: Krist uskrsnu od mrtvih, prvina usnuli!" (1 Kor 15,19-20), kako bi oni koji su intimno sjedinjeni s njim u ljubavi, "po sličnosti smrti njegovoj" (Rim 6,5), bili pridruženi njegovu uskrsnuću na život vječni (usp. Iv 5,29): "Tada će pravednici zasjati poput sunca u kraljevstvu Oca svojega" (Mt 13,43).

2. "NEKA NAM NE DOZLOGRDI ČINITI DOBRO"

Kristovo uskrsnuće oživjava zemaljske nade "velikom nadom" vječnoga života i unosi već u sadašnje vrijeme klicu spasenja (usp. BENEDIKT XVI., Enc. *Spe salvi*, 3; 7). Suočeni s gorkim razočaranjem zbog mnogih neispunjениh snova i nadanja, suočeni s obeshrabrenošću zbog siromaštva naših sredstava, u napasti smo da se zatvorimo u svoj individualistički egoizam i sklonimo se u ravnodušnost prema patnji drugih. Doista, i najbolji resursi su ograničeni: "Mladići se more i malakšu, iznemogli, momci posrću" (Iz 40,30). Ali Bog "umornome snagu vraća, jača ne-moćnoga. [...] Onima što se u Gospodina uzdaju snaga se obnavlja, krila im rastu kao orlovima, trče i ne sustaju, hode i ne more se" (Iz 40,29.31). Korizma nas poziva da vjera naša i nada budu

u Gospodinu (usp. 1 Pt 1,21), jer samo pogleda uprta u Isusa Krista uskrsloga (usp. Heb 12,2) možemo prihvatići Apostolov poticaj: "Neka nam ne dozlogrdi činiti dobro" (Gal 6,9).

Neka nam ne dozlogrdi moliti. Isus je učio da treba "svagda moliti i nikada ne sustati" (Lk 18,1). Potrebna nam je molitva jer trebamo Boga. Samodostatnost je opasna iluzija. Ako je pandemija dala izravno se osvjedočiti u naše osobne i društvene krhkosti, neka nam ova korizma omogući da iskusimo utjehu koju daje vjera u Boga, bez koje se nećemo održati (usp. Iz 7,9). Nitko se ne spašava sâm, jer svi smo u istoj lađi usred oluja povijesti²; ali iznad svega nitko se ne spašava bez Boga, jer samo vazmeno otajstvo Isusa Krista daje pobjedu nad mračnim vodama smrti. Vjera nas ne oslobađa životnih muka i nevolja, nego nam omogućuje prolaziti kroz njih u Kristu, sjedinjeni s Bogom, u velikoj nadi koja ne razočarava i čiji je zalog ljubav koju je Bog izlio u naša srca po Duhu Svetomu (usp. Rim 5,1-5).

Neka nam ne dozlogrdi iskorjenjivati zlo iz našega života. Neka nam tjelesni post, na koji nas korizma poziva, osnaži duh za borbu protiv grijeha. *Neka nam ne dozlogrdi tražiti oproštenje u sakramentu pokore i pomirenja*, svjesni da se Bog nikada ne umara oprاشtati.³ *Neka nam ne dozlogrdi boriti se protiv požude*, te slabosti koja vodi do egoizma i svakoga drugoga zla, i koja je tijekom povijesti nalazila razne putove da sunovrati čovjeka u grijeh (usp. enc. *Fratelli tutti*, 166). Jedan od tih putova je opasnost ovisnosti o digitalnim medijima, koja osiromašuje međuljudske odnose. Korizma je pogodno vrijeme za suprotstavljanje tim opasnostima i njegovanje cjelovitije ljudske komunikacije (usp. Isto, 43) koja se sastoji od "stvarnih susreta" (Isto, 50), licem u lice.

Neka nam ne dozlogrdi činiti dobro u djelatnoj ljubavi prema bližnjemu. U ovoj korizmi učimo se veselo darivati milostinju (usp. 2 Kor 9,7). Bog "koji pribavlja sjeme sijaču i kruh za jelo" (2 Kor 9,10), brine se za svakoga od nas, ne samo da bismo imali hranu koju ćemo jesti, nego i da bismo bili velikodušni u činjenju dobra drugima. Ako je istina da trebamo sijati sjeme dobrote tijekom cijelog života, iskoristimo ovu korizmu posebno zato da iskažemo brigu svojim bližnjima, da будemo bližnji onoj braći i sestrama koji su ranjeni na svojem životnom putu (usp. Lk 10,25-37).

² Usp. *Izvanredna molitva na Trgu sv. Petra u vremenu pandemije kojom je predsjedao papa Franjo* (27. ožujka 2020.).

³ Usp. *Angelus*, 17. ožujka 2013.

Korizma je pogodan čas da se traži, a ne izbjegava, one koji su u potrebi; da se poziva sebi, a ne ignorira, one kojima treba netko da ih sasluša i lijepa riječ, te da se posjećuje, a ne napušta, one koji pate od samoće. Provedimo u djelo poziv da činimo dobro *svima* i odvojimo vrijeme za ljubav prema najmanjima i najranjivijima, napuštenima i prezrenima, diskriminiranim i marginaliziranim (usp. enc. *Fratelli tutti*, 193).

3. "AKO NE SUSTANEMO, U SVOJE ĆEMO VRIJEME ŽETI"

Korizma nam svake godine doziva u pamet da "dobro, jednako kao i ljubav, pravda i solidarnost, ne može se postići jednom zauvijek; mora ih se stjecati svaki dan iznova" (*Isto*, 11). Molimo, dakle, Boga za strpljivost ratara (usp. Jak 5,7) da ne posustanemo u činjenju dobra, korak po korak. Oni koji padnu, neka pruže ruku Ocu koji nas uvijek podiže. Oni koji su izgubljeni, prevareni zavođenjem Zloga, neka se bez oklijevanja vrate Onomu koji je "velikodušan u praštanju" (Iz 55,7). U ovom vremenu obraćenja, pronalazeći

potporu u Božjoj milosti i u zajedništvu Crkve, ne umarajmo se širiti dobro. Post priprema tlo, molitva ga navodnjava, a ljubav čini plodnim i bogatim. Imamo sigurnost vjere da "ako ne susteremo, u svoje čemo vrijeme žeti" i da čemo, darom ustrajnosti, zadobiti obećana dobra (usp. Heb 10,36) za vlastito spasenje i spasenje drugih (usp. 1 Tim 4,16). Provodeći u djelo bratsku ljubav prema svima, sjedinjeni smo s Kristom, koji je dao svoj život za nas (usp. 2 Kor 5,14-15), i uživamo predokus radosti Kraljevstva nebeskoga, kada će Bog biti "sve u svemu" (1 Kor 15,28).

Neka nam Djevica Marija, koja je u svome krilu nosila Spasitelja i koja pohranjivaše sve događaje i "prebiraše ih u svome srcu" (Lk 2,19), izmoli dar strpljivosti i bude nam blizu svojom majčinskom prisutnošću, da ovo vrijeme obraćenja donese plodove vječnoga spasenja.

Rim, Sveti Ivan Lateranski,
11. studenoga 2021. godine,
spomendan svetoga Martina, biskupa

Franjo

PORUKA SVETOGLA OCA FRANJE ZA XXX. SVJETSKI DAN BOLESNIKA 11. veljače 2022.

**"Budite milosrdni kao što je Otac vaš milosrdan" (Lk 6, 36).
Ostati na putu milosrđa s onima koji pate**

Draga braćo i sestre,
sveti Ivan Pavao II. ustanovio je prije 30 godina Svjetski dan bolesnika kako bi u Božjem narodu, katoličkim zdravstvenima ustanovama i civilnome društvu osvijestio važnost posvećivanja pozornosti i pažnje bolesnicima i onima koji o njima brinu¹.

Zahvalni smo Gospodinu za napredak koji je u tim godinama postignut u partikularnim Crkvama diljem svijeta. Učinjeni su mnogi pomači, ali još je dug put do toga da se osigura da svi

bolesnici, kao i oni koji žive u mjestima i situacijama velikog siromaštva i marginaliziranosti, dobiju potrebnu zdravstvenu skrb, kao i pastoralno praćenje koje im može pomoći da svoju bolest žive u jedinstvu s raspetim i uskrslim Kristom. Neka nam 30. svjetski dan bolesnika, čija se završna proslava zbog pandemije neće održati kako je planirano u Arequipi u Peruu, već u Bazilici svetog Petra u Vatikanu, pomogne rasti u blizini i služenju bolesnima i njihovim obiteljima.

¹ Usp. Sveti Ivan Pavao II., *Pismo kardinalu Fiorenzu Angeliniju, predsjedniku Papinskog vijeća za pastoral zdravstvenih djelatnika, prigodom ustanovljenja Svjetskog dana bolesnika* (13. svibnja 1992.).

1. Milosrdni kao Otac

Tema izabrana za ovaj 30. dan bolesnika: "Budite milosrdni kao što je Otac vaš milosrdan" (Lk 6,36), potiče nas, prije svega, da svoj pogled upravimo Bogu "bogatom milosrđem" (Ef 2,4), koji na svoju djecu uvijek gleda s očinskom ljubavlju, pa i kada se udalje od njega. Milosrđe je, naime, Božje ime *par excellence*, koje izražava njegovu narav ne kao povremeni sentimentalni osjećaj, već kao silu koja je prisutna u svemu što On čini. Ono objedinjuje u sebi snagu i nježnost. Stoga možemo s oduševljenjem i zahvalnošću reći da Božje milosrđe ima u sebi i dimenziju očinstva i dimenziju majčinstva (usp. Iz 49,15), zato što se On brine za nas snagom oca i nježnošću majke, uvijek željan podariti nam novi život u Duhu Svetome.

2. Isus - Očevo milosrđe

Najveći svjedok Očeve milosrdne ljubavi prema bolesnima je njegov jedinorođeni Sin. Koliko nam puta evangelja govore o Isusovim susretima s bolesnicima pogodenim raznim bolestima! On je "obilazio... svom Galilejom naučavajući po njihovim sinagogama, propovijedajući evangelje o Kraljevstvu i liječeći svaku bolest i svaku nemoć u narodu" (Mt 4,23). Možemo se zapitati: otkud ta Isusova posebna pažnja prema bolesnicima, do te mjere da ona postaje i glavno djelo u poslanju apostolâ, koje je Učitelj poslao da naviještaju evangelje i liječe bolesne? (usp. Lk 9,2).

Jedan misilic dvadesetog vijeka sugerira nam koji je razlog tomu: "Bol potpuno izolira i iz te apsolutne izolacije izvire poziv drugome, zazivanje drugoga"². Kada čovjek zbog bolesti doživi slabost i patnju u vlastitome tijelu, srce mu se nekako stisne, strah poraste, pitanja se množe, a pitanje o smislu svega što se događa nameće se s većom hitnošću. Kako ne spomenuti, u vezi s tim, brojne bolesnike koji su tijekom pandemije posljednju fazu života proživjeli sami na odjelu intenzivne njegе, zasigurno pod paskom velikodušnih zdravstvenih djelatnika, ali daleko od najbližih i najvažnijih ljudi u svom zemaljskom životu? Zato je toliko važno imati uz sebe svjedo-

ke Božjeg milosrđa koji po uzoru na Isusa, milosrđe Očevo, izljevaju melem utjehe i vino nade na rane bolesnika.³

3. Doticati Kristovo trpeće tijelo

Isusov poziv da budemo milosrdni poput Oca ima posebno značenje u odnosu na zdravstvene djelatnike. Mislim na liječnike, medicinske sestre i tehničare, laboratorijske tehničare, ljude koji pomažu u liječenju i njezi bolesnika, kao i na brojne volontere koji svoje dragocjeno vrijeme posvećuju onima koji pate. Dragi zdravstveni djelatnici, vaše služenje oboljelima, vršeno s ljubavlju i kompetentnošću, nadilazi granice profesije i postaje poslanje. Vaše ruke, koje doteču tijelo Krista patnika, mogu biti znak milosrdnih ruku Očevih. Budite svjesni velikog dostojanstva svojega zvanja, kao i odgovornosti koju ono sa sobom nosi.

Blagoslivljamo Gospodina za napredak postignut u medicinskoj znanosti, osobito u ovo posljednje vrijeme: nove tehnologije razvile su terapijske metode koje su vrlo korisne za pacijente; istraživanja nastavljaju davati vrijedan doprinos prevladavanju starih i novih patologija; rehabilitacijska medicina uvelike je razvila svoja znanja i vještine. Sve to nas, međutim, ne smije natjerati da zaboravimo jedinstvenost svakog pacijenta, s njegovim dostojanstvom i njegovim slabostima⁴. Bolesnik je uvijek važniji od svoje bolesti i zato nijedan terapijski pristup ne može se odvojiti od slušanja pacijenta, njegove povijesti, njegovih tješkoba i strahova. Čak i kada nije moguće izlječiti, uvijek se može pružiti skrb, tješiti i izraziti blizinu usredotočenu više na osobu nego na njezinu bolest. Izražavam stoga svoju nadu da će se u sklopu izobrazbe zdravstvenih djelatnika dati i prilika za razvoj sposobnosti slušanja i odnosa s drugima.

4. Mjesta u kojima se pruža skrb – kuće milosrđa

Svjetski dan bolesnika također je zgodna prigoda da svoju pozornost usmjerimo na mjesta u kojima se pruža skrb. Milosrđe prema bolesnicima, tijekom stoljeća, nagnalo je kršćanske zajednice da otvaraju "svratišta milosrdnog Samarijan-

² E. Lévinas, "Une éthique de la souffrance", u *Souffrances. Corps et âme, épreuves partagées*, priedio J.-M. von Kaenel, Autrement, Pariz 1994., str. 133-135.

³ Usp. CEI, *Messale Romano*, 2020, Prefazio Comune VIII, *Gesù buon samaritano*.

⁴ Usp. Govor članovima Nacionalnog saveza komorâ kirurških liječnika i stomatologâ, 20. rujna 2019.

ca", u koje se primalo i liječilo one koji su bolevali od svakovrsnih bolesti, a poglavito one koji, zbog siromaštva, socijalne isključenosti, neimaštine ili teškoća vezanih za liječenje određenih bolesti, nisu mogli riješiti svoje zdravstvene probleme. U takvim situacijama najveću cijenu plaćaju djeca, starije osobe i najranjiviji. Milosrdni kao Otac, nebrojeni misionari osim što su naviještali evanđelje gradili su bolnice, ambulante i domove za skrb. To su dragocjena sredstva kojima je kršćansko milosrđe poprimilo vidljiv oblik, a Kristova ljubav, koju su svjedočili njegovi učenici, postala je vjerodstojnija. Tu ponajprije mislim na ljude u najsiromašnjim dijelovima svijeta, gdje se ponekad mora prevaliti velike udaljenosti da bi se došlo do zdravstvenih ustanova koje, unatoč ograničenim resursima, nude ono čime raspolažu. Pred nama je još dug put, a u nekim zemljama primanje odgovarajuće zdravstvene skrbi ostaje i dalje luksuz. Vidimo to, primjerice, u nedostatku dostupnih cjepiva protiv Covida-19 u siromašnim zemljama, ali još više u nedostatku lijekova za bolesti koje zahtijevaju mnogo jednostavnije lijekove.

Želio bih, u vezi s tim, ponovno potvrditi važnost katoličkih zdravstvenih ustanova: one su dragocjeno blago koje valja štititi i podržavati; zahvaljujući njima povijest Crkve označena je blizinom s najsiromašnjim bolesnicima i onima na koje su svi zaboravili⁵. Koliki su utemeljitelji redovničkih obitelji odlučili čuti vapaj braće i sestara koji nisu imali pristup liječenju ili koji nisu bili dobro zbrinuti te se potpuno razdali u služenju njima! I dan-danas, pa i u najrazvijenim zemljama, njihova je prisutnost blagoslov, jer uvijek mogu ponuditi, osim brige o tijelu uz svu potrebnu stručnost, i ljubav u kojoj su bolesnik i njegovi članovi obitelji u središtu pažnje. U vre-

menu u kojem je raširena kultura odbacivanja i život nije uvjek priznat kao vrijedan prihvatanja i življenja, te strukture, kao kuće milosrđa, mogu biti primjer u zaštiti i brizi za svaki, pa i najkrhkiji život, od njegova početka do prirodnog svršetka.

5. Pastoralno milosrđe: prisutnost i blizina

Tijekom ovih trideset godina pastoral zdravlja sve je više priznat kao bitna služba. Ako je najgora diskriminacija koju trpe siromasi – a bolesnici su oni koji oskudijevaju zdravljem – nedostatak duhovne brige, ne smije se propustiti ponuditi im Božju blizinu, njegov blagoslov i njegovu riječ, kao i slavljenje sakramenata i priliku za put rasta i sazrijevanja u vjeri⁶. Podsjećam, u vezi s tim, da blizina bolesnicima i pastoralna skrb za njih nije zadaća samo pojedinih svećenika koji se tome posebno posvećuju; posjećivanje bolesnikâ Kristov je poziv upućen svim njegovim učenicima. Koliko samo bolesnih i starijih ljudi živi kod kuće i čekaju da ih netko posjeti! Služba utjehe zadaća je svakog krštenika koji se spominje Isusovih riječi: "oboljeh i pohodiste me" (Mt 25,36).

Draga braćo i sestre, sve bolesnike i njihove obitelji povjeravam zagovoru Marije, Zdravlja bolesnih, da, ujedinjeni s Kristom koji na sebe preuzima bol svijeta, nađu smisao, utjehu i povjerenje. Molim za sve zdravstvene djelatnike da, bogati milosrđem, uz odgovarajuću njegu pacijentima pruže svoju bratsku blizinu.

Svima od srca podjavljujem svoj apostolski blagoslov.

Rim, Sv. Ivan Lateranski, 10. prosinca 2021.,
spomen Gospe Loretske

Franjo

⁵ Usp. *Angelus* na Poliklinici "Gemelli" u Rimu, 11. srpnja 2021.

⁶ Usp. Apost. pob. *Evangelii gaudium* (24. studenoga 2013.), 200.

PORUKA SVETOGA OCA FRANJE ZA SVJETSKI DAN MISIJA 2022. 23. listopada 2022.

"Bit ĉete mi svjedoci" (Dj 1,8)

Draga braćo i sestre!

Te je riječi Uskrslji Isus izrekao u posljednjem razgovoru sa svojim učenicima, prije njegova uzašašća na nebo, opisanom u Djelima apostolskim: »primit ĉete snagu Duha Svetoga koji će sići na vas i bit ĉete mi svjedoci u Jeruzalemu, po svoj Judeji i Samariji i sve do kraja zemlje« (1,8). To je ujedno i tema Svjetskog dana misija 2022. koji nam, kao i uvijek, pomaže posvijestiti činjenicu da je Crkva po svojoj naravi misijska. Ova nam godina pruža priliku spomenuti se nekoliko važnih obljetnica za život i poslanje Crkve: 400. obljetnice osnutka Kongregacije *de propaganda fide* – danas za evangelizaciju naroda – i 200. obljetnice Djela za širenje vjere, koje je, zajedno s Djelom svetog djetinstva i Djelom svetoga Petra apostola, prije stotinu godina priznato "papinskim".

Zadržimo se na ta tri ključna izraza koja sažimaju tri temelja života i poslanja učenikâ: »bit ĉete mi svjedoci«, »sve do kraja zemlje« i »primit ĉete snagu Duha Svetoga«.

1. »Bit ĉete mi svjedoci« – Poziv svih kršćana svjedočiti Krista

To je središnja točka, bît učenja koje je Isus predao učenicima u pogledu njihova poslanja u svijetu. Svi će učenici biti Isusovi svjedoci po Duhu Svetome kojega će primiti: to će postati po milosti. Ma gdje išli, ma gdje bili. Kao što je Krist prvi poslan, odnosno Očev misionar (usp. Iv 20,21) i njegov "vjerni svjedok" (usp. Otk 1,5), tako je i svaki kršćanin pozvan biti Kristov misionar i svjedok. A Crkva, kao zajednica Kristovih učenika, nema drugog poslanja nego evangelizirati svijet, dajući svjedočanstvo za Krista. Identitet Crkve je evangelizirati.

Dubljim ponovnim čitanjem cijelog teksta jasnije se uočavaju neki vidovi koji su trajno aktualni za poslanje koje je Krist povjerio svojim učenicima: »Bit ĉete mi svjedoci«. Korištenjem množine naglašava se *zajednički i crkveni značaj* misijskog poziva učenikâ. Svaki krštenik pozvan je na poslanje u Crkvi i po nalogu Crkve: poslanje se stoga provodi zajedno, a ne pojedinačno, u zajedništvu sa crkvenim zajednicama, a ne

na vlastitu inicijativu. Pa čak i ako postoji netko tko u nekoj vrlo određenoj situaciji sâm provodi evangelizacijsko poslanje, on ga provodi i uvijek ga mora provoditi u zajedništvu s Crkvom koja ga je poslala. Kao što je učio sveti Pavao VI. u apostolskoj pobudnici *Evangelii nuntiandi*, inače meni jako dragom dokumentu: »evangeliziranje ni za koga nije nekakvo usamljeno djelovanje pojedinca nego je to duboko crkveni čin. Dok neki neznani propovjednik, kateheta ili Pastir u nekom najudaljenijem kraju propovijeda Evandjeљe, okuplja svoju malu zajednicu ili podjeljuje neki sakrament, čak i osamljen on čini djelo Crkve i njegov rad sigurno se dovezuje, preko institucionalnih odnosa ali i po nevidljivoj povezanosti i po tajnim žilama milosnog reda, na evangelizacijsko djelovanje cijele Crkve« (br. 60). Doista, nije slučajno što je Gospodin slao svoje učenike po dvojicu. Svjedočenje kršćana za Krista po svom je značaju zajedničko. Otud bitna važnost prisutnosti zajednice, ma koliko mala bila, u ispunjavanju poslanja.

Nadalje, učenici su pozvani živjeti svoj *osobni život u duhu poslanja*: Isus ih je poslao u svijet ne samo da vrše poslanje, nego također i nadasve da žive poslanje koje im je povjerenio; ne samo da daju svjedočanstvo, nego također i iznad svega da budu Kristovi svjedoci. Kao što zaista dirljivim riječima kaže apostol Pavao: »uvijek umiranje Isusovo u tijelu pronosimo da se i život Isusov u tijelu našem očituje« (2 Kor 4,10). Bît poslanja je svjedočiti Krista, to jest njegov život, muku, smrt i uskrsnuće iz ljubavi prema Ocu i ljudskome rodu. Nije slučajno što su apostoli zamjenu za Jedu tražili među onima koji su, kao i oni, bili svjedoci njegova uskrsnuća (usp. Dj 1,22). Krista, i to Krista uskrsljog, nam je svjedočiti i s njim život dijeliti. Kristovi misionari nisu poslani obznanjivati same sebe, pokazivati svoje odlike i sposobnosti uvjерavanja ili svoje vještine upravljanja. Oni, naprotiv, imaju najveću čast, svojim riječima i djelima, donositi svima Krista, radosno i otvoreno navješćujući Radosnu vijest njegova spasenja, po uzoru na prve apostole.

Stoga, u konačnici, pravi svjedok je "mučenik", onaj koji daje život za Krista, uzvraćajući mu na daru kojim nam je On dao samoga sebe. »Prvi je razlog za evangeliziranje Isusova ljubav koju smo primili, iskustvo spasenja koje nas potiče da ga sve više ljubimo« (*Evangelii gaudium*, 264).

Konačno, u pogledu kršćanskog svjedočenja, ostaje trajno valjano opažanje svetoga Pavla VI.: »Suvremeni čovjek radije sluša svjedoke negoli učitelje... ili ako sluša učitelje sluša ih zato što su svjedoci« (*Evangelii nuntiandi*, 41). Zato je za prenošenje vjere od temeljne važnosti svjedočenje evanđeoskog života kršćanâ. S druge strane, ostaje jednak nužna zadaća naviještati njegovu osobu i njegovu poruku. Naime, sâm Pavao VI. ovako nastavlja: »Uistinu, propovijed je uvijek neophodna kao usmeno razglašivanje poruke. [...] Riječ je uvijek suvremena, pogotovo kad je nositeljica sile Božje. Upravo zato suvremeno je i načelo sv. Pavla: "Vjera po poruci" (Rim 10,17), a to znači da čovjek baš slušanjem Riječi dolazi k vjeri« (*ibid.*, 42).

U evangelizaciji, dakle, primjer kršćanskog života i Kristov navještaj idu ruku pod ruku. Jedno služi drugome. To su dva plućna krila kojima svaka zajednica mora disati da bi bila misijska. To potpuno, dosljedno i radosno svjedočenje Krista zasigurno će biti pokretna sila za rast Crkve i u trećem tisućljeću. Stoga pozivam sve da povrate hrabrost, iskrenost, onu pareziju (grč. *parrhesía*) prvih kršćana, kako bi svjedočili Krista riječima i djelima, na svim područjima života.

2. »Sve do kraja zemlje« – Neprolazna aktualnost sveopćeg poslanja evangelizacije

Pozivajući učenike da budu njegovi svjedoci, uskrslji Gospodin navješta kamo su poslati: »u Jeruzalemu, po svoj Judeji i Samariji i sve do kraja zemlje« (Dj 1,8). Ovdje se vrlo jasno vidi sveopći značaj poslanja učenikâ. Naglašava se "centrifugalno" geografsko kretanje, gotovo u koncentričnim krugovima, od Jeruzalema, koji se prema židovskoj tradiciji smatra središtem svijeta, preko Judeje i Samarie, pa sve do "kraja zemlje". Nisu poslati baviti se prozelitizmom nego naviještati. Kršćanin ne provodi prozelitizam. Djela apostolska govore nam o tom misijskom pokretu: daju nam lijepu sliku Crkve koja "izlazi" da ispuni svoj poziv svjedočiti Krista Gospodina, vođena Božjom providnošću kroz konkretne životne okolnosti. Prvi kršćani su, zapravo, bili progonjeni u Jeruzalemu, pa su se stoga raspršili po Judeji i Samariji i posvuda svjedočili Krista (usp. Dj 8,1.4).

Nešto slično se događa i u našem vremenu. Mnogi su kršćani zbog vjerskih progona, ratnih okolnosti i nasilja prisiljeni napustiti svoju zemlju i poći u druge zemlje. Zahvalni smo toj braći i sestrama koji se ne zatvaraju u patnju nego svjedoče Krista i Božju ljubav u zemljama koje ih primaju. Na to ih poziva sveti Pavao VI., dozivajući u pamet »odgovornost koju migranti imaju u zemljama koje ih primaju« (*Evangelii nuntiandi*, 21). Doista, sve češće vidimo kako prisutnost vjernikâ različitih nacionalnosti obogaćuje lice župâ, te one postaju više univerzalne, više katoličke. Pastoral migranata je, dakle, misijsko djelovanje koje se ne smije zanemariti i koje može pomoći i domaćim vjernicima da ponovno otkriju radost kršćanske vjere koju su primili.

Riječi "sve do kraja zemlje" trebale bi biti političjni izazov Isusovim učenicima svih vremena i uvijek ih iznova potaknuti da idu izvan uobičajenih mjeseta davati svjedočanstvo o njemu. Uz sve pogodnosti i blagodati koje sa sobom donosi suvremeni napredak, još uvijek postoje zemljopisna područja u koja još nisu stigli misionari, ti Kristovi svjedoci s radosnom viješću o njegovoj ljubavi. S druge strane, nijedna ljudska stvarnost neće promaći pažnji Kristovih učenika u njihovu poslanju. Kristova Crkva je bila, jest i uvijek će "izlaziti" na nove geografske, društvene, egzistencijalne horizonte, na "granična" mjeseta i ljudske situacije, da svjedoči Krista i njegovu ljubav svim muškarcima i ženama svih naroda, kultura i društvenih položaja. U tome smislu poslanje će uvijek biti i *missio ad gentes*, kako nas je učio Drugi vatikanski koncil, jer će Crkva uvijek morati ići dalje, izvan svojih granica, kako bi svjedočila svu Kristovu ljubav. Želio bih, u vezi s tim, spomenuti i zahvaliti brojnim misionarima koji su u to uložili sav svoj život, uosobljujući Kristovu ljubav prema brojnoj braći i sestrama koje su susreli.

3. »Primit ćete snagu Duha Svetoga« – Dopustiti Duhu da nas uvijek jača i vodi

Najavljujući učenicima njihovo poslanje da budu njegovi svjedoci, uskrslji Krist obećao im je i milost potrebnu za tako veliku zadaću: »primit ćete snagu Duha Svetoga koji će sići na vas i bit ćete mi svjedoci« (Dj 1,8). I doista, prema Djelima apostolskim, upravo je uz događaj silaska Duha Svetoga na Isusove učenike vezano prvo svjedočenje Krista, umrlog i uskrslog: kerigmatski navještaj, tzv. misijski govor svetoga Petra žiteljima Jeruzalema. Time započinje doba evangelizacije svijeta od strane Isusovih učenika, koji su prije

toga bili slabi, uplašeni i zatvoreni. Duh Sveti ih je ojačao, dao im hrabrost i mudrost da svjedoče Krista pred svim ljudima.

Kao što »nitko ne može reći: "Gospodin Isus" osim u Duhu Svetom« (1 Kor 12,3), tako nijedan kršćanin neće moći dati puno i istinsko svjedočanstvo za Krista Gospodina bez nadahnuća i pomoći Duha. Stoga je svaki Kristov učenik misionar pozvan prepoznati temeljnu važnost djelovanja Duha, živjeti s njim u svakodnevnom životu i neprestano od njega primati snagu i nadahnuće. Štoviše, upravo kada se osjećamo umornima, nemotiviranim, izgubljenima, utecimo se u molitvi Duhu Svetome, koji – želim to još jednom istaknuti – ima temeljnju ulogu u misijskom životu, i dopustimo da nas on krije i jača, On koji je nepresušni božanski izvor nove energije i radosti dijeljenja Kristova života s drugima. »Primanje radosti Duha je milost. I to je jedina snaga koju možemo imati da naviještamo Evanelje, da ispovijedamo vjeru u Gospodina« (*Poruka članovima Papinskih misijskih djela*, 21. svibnja 2020.). Duh Sveti je, dakle, istinski protagonist poslanja: On daje pravu riječ u pravo vrijeme i na pravi način.

I misijske obljetnice u ovoj 2022. godini želimo promatrati kroz prizmu djelovanja Duha Svetoga. Osnivanje Svetе kongregacije *de propaganda fide* 1622. bilo je potaknuto željom da se promiče misijsko poslanje na novim područjima. Bio je to pravi dar Božje providnosti! Kongregacija je odigrala ključnu ulogu u tome da se osigura da evangelizacijsko poslanje Crkve doista bude to što treba biti, bez uplitajanja svjetovnih vlasti, kako bi se osnovale one mjesne Crkve koje danas pokazuju tako veliku snagu. Nadamo se da će, kao i u protekla četiri stoljeća, Kongregacija, uz svjetlo i snagu Duha Svetoga, nastaviti pa i intenzivirati svoj rad na koordinaciji, organiziranju i animiranju misijskog djelovanja Crkve.

Isti Duh, koji vodi sveopću Crkvu, nadahnjuje obične muškarce i žene za izvanredne misije. A upravo se to dogodilo prije 200 godina kada je mlada Francuskinja Pauline Jaricot osnovala Djelo za širenje vjere (Societe pour la Propagation de la Foi). Njezina beatifikacija slavi se ove jubilarne godine. Iako krhkog zdravlja i u oskudici,

prihvatala je Božje nadahnuće da pokrene mrežu molitve i prikupljanja priloga za misionare, kako bi vjernici mogli aktivno sudjelovati u misiji da podu "do kraja zemlje". Iz te sjajne ideje potekao je Svjetski dan misija koji slavimo svake godine i čiji prilozi iz svih zajednica idu zajedničkom fondu kojim Papa podupire misijsku djelatnost.

U tom kontekstu podsjećam i na francuskog biskupa Charlesa de Forbin-Jansona, koji je osnovao Djelo svetog djetinjstva za promicanje misija među djecom pod sloganom: »Djeca evangeliziraju djecu, djeca mole za djecu, djeca pomažu djeci diljem svijeta«, kao i gospodu Joannu Bigard, koja je pokrenula Djelo svetoga Petra apostola za podršku sjemeništarcima i svećenicima u misijskim područjima. Ta tri misijska djela proglašena su "papinskim" prije točno stotinu godina. Pod nadahnućem i vodstvom Duha Svetoga je i blaženi Pavao Manna, rođen prije 150 godina, osnovao sadašnju Papinsku misijsku zajednicu kako bi senzibilizirao i animirao svećenike, posvećene osobe i cijeli Božji narod za misije. Pavao VI. potvrdio je papinsko priznanje tog Djela čiji je i sam bio član. Spominjem ta četiri Papinska misijska djela zbog njihovih velikih povijesnih zasluga, a i zato da vas pozovem da se s njima radujete u ovoj posebnoj godini zbog svega onoga što su poduzela i ostvarila u potpori evangelizacijskom poslanju u sveopćoj Crkvi i u mjesnim Crkvama. Nadam se da će mjesne Crkve u tim djelima naći čvrsto oruđe za jačanje misijskog duha u Božjem narodu.

Draga braćo i sestre, nastavljam sanjati o posve misijskoj Crkvi i novom razdoblju misijskog djelovanja kršćanskih zajednica. I ponavljam Mojsijevu želju za Božji narod na njegovu putu: »Oh, kad bi sav narod Jahvin postao prorok!« (Br 11,29). Dà, dao Bog da svi mi u Crkvi budemo ono što smo već po krštenju: Gospodinovi proroci, svjedoci i misionari! U snazi Duha Svetoga i do kraja zemlje. Marijo, Kraljica misija, moli za nas!

Rim, Sv. Ivan Lateranski,
6. siječnja 2022., Bogojavljenje

Franjo

PORUKA PAPE FRANJE ZA 56. SVJETSKI DAN SREDSTAVA DRUŠTVENIH KOMUNIKACIJA

29. svibnja 2022.

Slušati uhom srca

Draga braćo i sestre!

Prošle smo godine razmišljali o nužnosti »doći i vidjeti« kako bismo otkrili stvarnost i o njoj mogli pripovijedati, polazeći od osobnog iskustva dogadajā i od susreta s ljudima. Nastavljajući u tom istom duhu, sada bih skrenuo pozornost na još jedan glagol, a to je »slušati«, koji je ključan za gramatiku komunikacije i uvjet za istinski dijalog.

Doista, došli smo dotle da gubimo sposobnost slušanja sugovornika, kako u uobičajenim svakodnevnim odnosima tako i u raspravama o najvažnijim pitanjima zajedničkoga života u društvu. Istodobno, u komunikacijskom i informatičkom području slušanje doživljava nov važan razvoj, zahvaljujući različitim *podcastovima* i *audiochat* ponudama, a to je potvrda da slušanje ostaje temeljno za ljudsku komunikaciju.

Poznatog liječnika, koji je bio naviknut liječiti rane duše, pitali su koja je najveća čovjekova potreba. On je odgovorio: »Bezgranična želja da ga se sasluša.« Ta želja često ostaje skrivena, ali predstavlja izazov za sve one koji su pozvani biti odgojitelji, ili pak imaju ulogu komunikatora: roditelji i nastavnici, pastiri i pastoralni djelatnici, stručnjaci na informacijskom području i oni koji obavljaju neku društvenu ili političku službu.

Slušati »uhom« srca

Iz Biblije učimo da slušanje nema samo značenje neke slušne percepcije, već je bitno povezano s dijaloškim odnosom između Boga i čovječanstva. »*Shema' Israel – Čuj, Izraele!*« (Pnz 6,4), uvod u prvu zapovijed Tore, uvijek se iznova ponavlja u Bibliji, tako da će sveti Pavao reći da »vjera dolazi od slušanja« (usp. Rim 10,17). Inicijativa, naime, dolazi od Boga koji nam govori i kojemu odgovaramo slušajući; a i to slušanje također dolazi u konačnici od njegove milosti, kao što je slučaj s novorođenčetom koje reagira na pogled i na glas mame i tate. Od pet osjetila, čini se da Bog daje

prednost sluhu, možda zato što je manje invazivan, diskretniji od vida te, dakle, čovjeku ostavlja više slobode.

Slušanje odgovara Božjem poniznom stilu. To je djelovanje koje omogućuje Bogu da se objavljuje kao onaj koji, riječju, stvara čovjeka na svoju sliku, a slušajući ga priznaje za svojega sugovornika. Bog voli čovjeka: zato mu upućuje Riječ, zato »priginja uho« da bi ga čuo.

Čovjek je, naprotiv, sklon tome da izbjegava odnos, da okreće leđa i »začepi uši« da ne mora slušati. Odbijanje slušanja na kraju se često pretvara u agresiju prema drugome, kao što je to bio slučaj sa slušateljima đakona Stjepana, koji su se, pokrivši uši rukama, svi zajedno okomili na njega (usp. Dj 7,57).

S jedne je strane, dakle, Bog koji se uvijek objavljuje slobodnim očitovanjem, a s druge strane čovjek koji je pozvan biti s njim »na istoj frekvenciji« i slušati. Gospodin nedvojbeno poziva čovjeka na savez ljubavi kako bi u potpunosti mogao postati ono što mu daje: slika i prilika Božja u sposobnosti da sluša, prihvata i daje prostor drugima. Slušanje je, u konačnici, dimenzija ljubavi.

Zato Isus poziva učenike da provjeravaju kvalitetu svojega slušanja. »Pazite dakle kako slušate« (Lk 8,18): tim im riječima, nakon što je ispričao prispodobu o sijaču, stavljaju do znanja da nije dovoljno slušati, već da valja dobro slušati. Samo oni koji prihvataju Riječ »u plemenitu i dobру« srcu i vjerno je čuvaju, donose plod života i spasenja (usp. Lk 8,15).

Samo ako posvećujemo pozornost onomu *koga* slušamo, *što* slušamo, *kako* slušamo, možemo rasti u umijeću komunikacije, čije središte nije neka teorija ili tehnika, nego »sposobnost srca koja omogućuje... blizinu« (apost. pob. *Evangelii gaudium*, 171).

Svi imamo uši, ali često čak i oni koji imaju savršen sluh ne mogu čuti druge. Postoji, naime, unutarnja gluhoća, koja je gora od tjelesne. Slu-

¹ »Nolite habere cor in auribus, sed aures in corde« (Sermo 380, 1: *Nuova Biblioteca Agostiniana* 34, 568).

šanje se ne tiče samo osjetila sluha, nego osobe u cjelini. Pravo sjedište slušanja je srce. Kralj Salomon, iako vrlo mlad, pokazao se mudrim jer je molio Gospodina da mu dà »pronicavo srce« (1 Kr 3,9). A sveti Augustin je pozivao da slušamo srcem (*corde audire*), da primamo riječi ne izvanjskim ušima, nego na duhovan način u srcima: »Nemojte imati srce u ušima, nego uši u srcu«¹. Franjo Asiški, pak, pozivao je svoju braću da »priklone uho srca svoga«².

Stoga prvo slušanje koje treba iznova otkriti kad se traži istinska komunikacija jest slušati sebe samoga, svoje istinske potrebe, one koje su upisane najdublje u nutrini svake osobe. Jednostavno moramo krenuti od toga da slušamo ono što nas čini jedinstvenima među stvorenjima: naime, od želje da budemo u odnosu s drugima i s Drugim. Nismo stvoreni da živimo kao atomi, nego da živimo zajedno.

Slušanje kao uvjet dobre komunikacije

Postoji način služenja sluhom koje nije pravo slušanje, nego sušta suprotnost. Riječ je o pri-sluškivanju. Naime, trajno prisutna napast koja je danas, u vremenu društvenih mreža, postala još naglašenijom iskorištavanjem drugih za svoju korist, jest prisluškivanje i špijuniranje. Ono što, naprotiv, komunikaciju čini dobrom i u potpunosti ljudskom, upravo je slušanje onoga koga imamo pred sobom, licem u lice, slušanje drugoga kojemu pristupamo s odanošću, povjerenjem i iskrenom otvorenosću.

Izostanak slušanja kojem, nažalost, tako često svjedočimo u svakodnevnom životu, jasno je vidljiv i u javnom životu gdje često, umjesto da slušaju jedni druge, svi govore, ogovaraju jedan drugoga iza leđa. To je pokazatelj da se, umjesto istine i dobra, traži odobravanje; umjesto da se pozornost pridaje slušanju, ona se pridaje slušateljstvu/gledateljstvu. Dobra komunikacija, naprotiv, ne pokušava impresionirati javnost umješnom doskočicom, koja ima za cilj ismijati sugovornika, nego pridaje pozornost razlozima druge strane i nastoji sagledati stvarnost u svoj složenosti. Žalosno je kada se i u Crkvi stvaraju ideološka svrstavanja; tada slušanje nestaje i ustupa mjesto besplodnim suprotstavljanjima.

Doista, u mnogim razgovorima mi uopće ne komuniciramo, nego jednostavno čekamo da

drugi završi govor kako bismo nametnuli svoje stajalište. U tim situacijama, kao što primjećuje filozof Abraham Kaplan³, dijalog postaje *duolog*, odnosno dvoglasni monolog. U pravoj komunikaciji, pak, i »ja« i »ti« su »u izlasku«, pružaju se jedno drugom.

Slušanje je, dakle, prvi bitan čimbenik dijalog-a i dobre komunikacije. Čovjek ne komunicira ako nije prije slušao i nema dobrog novinarstva bez sposobnosti slušanja. Kako bi se ponudilo temeljite, uravnotežene i cjelovite informacije, potrebno je dugo vremena slušati. Da bi se izvijestilo o nekom događaju ili u izvješću prikazala stvarnost, bitno je znati slušati i biti spremni promjeniti mišljenje, modificirati svoje polazišne prepostavke.

Samo ako se napusti monolog, može se doći do one sukladnosti glasova koja je jamstvo prave komunikacije. Čuti više izvora, a ne »stati u prvoj gostonici« – kako nas uče stručnjaci na tom području – jamči pouzdanost i ozbiljnost informacija koje prenosimo. Slušati više glasova, slušati jedni druge, također u Crkvi, među braćom i se-strama, omogućuje nam vježbati se u umijeću razlučivanja, koje se uvijek očituje kao sposobnost orijentiranja u simfoniji glasova.

Ali zašto se uopće truditi oko slušanja? Velik diplomat Svetе Stolice, kardinal Agostino Casaroli govorio je o »mučeništvu strpljivosti« koje je prijeko potrebno kako bi mogli slušati i kako bi i nas slušali najzahtjevniji sugovornici, s ciljem da se u uvjetima ograničene slobode postigne što je moguće veće dobro. Ali i u manje teškim situacijama za slušanje potrebna je kreplost strpljivosti, kao i sposobnost da dopustimo da nas iznenadi istina, pa makar to bio samo djelić istine, u osobi koju slušamo. Samo čuđenje omogućuje spoznaju. Mislim na beskrajnu radoznalost djeteta, koje na svijet oko sebe gleda širom otvorenih očiju. Slušanje s takvom raspoloživošću duše – odusevljenjem djeteta u svijesti odrasle osobe – uvijek je obogaćenje, jer će uvijek postojati nešto, koliko god malo bilo, što mogu naučiti od druge osobe i koristiti u vlastitom životu.

Sposobnost slušanja društva u ovom vremenu ranjenom dugotrajnog pandemijom, dragocjenija je nego ikad. Toliko nepovjerenje koje se od ranije nakupilo prema »službenim informaci-

² Pismo cijelom Redu: Fonti Francescane, 216; Franjevački izvori, str. 144.

³ Usp. *The life of dialogue*, u: J. D. Roslansky, *Communication. A discussion at the Nobel Conference*, North-Holland Publishing Company – Amsterdam 1969., 89-108.

jama« izazvalo je također »infodemiju«, u kojoj je svijet informacija sve teže učiniti vjerodostojnim i transparentnim. Potrebno je pragnuti uho i pomno osluškivati, ponajprije društvene teškoće koje su se pogoršale usporavanjem ili prestankom mnogih gospodarskih aktivnosti.

Isto tako je stvarnost prisilnih migracija također složen problem i nitko nema gotov recept za njegovo rješavanje. Želim ponoviti da bismo, ako želimo nadići predrasude i omekšati tvrdokornost svojega srca, trebali pokušati poslušati njihove priče; svakom od njih dati ime i lice. Mnogi dobri novinari to već čine. I mnogi drugi bi to htjeli činiti, samo kad bi mogli. Ohrabrimo ih! Poslušajmo te priče! Svatko će poslije biti slobodan podupirati migracijske politike koje će smatrati najprikladnijima za svoju zemlju. Ali, pred očima, u svakom slučaju, nećemo imati brojeve, opasne osvajače, nego lica i priče konkretnih ljudi, poglede, očekivanja, patnje muškaraca i žena koje valja poslušati.

U Crkvi slušati jedni druge

I u Crkvi postoji velika potreba da jedni druge poslušamo. To je najdragocjeniji i najplodonosniji dar koji možemo dati jedni drugima. Mi, kršćani, zaboravljamo da nam je službu slušanja povjeroio Onaj koji je slušatelj *par excellence* i da smo pozvani sudjelovati u njegovom djelu. »Trebamo poslušati Božjim uhom, ako želimo moći govoriti

njegovom Riječju«⁴. Tako nas protestantski teolog Dietrich Bonhoeffer podsjeća da je prva služba koju dugujemo drugima u zajednici ta da ih poslušamo. Tko ne zna poslušati svojega brata, vrlo brzo neće moći poslušati ni Boga⁵.

U pastoralnom radu najvažnije djelo je »apostolat uha«. Slušati, prije nego govorimo, kao što apostol Jakov opominje: »Svatko neka bude brz da posluša, spor da govoriti« (1,19). Izdvojiti malo vlastitoga vremena da poslušamo ljude, prvi je čin ljubavi.

Nedavno smo započeli sinodski proces. Molimo da to bude velika prilika za uzajamno poslušanje. Zajedništvo, naime, nije rezultat strategijâ i programâ, nego se gradi na međusobnom poslušanju među braćom i sestrama. Kao u zboru, jedinstvo ne zahtijeva jednoličnost, monotoniju, nego mnoštvost i raznolikost glasova, višeglasije. Svaki glas u zboru istodobno pjeva i posluškuje druge glasove i ugrađuje se u sklad cjeline. Taj sklad je osmislio skladatelj, ali njegovo ostvarenje ovisi o simfoniji svih i svakoga pojedinačnoga glasa.

Sa sviješću da sudjelujemo u zajedništvu koje prethodi nas i uključuje, možemo ponovno otkriti Crkvu koja je simfonijska, u kojoj svatko može pjevati svojim glasom, prihvaćajući kao dar glasove drugih, kako bismo očitovali sklad cjeline koju Duh Sveti sklada.

Rim, Sv. Ivan Lateranski, 24. siječnja 2022., blagdan svetoga Franje Saleškog

Franjo

⁴ D. Bonhoeffer, *La vita comune*, Queriniana, Brescia 2017., 76.

⁵ Usp. *Isto*, 75.

KONGREGACIJA ZA KLER – BISKUPSKA SINODA PISMO SVEĆENICIMA O SINODSKOM HODU

Dragi svećenici!

Evo nas, dvojice svećenika i vaše braće, k vama! Možemo li vas zamoliti za trenutak vašeg vremena? Željeli bismo s vama razgovarati o temi koja se tiče svih nas.

»Božja Crkva je sazvana na Sinodu«. Tim riječima započinje Pripremni dokument za Sinodu 2021.-2023. Cijeli je Božji narod pozvan kroz dve godine razmišljati o temi *Za Sinodalnu Crkvu: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje*. To je novost koja može pobuditi oduševljenje, ali i zbumjenost.

Pa ipak, »u prvom tisućljeću, 'zajednički hod', to jest prakticiranje sinodalnosti, bio je uobičajen put Crkve.« Drugi vatikanski sabor ponovno je iznio na vidjelo tu dimenziju crkvenog života, toliko važnu da je sv. Ivan Zlatoust mogao reći: »Crkva i sinoda su istoznačnice« (*Explicatio in Psalmum* 149).

Poznato je da je današnjemu svijetu hitno potrebno bratstvo. Svijet, a da toga nije ni svjestan, žudi za tim da susretne Isusa. Ali kako da dođe do toga susreta? Trebamo zajedno s cijelim Božjim narodom osluškivati glas Duha Svetoga, tako da obnovimo svoju vjeru i pronađemo nove puteve i nove jezike za dijeljenje evanđelja s našom braćom i sestrama. Sinodski proces koji nam papa Franjo predlaže ima upravo taj cilj: upustiti se na putovanje, zajedno, u uzajamnom slušanju, u dijeljenju idejâ i planova, kako bismo pokazali pravu lice Crkve: gostoljubive "kuće" otvorenih vrata, nastanjene Gospodinom i oduhovljene bratskim odnosima.

Kako se ne bi upalo u opasnosti na koje je jasno ukazao papa Franjo – to jest *formalizam* koji Sinodu svodi na prazno geslo; *intelektualizam*, koji čini Sinodu teorijskim promišljanjem o problemima; i *nepokretljivost*, koja nas prikiva za sigurnost naših navika tako da se ništa ne mijenja – važno je otvoriti svoja srca i slušati što Duh sugerira Crkvama (usp. *Otk 2,7*).

Pred tim hodom, očito, mogli bi nas obuzeti neki strahovi. Prije svega, svjesni smo da svećenici u mnogim dijelovima svijeta već nose veliki pastoralni teret. A sada – može se činiti – dodaje se još jedna stvar "koju treba učiniti". Umjesto da vas pozivamo da umnožite svoje aktivnosti, željeli bismo vas potaknuti da svoje zajednice promatratre onim kontemplativnim pogledom o kojem

nam govori papa Franjo u *Evangelii gaudium* (br. 71) kako biste otkrili *brojne primjere sudjelovanja i dijeljenja* koji su se već ukorijenili u vašim zajednicama. Trenutna dijecezanska faza sinodskog procesa ima za cilj »priupititi bogatstvo iskustava življene sinodalnosti« (Prip. dok. 31). Sigurni smo da je tih iskustava mnogo više no što bi se moglo činiti na prvi pogled, možda čak i neformalnih i spontanih. Tamo gdje postoji uzajamno slušanje, gdje jedni od drugih učimo, prepoznajemo vrijednost i darove drugoga, pomažemo i zajedno donosimo odluke tamo je sinodalnost već na djelu. Sve to treba smatrati važnim i cijeniti, tako da se sve više razvija onaj *sinodski stil* koji je »specifičan modus vivendi et operandi Crkve Božjeg naroda« (Prip. dok. 10).

No, može se javiti i drugi strah: ako se toliki naglasak stavlja na zajedničko svećeništvo krštenikâ i *sensus fidei* Božjeg naroda, što će biti s našom ulogom vođa i našim specifičnim identitetom zaređenih služitelja? Radi se, nesumnjivo, o tome da se sve više otkriva *temeljna jednakost svih krštenika* i da se potakne sve vjernike da aktivno sudjeluju u hodu i poslanju Crkve. Tako ćemo doživjeti radost da stojimo uz bok braće i sestara koji s nama zajedno dijele odgovornost za evangelizaciju. Ali u tome iskustvu Božjega naroda moći će i morati doći do izražaja na nov način također posebna karizma zaređenih služitelja da služe, posvećuju i animiraju Božji narod.

U tome smislu htjeli bismo vas zamoliti da pružite napose trojaki doprinos trenutnom sinodskom procesu:

– Učiniti sve kako bi se taj *hod temeljio na slušanju i življenju Božje rijeći*. Papa Franjo nas je ovako nedavno potaknuo: »oduševimo se za Svetu pismo, pustimo da duboko prodre u nas Riječ, koja otkriva Božju novost i vodi tome da neumorno ljubimo druge« (Franjo, *Homilija pri-godom Nedjelje Božje rijeći*, 23. siječnja 2022.).

Bez te ukorijenjenosti u životu Riječi u opasnosti smo da tapkamo u mraku, a naša bi se razmišljanja mogla pretvoriti u ideologiju. Ako nam, naprotiv, temelj bude provođenje Božje rijeći u djelu graditi ćemo na stijeni (usp. *Mt 7,24-27*) i moći ćemo iskusiti, poput učenika iz Emausa, svjetlo i iznenadjuće vodstvo Uskrsloga.

– Nastojati da taj *hod bude u znaku međusobnog slušanja i uzajamnog prihvaćanja*. Prije no konkretni rezultati, vrijednost već predstavljaju duboki dijalog i pravi susret. Postoje, naime, mnoge inicijative i mogućnosti u našim zajednicama, ali prečesto se pojedinci i grupe izlažu opasnosti individualizma i autoreferencijalnosti. Svojom novom zapovjeđu, Isus nas podsjeća da »po ovom će svi znati da ste moji učenici: ako budete imali ljubavi jedni za druge« (Jv 13,35). Kao pastiri možemo učiniti mnogo da ljubav ozdravi odnose i iscijeli rane koje često razdiru Crkvu, kako bi se ponovno vratila radost osjećaja da smo jedna obitelj, jedan narod na putu, djeca istoga Oca te dakle uzajamno braća i sestre, počevši od bratstva među nama svećenicima.

– Posvetiti brigu tome da taj *hod ne vodi introspekciji nego nas potakne da idemo ususret svima*. Papa Franjo, u *Evangelii gaudium*, predao nam je san o Crkvi koja se ne boji zaprljati ruke dajući se zaokupiti ranama čovječanstva, o Crkvi koja hodi u slušanju i služenju siromašnima i na periferijama. Taj dinamizam "izlaženja" ususret braći, s kompasom Riječi i vatrom ljubavi, ostvaruje izvorni Očev plan: »da svi budu jedno« (Jv 17,21). U svojoj posljednjoj enciklici *Fratelli tutti* papa Franjo nas poziva da se zalažemo oko tog jedinstva zajedno s našom braćom i sestrama iz drugih Crkava, vjernicima drugih religija i svim ljudima dobre volje: opće bratstvo i ljubav bez isključivanja, kojom moraju biti obuhvaćeni svi i svaki pojedini. Kao služitelji Božjega naroda u povlaštenom smo položaju da se postigne to da to ne bude samo nejasna i opća smjernica, nego da se konkretizira tamo gdje živimo.

Predraga braćo svećenici, sigurni smo da ćete, polazeći od tog prioriteta, pronaći načine da pokrenete specifične inicijative, već prema potrebljima i mogućnostima jer sinodalnost je uistinu Božji poziv za Crkvu trećeg tisućljeća. Usmjere-

nost tome cilju zasigurno neće biti lišena pitanja, napora i zastoja, ali se možemo pouzdati da će nam se to stostruk vratiti u bratstvu i plodovima evanđeoskog života. Dovoljno se sjetiti prve sinode u Jeruzalemu (usp. Dj 15). Tko zna koliki se samo napor skriva iza kulisa! Znamo, međutim, koliko je taj događaj bio presudan za prvu Crkvu.

Zaključujemo ovo naše pismo s dva ulomka iz Pripremnog dokumenta koji nas mogu nadahnuti i pratiti gotovo kao neki vademeukum.

»*Sposobnost zamišljanja drukčije budućnosti Crkve i njezinih institucija koje će biti na razini primljena poslanja uvelike ovisi o izboru pokretača procesa slušanja, dijaloga i zajedničkoga razlučivanja, u kojima svi zajedno i svatko pojedino mogu sudjelovati i dati svoj doprinos*« (br. 9).

»*Podsjećamo da svrha Sinode, pa tako i ovog savjetovanja, nije izrada dokumenata, nego "dati da se probude snovi, pobuditi proroštva i vizije, dati nadi da procvjeta, potaknuti povjerenje, poviti rane, ispreplesti odnose, oživjeti zoru nade, učiti jedni od drugih i stvarati pozitivan imaginarij koji će prosvijetliti umove, zagrijati srca, vratiti snagu mišicama"*« (br. 32).

Zahvaljujući vam na vašoj pažnji jamčimo vam naše molitve i želimo vama i vašim zajednicama radostan i plodan sinodski hod. Znajte da smo blizu vas i da smo s vama na zajedničkom putu! I prihvatile, preko nas, zahvalnost također pape Franje koji osjeća veliku blizinu s vama.

Povjeravajući sve vas Blaženoj Djevici Mariji od Dobroga Puta, srdačno vas pozdravljamo u Gospodinu Isusu.

Vatikan, 19. ožujka 2022.

Mario. kard. GRECH

Generalni tajnik

Biskupske sinode

Lazzaro YOU HEUNG SIK

Nadbiskup-biskup Daejeona

Prefekt Kongregacije za kler

PORUKA SVETOGA OCA FRANJE ZA II. SVJETSKI DAN DJEDOVA, BAKA I STARIJIH OSOBA 24. srpnja 2022.

Predragi, predraga!

Redak iz Psalma 92 »Rod donose i starosti« (r. 15) je blagovijest, pravo i istinsko "evanđelje", koje u prigodi drugoga Svjetskog dana baka, djeđova i starijih osoba možemo navijestiti svijetu. To je u opreci s onim što svijet misli o toj životnoj dobi, ali i sa stavom rezignacije nekih od nas, starijih osoba, koji žive s malo nade i ne očekuju više ništa od budućnosti.

Mnogi se starosti boje. Smatraju je nekom vrstom bolesti s kojom je bolje izbjegavati svaki kontakt: misle da nas se stari ljudi ne tiču i da je poželjno držati ih što je dalje moguće, možda okupljene zajedno, u strukturama koje brinu o njima i štite nas od toga da mi sami preuzmemu na sebe odgovornost za njihove brige. To je "kultura odbacivanja": onaj mentalitet zbog kojeg se osjećamo drugaćnjima od najslabijih i njihovu krhkost doživljavamo nečim stranim, što nam omogućuje da na to "mi" i "oni" gledamo kao na paralelne stvarnosti. Ali zapravo, dugovječnost, kao što Sвето pismo uči, je blagoslov, a starije osobe nisu izopćenici kojih se treba kloniti, već živi znakovi dobrohotnosti Boga koji daruje život u izobilju. Blagoslovljena kuća u kojoj živi starija osoba! Blagoslovljena obitelj u kojoj se starije poštuje!

Starost je, doista, dob života koju nije lako razumjeti, čak ni nama koji je već proživljavamo. Iako joj prethodi dug put, nitko nas nije pripremio suočiti se s njom, kao da nas malne iznенadi. Razvijenija društva troše znatna sredstva na tu dob života, ali ne pomažu tumačiti je: nude planove pomoći, ali ne i projekte koji im pomažu živjeti u punini¹. Zato je teško gledati u budućnost i razaznati horizont prema kojem treba težiti. S jedne strane smo u napasti da tjeramo od sebe starost skrivajući svoje bore i pretvarajući se da smo vječno mladi; s druge strane, čini se da nemamo drugog izbora nego živjeti razočaranii i pomiriti se s tim da nemamo više "plodove koje možemo donijeti".

Završetkom radnog vijeka i s djecom koja su se već osamostalila, nestaju razlozi na koje smo

trošili mnogo energije. Svi jest da nam snage kopne ili da se javila bolest mogu dovesti u kriju naše sigurnosti. Svijet – sa svojim brzim tempom, s kojim teško držimo korak – kao da nam ne ostavlja alternativu i dovodi nas do toga da se u duši osjećamo beskorisno. Tako se k nebu uzdiže molitva psalma: »Ne zabaci me u starosti: kad mi malaksu sile, / ne zapusti me!« (71, 9).

Međutim, taj isti psalam, koji promišlja o Božjoj prisutnosti u raznim životnim dobima, potiče nas da se nastavimo nadati: kad dođu starost i si jede vlasi, On će nam nastaviti davati život i neće dopustiti da nas zlo svlada. Pouzdajući se u njega, naći ćemo snagu da mu uzdižemo sve veću hvalu (usp. rr 14-20) i otkrit ćemo da starenje nije samo prirodno starenje tijela ili neizbjeglan protok vremena, već dar dugog života. Starenje nije kazna, već blagoslov!

Zato se moramo brinuti za sebe i naučiti živjeti aktivnu starost, također s duhovnoga gledišta, njegujući svoj unutarnji život marljivim čitanjem Božje riječi, svakodnevnom molitvom, redovitim pristupanjem sakramentima i sudjelovanjem u bogoslužju. Osim odnosa s Bogom, valja njegovati i odnose s drugima: osobito u obitelji, s djecom, unucima, kojima trebamo iskazivati svoju ljubav punu brižnosti i pažnje; kao i sa siromasima i patnicima, kojima trebamo izražavati svoju blizinu kroz konkretnu pomoć i molitvu. Sve to će nam pomoći da se ne osjećamo kao puki promatrači u kazalištu svijeta, da se ne ograničavamo na "gledanje s balkona", na "virenje kroz prozor". Ako umjesto toga izoštrimo svoja osjetila da prepoznaju Gospodinovu prisutnost², bit ćemo kao "zelena maslina u domu Božjem" (usp. Ps 52,10) i moći ćemo biti blagoslov onima koji žive s nama.

Starost nije beskorisno vrijeme u kojem se čovjeku valja povući u zapećak i vesla odložiti u barku, nego je vrijeme u kojem treba i dalje donositi plodove: pred nama je novo poslanje koje nas potiče upraviti pogled u budućnost. »Posebna osjetljivost nas starijih osoba, nas koji smo u starijoj životnoj dobi na pažnje, misli i naklono-

¹ Kateheza o starosti – 1. Milost vremena i savez životnih dobi (23. veljače 2022.).

² Kateheza o starosti – 5. Vjernost Božjem pohodu za naraštaj koji dolazi (30. ožujka 2022.).

sti koje nas čine ljudima, ponovno bi mnogima trebala postati poziv. I bit će to izbor ljubavi starijih prema novim naraštajima³. To je naš doprinos revoluciji nježnosti⁴, duhovnoj revoluciji koju se vodi golim rukama i bez oružja. Pozivam vas, dragi djedovi, bake i starije osobe, da postanete njezinim protagonistima.

Svijet prolazi kroz vrijeme teške kušnje, označen najprije neočekivanom i silovitom olujom pandemije, a potom i ratom koji narušava mir i razvoj na globalnoj razini. Nije slučajno da se rat vratio u Europu u trenutku kad s povijesne scene odlazi generacija koja ga je doživjela u prošlom stoljeću. A te velike krize mogu nas učiniti neosjetljivima na činjenicu da postoje druge "epidemije" i drugi rašireni oblici nasilja koji prijete ljudskoj obitelji i našem zajedničkom domu.

Sve to pokazuje potrebu za dubokom promjenom, za obraćenjem koje će razoružati srca i omogućiti svakom pojedincu da u drugome prepozna svoga brata ili sestru. A mi, bake, djedovi i starije osobe, imamo veliku odgovornost: naučiti žene i muškarce našeg vremena da na druge gledaju istim razumijevanjem i pogledom punim ljubavi kojim mi gledamo svoje unuke. Kroz briгу za bližnjega odrasli smo u čovještvu i danas možemo biti učitelji miroljubivog načina života ispunjenog pažnjom prema najslabijima. Naš stav se može pogrešno protumačiti kao slabost ili mekušavost, ali krotki su, a ne agresivni i izrabljivači, ti koji će baštiniti zemlju (usp. Mt 5,5).

Jedan od plodova koji smo pozvani donijeti jest briga za svijet. »Svi smo bili u krilu naših djedova i baka, koji su nas držali u naručju⁵; ali danas je vrijeme da – uz konkretnu pomoć ili čak samo molitvu – zajedno s vlastitim, na koljenima držimo brojne preplašene unuke koje još ne poznamo, a koji možda bježe ili pate zbog rata. Čuvajmo u svojem srcu – kao što je to učinio sveti Josip, taj nježan i brižan otac – mališane iz Ukrajine, Afganistana, Južnog Sudana...

U mnogima od nas je sazrela mudra i ponizna svijet koja je svijetu tako silno potrebna: ne spašavamo se sami, a sreća je kruh koji se zajedno blaguje. Posvjedočimo to onima koji se zavar-

vaju da u suprotstavljanju mogu pronaći osobno ispunjenje i uspjeh. Svi, pa i najslabiji, mogu to učiniti: i sama činjenica da dopuštamo da se o nama drugi brinu – i to često osobe koje dolaze iz drugih zemalja – govori da je zajednički život u miru ne samo moguć, već i nužan.

Drage bake i dragi djedovi, drage starice i dragi starci, u ovom našem svijetu pozvani smo biti tvorci revolucije nježnosti! Učinimo to tako da učimo sve više i bolje koristiti najvrjednije oruđe koji imamo i koje je najprikladnije za našu dob, a to je molitva. »Postanimo i mi pomalo pjesnici molitve: uživajmo u traženju vlastitih riječi, poslužimo se onima kojima nas uči Božja riječ⁶. Naša zaufana molitva može mnogo: može pratiti bolni vapaj onih koji trpe i pomoći da dođe do promjene u srcima. Možemo biti »stalni "zbor" velikog duhovnog svetišta, gdje molitva prošnje i pjesma hvale podupiru zajednicu koja radi i bori se na poprištu života⁷.

Svjetski dan djedova i baka i starijih osoba stoga je prilika da se još jednom, s radošću, proglaši da Crkva želi slaviti zajedno sa svima onima kojima je Gospodin – kao što kaže Biblia – "obilno ispunio dane". Proslavimo ga zajedno! Pozivam vas da taj Dan naviještate u svojim župama i zajednica; da posjetite najusamljenije starije osobe, u njihovu domu ili u domovima u koje su smješteni. Potrudimo se da nitko ne proživi taj dan u samoći. Imati nekoga za čekati može unijeti promjenu u životu onima koji više ne očekuju ništa dobro od budućnosti; i iz ovog prvog susreta može se roditi novo prijateljstvo. Posjećivanje usamljenih starijih ljudi je djelo milosrđa u naše vrijeme!

Molimo Gospu, Majku nježnosti, da nas sve učini tvorcima revolucije nježnosti, kako bismo zajedno oslobodili svijet od sjene samoće i zloduhu rata.

Neka do svih vas i vaših najmilijih dopre moj blagoslov, uz jamstvo iskrene blizine. Molim vas, ne zaboravite moliti za mene!

Rim, Sv. Ivan Lateranski, 3. svibnja 2022.,
blagdan svetih apostola Filipa i Jakova

Franjo

³ Kateheza o starosti – 3. Starost – izvor dobra za bezbrižnu mladost (16. ožujka 2022.).

⁴ Kateheza o svetome Josipu – 8. Sveti Josip – otac pun nježnosti (19. siječnja 2022.).

⁵ Homilija na misi za I. svjetski dan djedova, baka i starijih osoba (25. srpnja 2021.).

⁶ Kateheza o obitelji – 7. Djedovi i bake (11. ožujka 2015.).

⁷ Ibid.

"Rod donose i u starosti" (Ps 92,15)

PORUKA SVETOG OCA FRANJE ZA 59. SVJETSKI DAN MOLITVE ZA ZVANJA 4. uskrsna nedjelja, 8. svibnja 2022.

Pozvani graditi ljudsku obitelj

Draga braćo i sestre!

Dok u ovom našem vremenu još uvijek pušu ledeni vjetrovi rata i ugnjetavanja i često smo svjedoci polarizacije, kao Crkva pokrenuli smo sinodalni proces: osjećamo hitnu potrebu da hodamo zajedno, njegujući dimenzije slušanja, sudjelovanja i dijeljenja. Zajedno sa svim muškarcima i ženama dobre volje želimo pridonijeti izgrađivanju ljudske obitelji, zaliječiti njezine rane i upraviti je prema boljoj budućnosti. U toj perspektivi, u povodu 59. svjetskog dana molitve za zvanja, želio bih s vama razmisliti o širokom značenju "poziva" u kontekstu sinodalne Crkve koja je u stavu osluškivanja Boga i svijeta.

Svi su pozvani biti protagonisti misije

Sinodalnost, zajednički hod temeljni je poziv Crkve i samo na tom obzoru moguće je otkriti i cijeniti različita zvanja, karizme i službe. Znamo, istodobno, da Crkva postoji zato da evangelizira, izlazeći iz same sebe i sijući sjeme evanđelja u brazdama povijesti. Zato je to poslanje moguće upravo sinergijskim povezivanjem svih pastoralnih područja i, još prije toga, uključivanjem svih Gospodinovih učenika. Naime, »po primljenom krštenju svaki je član Božjeg naroda postao učenik misionar (usp. Mt 28, 19). Svaki krštenik, neovisno o položaju u Crkvi i stupnju vjerske izobrazbe, aktivni je nositelj evangelizacije« (Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 120). Moramo se čuvati mentaliteta koji razdvaja svećenike i laike, smatrajući prve protagonistima, a druge izvršiteljima, te nastavljati dalje kršćansko poslanje kao jedan Božji narod, laici i pastiri zajedno. Čitava je Crkva vjerovjesnička zajednica.

Pozvani biti čuvari jedni drugih i stvorenoga svijeta

Riječ "poziv" ne treba shvaćati restriktivno, dovodeći je u vezu samo s onima koji slijede Gospodina na putu posebnog posvećenja. Svi smo pozvani sudjelovati u Kristovom poslanju ujedinjavanja raspršenog čovječanstva i njegova

pomirenja s Bogom. Općenitije govoreći, svaki čovjek, prije nego što doživi susret s Kristom i prigrli kršćansku vjeru, zajedno s darom života prima temeljni poziv: svaki je od nas stvorene željeno i ljubljeno od Boga, za koje je On imao jedinstven i poseban plan, i tu božansku iskru, koja je prisutna u srcu svakog muškarca i žene, pozvani smo razvijati tijekom svoga života, pridonoseći razvoju čovječanstva oduhovljenog ljubavlju i uzajamnim prihvaćanjem. Pozvani smo biti čuvari jedni drugih, graditi veze sloge i dijeljenja, liječiti rane stvorenoga svijeta, kako njegova ljepota ne bi bila uništena. Riječju, pozvani smo postati jedna obitelj u čudesnoj zajedničkoj kući stvorenoga svijeta, u skladnoj raznolikosti njezinih elemenata. U tom širem smislu, ne samo pojedinci nego i narodi, zajednice i najrazličitije grupe imaju jedan "poziv".

Pozvani prihvatiti Božji pogled

Taj veliki zajednički poziv uključuje i konkretniji poziv koji nam Bog upućuje, dopirući do našeg života svojom ljubavlju i usmjeravajući ga prema konačnom cilju, prema punini koja seže čak onkraj praga smrti. Tako je Bog htio gledati i gleda na naš život.

Michelangelu Buonarrotiju se pripisuju ove riječi: "Svaka kamena gromada ima kip u sebi, a kiparov je posao otkriti ga." Ako to može biti umjetnikov pogled, Bog još više gleda tako na nas: u onoj djevojci iz Nazareta video je Majku Božju; u ribaru Šimunu sinu Joninu video je Petra, stijenu na kojoj će sagraditi svoju Crkvu; u cariniku Leviju video je apostola i evanđelista Mateja; u Savlu, neumoljivom progonitelju kršćana, video je Pavla, apostola narodâ. Njegov pogled pun ljubavi uvijek dopire do nas, dotiče nas, oslobađa i preobražava, čineći nas novim ljudima.

To je dinamika svakog poziva: Božji pogled dopire do nas i zove nas. Poziv, kao uostalom i svetost, nije izvanredno iskustvo pridržano malobrojnima. Kao što postoji "svetost iz susjedstva" (usp. Apost. pob. *Gaudete et exsultate*, 6-9), tako

je i poziv nešto što se odnosi na svakoga, jer Bog svakoga gleda i svakoga poziva.

Ima jedna poslovica s Dalekog istoka koja glasi: "Mudrac, gledajući u jaje, može vidjeti orla; gledajući sjeme, vidi veliko stablo; gledajući grešnika nazire u njemu sveca." Tako Bog gleda nas – u svakome od nas vidi potencijale, koji su ponекад nama samima nepoznati, i neumorno radi tijekom čitavog našega život kako bismo ih stavili u službu općega dobra.

Poziv se tako rađa zahvaljujući umijeću božanskog Kipara koji nas svojim "rukama" izvlači iz nas samih, kako bi se iz nas isklesalo remek-djelo koje smo pozvani biti. Napose Božja Riječ, koja nas oslobađa od egocentričnosti, može nas pročistiti, prosvijetliti i učiniti nas novim stvorenjima. Prignimo, dakle, svoje uho Riječi kako bismo se otvorili pozivu koji nam Bog povjerava! Naučimo također slušati svoju braću i sestre u vjeri, jer se u njihovim savjetima i njihovom primjeru može kriti Božja inicijativa koji nam pokazuje uvijek nove puteve.

Pozvani odgovoriti na Božji pogled

Božji stvoriteljski pogled pun ljubavi dopro je do nas na jedinstven način u Isusu. Govoreći o bogatom mladiću, evanđelist Marko bilježi: »Isus ga nato pogleda, zavoli ga« (10,21). Isusov pogled pun ljubavi počiva na svakom od nas. Braćo i sestre, neka nas dotakne taj pogled i pustimo mu da nas izvede izvan nas samih! Naučimo ujedno gledati jedni druge tako da se oni s kojima živimo i susrećemo – tko god oni bili – osjećaju prihvace-nima i otkriju da postoji Netko tko ih gleda s ljubavlju i poziva ih da razvijaju sve svoje potencijal.

Naš se život mijenja netom prihvatimo taj pogled. Sve postaje dijalog poziva između nas i Gospodina, ali i između nas i drugih. Dijalog koji nam, ako se živi u dubini, daje *sve više postajati ono što jesmo*: u pozivu na zaređeno svećeništvo, da bude oruđe Kristove milosti i milosrđa; u pozivu na posvećeni život, da bude na slavu i hvalu Bogu i proroštvo novoga čovječanstva; u pozivu na brak, da bude u znaku uzajamnog darivanja, otvorenosti životu i učenja životu. Općenito, u svakom pozivu i službi u Crkvi, koja nas poziva gledati na druge i na svijet Božjim očima, kako bismo služili dobru i širili ljubav djelima i riječima.

Želim u vezi s tim spomenuti iskustvo dr. Joséa Gregoria Hernándeza Cisnerosa. Dok je radio kao liječnik u Caracasu u Venezueli, odlučio je postati franjevački trećoredac. Kasnije je razmi-

šljao o tome da postane redovnik i svećenik, ali mu zdravlje to nije dopušтало. Tada je shvatio da je njegov poziv upravo liječničko zvanje, u kojem se prvenstveno posvetio siromašnima. Tada se bespridržajno posvetio oboljelima tijekom epidemije gripe zvana "španjolska", koja je u to vrijeme harala svijetom. Smrtno je stradao u naletu automobila dok je izlazio iz ljekarne, gdje je uzimao lijekove za jednog starijeg pacijenta. Taj uzoran svjedok što znači prihvati Gospodinov poziv i u potpunosti mu se posvetiti proglašen je blaženim prije godinu dana.

Zajedno sabrani kako bismo gradili bratski svijet

Kao kršćani nismo samo pozvani, u smislu da je svakom ponaosob upućen jedan poziv, nego smo i *zajedno sabrani*. Mi smo poput dijelova mozaika, svaki pojedini sam po sebi lijep, ali koji samo zajedno tvore sliku. Svaki od nas i svaka od nas blista kao zvijezda u Božjem srcu i na nebeskom svodu, ali pozvani smo stvarati zvijezdu koja vode i osvjetljavaju put čovječanstva, počevši od sredine u kojoj živimo. To je otajstvo Crkve: u suživotu razlikâ ona je znak i oruđe onoga na što je čitavo čovječanstvo pozvano. Zato Crkva mora postajati sve više sinodalna, sposobna, naime, složno kročiti u skladu različitosti, u kojem svi mogu dati svoj doprinos i aktivno sudjelovati.

Dakle, kad govorimo o "pozivu", ne radi se samo o izboru ovog ili onog oblika života, o tome da se vlastiti život posveti određenoj službi ili slijedi čar pojedine redovničke obitelji, pokreta ili crkvene zajednice. Riječ je o ostvarenju Božjeg sna, velikog plana bratstva koji je Isus imao u srcu kad je molio Oca: »da svi budu jedno« (Iv 17, 21). Svaki poziv u Crkvi, a i šire u društvu, pridonosi postizanju zajedničkog cilja: da među muškarcima i ženama odzvanja sklad mnogih i raznolikih davora koji jedino Duh Sveti može ostvariti. Svećenici, posvećeni muškarci i žene, kao i vjernici laici, zajedno kročimo i radimo kako bismo svjedočili da velika ljudska obitelj, ujedinjena u ljubavi, nije utopija nego plan za koji nas je Bog stvorio.

Molimo, braćo i sestre, da se usred tragičnih događaja u povijesti Božji narod sve više odaziva tom pozivu. Molimo za svjetlo Duha Svetoga kako bi svaki od nas i svaka od nas mogli pronaći svoje mjesto i dati najbolje od sebe u ovom velikom naumu!

Rim, Sv. Ivan Lateranski, 8. svibnja 2022.

Franjo

PORUKA SVETOG OCA FRANJE ZA 108. SVJETSKI DAN SELILACA I IZBJEGLICA 25. rujna 2022.

Graditi budućnost s migrantima i izbjeglicama

»Nemamo ovdje trajna grada, nego onaj budući tražimo« (Heb 13,14)

Draga braćo i sestre!

Konačni smisao našeg ovozemaljskog "putovanja" jest potraga za pravom domovinom, Božjim kraljevstvom koje je uspostavio Isus Krist, koje će svoje puno ostvarenje naći kada On ponovno dođe u slavi. Njegovo kraljevstvo još nije ispunjeno, ali je već prisutno u onima koji su primili spasenje. »Kraljevstvo Božje je u nama. Iako je još uvijek eshatološko, budućnost svijeta i čovječanstva, ono je istodobno u nama«¹.

Budući grad je »utemeljeni Grad kojemu je graditelj i tvorac Bog« (Heb 11,10). Njegov projekt uključuje intenzivan rad na izgradnji u koji se svi moramo osjećati osobno uključenima. To je marljivi rad na osobnom obraćenju i preobrazbi stvarnosti, kako bi smo sve više bili u skladu s Božjim naumom. Povijesne drame podsjećaju nas na to koliko smo još daleko od postizanja našega cilja – novog Jeruzalema, »Šatora Božjeg s ljudima« (Otk 21,3). Ne smijemo, međutim, zbog toga klonuti duhom. U svjetlu onoga što smo naučili u nedavnim nevoljama, pozvani smo obnoviti našu predanost izgradnji budućnosti koja više odgovara Božjem naumu, izgradnji svijeta u kojem svi mogu živjeti u miru i dostojanstvu.

»Iščekujemo nova nebesa i zemlju novu, gdje pravednost prebiva« (2 Pt 3,13). Pravednost je jedan od konstitutivnih elemenata Božjega kraljevstva. U svakodnevnom traženju njegove volje, nju se valja izgrađivati strpljivo, velikodušno i odlučno, kako bi se svi koji su je gladni i žedni mogli nasititi (usp. Mt 5,6). Pravednost Kraljevstva treba shvatiti kao ostvarenje Božjeg reda, njegovog skladnog plana, gdje je, u Kristu umrlom i uskrslom, cjelokupno stvorene ponovno "dobro", a čovječanstvo "veoma dobro" (usp. Post 1,1-31). Ali da bi zavladao taj divan i čudesan sklad, moramo prihvati Kristovo spasenje, njegovo Evan-

đelje ljubavi, kako bi se uklonilo nejednakosti i diskriminacija u ovome svijetu.

Nitko ne smije biti isključen. Njegov je plan u svojoj biti uključiv, a u središte stavlja one koji tavore na egzistencijalnim periferijama. Među njima je mnogo migranata i izbjeglica, raseljenih osoba i štava trgovine ljudima. Božje kraljevstvo se gradi s njima, jer bez njih to ne bi bilo Kraljevstvo kakvo Bog želi. Uključivanje najranjivijih je preduvjet za steći punopravno građanstvo u njemu. Jer Gospodin kaže: »Dođite, blagoslovjeni Oca mojega! Primite u baštinu Kraljevstvo pripravljeno za vas od postanka svijeta! Jer ogladnjeh i dadoste mi jesti; ožednjeh i napojiste me; stranac bijah i primiste me; gol i zaognuste me; oboljeh i pohodiste me; u tamnici bijah i dodoste k meni« (Mt 25,34-36).

Graditi budućnost s migrantima i izbjeglicama znači također prepoznati i valorizirati ono čime svaki pojedini od njih može pridonijeti procesu izgradnje. Sviđa mi se gledati na fenomen migracije kroz prizmu viđenja proroka Izajie, u kojem se strance ne predstavlja kao osvajače i rüşitelje, već kao marljive trudbenike koji obnavljuju zidove novog Jeruzalema, Jeruzalema otvorenog za sve narode (usp. Iz 60,10-11).

U istom proroštvu dolazak stranaca predstavljen je kao izvor obogaćenja za sve: »k tebi će poteći bogatstvo mora, blago naroda k tebi će pritjecati« (60, 5). Povijest nas, doista, uči da je doprinos migranata i izbjeglica bio temelj društvenom i gospodarskom razvoju naših društava. A to je i danas. Njihov rad, samoprijegor, mladost i poletnost obogaćuju zajednice koje ih primaju. Taj bi doprinos, ipak, mogao biti mnogo veći da je valoriziran i podržan ciljanim programima. Riječ je o golemom potencijalu, koji je spreman izraziti se ako mu se za to pruži prilika.

¹ Sv. Ivan Pavao II., Govor prigodom pohoda Rimskoj Župi sv. Franje Asiškog i Katarine Sienske, zaštitnika Italije (Discorso nella visita alla Parrocchia romana dei SS. Francesco d'Assisi e Caterina da Siena Patroni d'Italia), 26. studenog 1989.

Stanovnici novog Jeruzalema – tako Izajia nastavlja svoje proroštvo – uvijek drže vrata grada širom otvorena kako bi stranci mogli ući sa svojim darovima: »Vrata će tvoja biti otvorena svagda, ni danju ni noću neće se zatvarati, da propuste k tebi bogatstva naroda« (60,11). Prisutnost migranata i izbjeglica, osim što je veliki izazov, ujedno je i prilika za kulturni i duhovni razvoj sviju. Zahvaljujući njima imamo priliku bolje upoznati svijet i ljepotu njegove raznolikosti. Možemo sazreti kao ljudi i zajedno graditi veće "mi". U međusobnoj otvorenosti stvaraju se prostori za plo-donosno sučeljavanje različitih vizija i tradicija, koje otvaraju duh novim perspektivama. Ujedno otkrivamo bogatstvo sadržano u nama nepoznatim religijama i duhovnostima, a to nam daje poticaj za produbljivanje vlastitih uvjerenja.

U Jeruzalemu narodâ hram Gospodnjii uljepšan je prinosima koji dolaze iz stranih zemalja: »Sva stada kedarska u tebi će se sabrati, ovnovi nebajotski bit će ti na službu. Penjat će se k'o ugodna žrtva na moj žrtvenik, proslavit ću dom slave svoje!« (60,7). U tom smislu, dolazak katoličkih migranata i izbjeglica može unijeti novu energiju u crkveni život zajednica koje ih primaju. Oni često donose dinamičnost i živost, te svojim duhom obogaćuju naša slavlja. Dijeljenje različitih načina izražavanja vjere i pobožnosti povlaštena je prilika da se u punini živi katolicitet Božjeg naroda.

Draga braćo i sestre, a posebno vi mлади! Ako želimo surađivati s našim nebeskim Ocem u izgradnji budućnosti, činimo to zajedno s našom braćom i sestrama migrantima i izbjeglicama. Gradimo je danas! Jer budućnost počinje danas i počinje sa svakim od nas. Ne možemo ostavljati naraštajima koji dolaze odgovornost za odluke koje je potrebno donijeti danas, da bi se ostvario Božji plan za svijet i došlo njegovo kraljevstvo pravde, bratstva i mira.

Molitva

Gospodine, učini nas svjetlonošama nade, da tamo gdje je tama zavlada tvoje svjetlo, a gdje je bezvoljnost ponovno oživi povjerenje u budućnost.

Gospodine, učini nas oruđem svoje pravednosti, da tamo gdje je isključenost, procvjeta bratstvo, a gdje je pohlepa, duh dijeljenja s drugima provcate.

Gospodine, učini nas graditeljima Kraljevstva svojega, zajedno s migrantima i izbjeglicama i sa svima koji žive na periferijama.

Gospodine, daj da naučimo kako je lijepo kao braća i sestre zajedno živjeti. Amen.

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 9. svibnja 2022.

Franjo

PORUKA SVETOGA OCA FRANJE ZA 6. SVJETSKI DAN SIROMAHA 33. nedjelja kroz godinu, 13. studenoga 2022.

Isus Krist radi vas posta siromašan (usp. 2 Kor 8,9)

1. »Isus Krist [...] radi vas posta siromašan« (usp. 2 Kor 8,9). Tim se riječima apostol Pavao obraća prvim kršćanima u Korintu kako bi ukrijepio njihovu predanost solidarnosti s braćom i sestrama u potrebi. *Svjetski dan siromaha* i ove se godine vraća kao zdravi izazov da nam pomogne u razmišljanju o našem načinu života i mnogim oblicima suvremenog siromaštva.

Prije nekoliko mjeseci svijet je polako počeo izlaziti iz oluje pandemije i pokazivati znakove gospodarskog oporavka koji bi donio olakšanje milijunima ljudi koji su osiromašeni gubitkom

posla. Tmurni oblaci su se počeli razilaziti i kroz njih su se probijali prvi traci vedrine koja je, ne zaboravljajući patnju zbog gubitka najmilijih, obećavala da ćemo se konačno vratiti izravnim međuljudskim odnosima, ponovno se jedni s drugima susretati bez ograničenja i restrikcija. A onda se na horizontu pomolila nova katastrofa, koja će našem svijetu nametnuti drugačiji scenarij.

Rat u Ukrajini sad se pridodao regionalnim ratovima koji posljednjih godina siju smrt i razaranja. No, ovdje je situacija još složenija zbog izravne intervencije jedne od "supersila" koja želi namet-

nuti svoju volju kršeći načelo samoodređenja narodâ. Ponavlaju se znani nam prizori iz tragičnog sjećanja i ponovno međusobne ucjene nekolicine moćnika guše glas čovječanstva koji poziva na mir.

2. Koliko se veliko siromaštvo rađa iz bezumlja rata! Kamo god pogledamo, vidimo kako nasilje pogađa bespomoćne i najslabije. Na tisuće se osoba, posebno dječaka i djevojčica, deportira kako bi ih se iskorijenilo i nametnulo im drugi identitet. Riječi što ih psalmist napisao u vrijeme razorenja Jeruzalema i progona mladih Židova ponovno postaju aktualne: »Na obali rijeka babilonskih / sjedasmo i plakasmo / spominjući se Siona; / o vrbe naokolo / harfe svoje bijasmo povješali. / I tada naši tamničari / zaiskaše od nas da pjevamo, / porobljivači naši / zaiskaše da se veselimo. / [...] Kako da pjesmu Jahvinu / pjevamo u zemlji tuđinskoj!« (Ps 137,1-4).

Milijuni žena, djece i starijih osoba prisiljeni su izložiti se opasnosti od bombi kako bi se sklonili na sigurno i potražili utočište kao izbjeglice u susjednim zemljama. Oni pak koji ostaju u zonama sukoba, svakodnevno žive u strahu bez hrane, vode, medicinske skrbi i, što je najvažnije, bez svojih najmilijih. U takvim situacijama razum se zamagli, a posljedice trpe mnogi obični ljudi koji se pridružuju već ionako velikom broju siromašnih. Kako na to dati prikladan odgovor koji će donijeti olakšanje i mir tolikim ljudima, prepuštenima na milost i nemilost neizvjesnosti i oskudice?

3. U tim tako kontradiktornim okolnostima stiže nam na vrata 6. *Svjetski dan siromaha*, s pozivom, preuzetim od apostola Pavla, da upremo čvrsto svoj pogled u Isusa: »Premda bogat, radi vas posta siromašan, da se vi njegovim siromaštvom obogatite« (2 Kor 8,9). Tijekom svog posjeta Jeruzalemu, Pavao je susreo Petra, Jakova i Ivana koji su ga zamolili da ne zaboravi siromaha. Zajednica u Jeruzalemu zapala je, naime, u velike teškoće zbog gladi koja je pogodila te krajeve. Apostol se odmah pobrinuo da organizira prikupljanje pomoći za tamošnje siromahe. Kršćani u Korintu pokazali su se vrlo osjetljivima i spremnima pomoći. Držeći se Pavlove upute, svaki prvi dan u tjednu prikupili bi ono što su prištredjeli i svi su bili vrlo darežljivi.

Kao da je u tome trenutku vrijeme stalo, te i mi sami svake nedjelje za vrijeme euharistijskog slavlja činimo istu gestu, prikupljajući priloge kako bi zajednica mogla odgovoriti na potrebe najsriomašnijih. To je znak koji su kršćani uvijek činili s radošću i osjećajem odgovornosti, kako

nijednom bratu ili sestri ne bi nedostajalo ono što je potrebno za život. O tome svjedoči već izveštaj svetog Justina, koji je, u drugom stoljeću, caru Antoninu Piju ovako opisao nedjeljno slavlje kršćanâ: »A u dan zvan nedjelja drži se zajednički sastanak svih bilo da borave u gradu ili na selu. Koliko već ima vremena, čitaju se spomen-zapisи apostola i knjige proročke. [...] Od euharistijske se hrane svakomu dijeli i svatko prima, a nenazočnima se šalje po đakonima. Imućni i koji hoće, daju što hoće. A što se skupi, pohrani se u predstojnika, i on se stara za siročad, i jadnike koji trpe s bolesti ili drugog uzroka, pa iza utamničenike i nadošle strance: uopće, svi su mu nevoljnici na brizi« (*Prva apologija*, LXVII, 1-6).

4. Vratimo se sada zajednicu u Korintu: nakon početnog entuzijazma, njihova predanost toj zadaci je počela polako jenjavati i inicijativa koju je predložio Apostol izgubila je na zamahu. Zato ih Pavao u svom pismu usrdno potiče da ponovno pokrenu tu kolektu: »sada dovršite to djelo da kao što spremno odlučiste, tako prema mogućnostima i dovršite« (2 Kor 8,11).

Mislim u ovom trenutku na raspoloživost koju su proteklih godina pokazali čitavi narodi otvorivši svoja vrata milijunima izbjeglica s Bliskoga istoka, iz Afrike i sada iz Ukrajine. Obitelji su širom otvorene vrata svojih domova drugim obiteljima, a zajednice su velikodušno primile mnoge žene i djecu kako bi im ponudile dostojanstvo koje zavrjeđuju. No, što sukob dulje traje, to su njegove posljedice sve gore. Zemljama koje primaju izbjeglice sve je teže kontinuirano pružati pomoć; obitelji i zajednice počinju osjećati teret situacije koja nadilazi izvanredno stanje. Upravo ovo je trenutak kad ne smijemo posustati i kad trebamo obnoviti početnu motivaciju. Ono što smo započeli valja dovršiti s istim osjećajem odgovornosti.

5. Solidarnost je, naime, upravo to: podijeliti ono malo što imamo s onima koji nemaju ništa, kako nitko ne bi oskudjevao. Što više raste osjećaj za zajednicu i zajedništvo kao način života, to se više razvija solidarnost. Treba, k tome, uzeti u obzir da ima zemalja u kojima se, posljednjih desetljeća, znatno povećalo blagostanje brojnih obitelji, koje su dostigle siguran životni standard. To je pozitivan rezultat privatne inicijative i zakonâ koji su podržali gospodarski rast i razvoj povezan s konkretnim poticajima za obiteljske politike i socijalnu odgovornost. Taj kapital postignute sigurnosti i stabilnosti može se sada podijeliti s onima koji su bili prisiljeni napustiti svoje domo-

ve i zemlje kako bi izvukli živu glavu i preživjeli. Kao članovi građanskoga društva moramo očuvati živim poziv na vrijednosti slobode, odgovornosti, bratstva i solidarnosti. Kao kršćani, pak, temelj svoga postojanja i djelovanja moramo uvijek pronalaziti u ljubavi, vjeri i nadi.

6. Zanimljivo je primjetiti da apostol Pavao ne želi kršćanima nametati djelo milosrđa kao neku obvezu. On, naime, piše: »ne zapovijedam« (2 Kor 8,8), nego, radije, želi »prokušati istinitost njihove ljubavi u brizi i revnosti prema siromašnima (usp. *ibid.*). Pavlov zahtjev svakako se temelji na potrebi za konkretnom pomoći, ali njegove namjere nadilaze to. Potiče pojedince da daju svoj prilog kako bi ta kolekta bila znak ljubavi, o čemu svjedoči i sam Isus. Velikodušnost, dakle, prema siromašnima nalazi svoj duboki temelj u odluci Sina Božjega koji je i sam htio postati siromah.

Apostol se, naime, ne boji reći da je taj Kristov izbor, da to njegovo "opljenjenje" jest »milost«, štoviše »[milost] darežljivost[i] Gospodina našega Isusa Krista« (2 Kor 8,9) i samo njezinim prihvaćanjem možemo dati konkretan i dosljedan izraz svojoj vjeri. Čitav je Novi zavjet oko toga jedinstven, a odjek toga nalazimo također u riječima apostola Jakova: »Budite vršitelji riječi, a ne samo slušatelji, zavaravajući sami sebe. Jer ako je tko slušatelj riječi, a ne i izvršitelj, sličan je čovjeku koji motri svoje rođeno lice u zrcalu: promotri se, ode i odmah zaboravi kakav bijaše. A koji se ogledā u savršenom zakonu slobode i uza nj prione, ne kao zaboravan slušatelj nego djelotvoran izvršitelj, blažen će biti u svem djelovanju svome« (Jak 1,22-25).

7. Kad su siromasi posrijedi, tu ne prolazi ljeporječivost, nego se zasuće rukave i vjeru djelom potvrđuje izravnim zalaganjem koje se ne može prebacivati na druge. Ponekad, međutim, može doći do određenog popuštanja, što ima za posljedicu nedosljedna ponašanja, kao što je ravnodušje prema siromašnima. Događa se, usto, da se neki kršćani, zbog pretjerane vezanosti za novac, upuste u zlouporabu dobara i imovine. To su situacije koje otkrivaju mlaku vjeru te slabu i kratkovidnu nadu. Ono o čemu trebamo razmišljati jest, radije, vrijednost koju novac ima za nas: novac ne smije postati apsolutna vrijednost, kao da je glavna svrha. Takva vezanost prijeći realno gledati na svakodnevni život i zamagljuje pogled, te sprječava vidjeti potrebe drugih. Kršćaninu i nekoj zajednici ne može se dogoditi ništa štetnije i gore od toga da budu zaslijepljeni idolom bogatstva, koji na kraju baca u okove prolazne i propale vizije života.

Stoga nije riječ o tomu da se prema siromašnim ponašamo asistencijalistički, kao što se često događa, već o zalaganju oko toga da nikome ne nedostaju ono nužno. Ne spašava aktivizam, nego iskrena i velikodušna briga i pažnja koji omogućuju da prilazimo siromahu kao bratu koji pruža ruku kako bih se ja probudio iz obamrosti u koju sam zapao. Shodno tome, »nitko ne bi smio reći da se ne može približiti siromasima jer mu to ne dopuštaju obaveze koje uvjetuju njegov način života. To je česta izlika u akademskim, poduzetničkim i profesionalnim, pa čak i u crkvenim krugovima. [...] nitko se ne smije držati izuzetim od brige za siromašne i za socijalnu pravdu« (apost. pob. *Evangelii gaudium*, 201). Prijeko je potrebno pronaći nove načine koji nadilaze pristup socijalnih politika »shvaćenih kao politika *prema* siromašnima, ali nikada *sa* siromašnima, koja nikada nije politika siromašnih, a još manje dio projekta koji spaja ljude« (enc. *Fratelli tutti*, 169). Treba, naprotiv, zauzeti stav Apostola koji je mogao pisati Korinćanima: »Ne dakako: drugima olakšica, vama oskudica, nego – jednakost!« (2 Kor 8,13).

8. Ima jedan paradoks koji je danas, kao i u prošlosti, teško prihvatići, jer se ne podudara s ljudskom logikom: ima jedno siromaštvo koje čini bogatim. Podsjecajući na "milost" Isusa Krista, Pavao želi potvrditi ono što je i sam propovijedao, naime da pravo bogatstvo nije u zgrtanju »blag[a] na zemlji, gdje ga moljac i rđa nagrizaju i gdje ga kradljivci potkapaju i kradu« (Mt 6,19), nego radije u uzajamnoj ljubavi, koja nas potiče da nosimo jedni bremena drugih, kako nitko ne bi bio napušten ili isključen. Iskustvo slabosti i ograničenja koje smo doživjeli posljednjih godina, a sada i tragedija rata s globalnim posljedicama, trebaju nas naučiti nečem ključnom: nismo na svijetu da bismo preživjeli, nego kako bi svima bio omogućen dostojan i sretan život. Isusova nam poruka pokazuje put i daje nam otkriti da postoji siromaštvo koje ponižava i ubija, te da postoji i drugo siromaštvo, njegovo vlastito, koje oslobađa i čini spokojnim. Siromaštvo koje ubija jest bijeda, to čedo nepravde, iskorištavanja, nasilja i nepravedne raspodjele dobara. To je beznadno i neumoljivo siromaštvo, koje nema budućnosti, jer ga nameće kultura odbacivanja koja ne daje perspektive, a ni izlaze. To je bijeda koja, osim što ljude dovodi u stanje krajnje oskudice, podriva također duhovnu dimenziju koja – premda je se često zanemaruje – postoji i nije nipošto nevažna. Kad jedini zakon postane obračun zarade na

kraju dana, tada više nema kočnice za usvajanje logike iskorištanja ljudi: drugi postaju samo sredstva. Tada više nema poštene plaće ni pravednog radnog vremena, nego nastaju novi oblici ropstva koje trpe oni koji nemaju drugog izlaza i moraju prihvati tu gorku nepravdu samo kako bi nagrecali minimum potreban za uzdržavanje.

Naprotiv, siromaštvo koje oslobađa jest ono koje nam se predstavlja kao odgovorna odluka da se oslobođimo suvišnog i usredotočimo se na ono bitno. Doista, kod mnogih se može lako uočiti onaj osjećaj nezadovoljstva, jer osjećaju da im nešto važno nedostaje i tragaju za tim poput bes ciljnih latalica. Kao one koji su željni pronaći ono što ih može zadovoljiti, treba ih usmjeriti prema malima, slabima i siromašnima kako bi konačno shvatili što je to što njima samima nedostaje. Sustret sa siromašnjima omogućuje nam stati na kraj tolikim bezrazložnim tjeskobama i strahovima, kako bismo došli do onoga što je doista važno u životu i što nam nitko ne može silom uzeti, a to je istinska i besplatna ljubav. Siromašni su, zapravo, prije subjekti koji nam pomažu oslobođiti se zamki nemira i površnosti, nego oni kojima upravljamo svoje milodare.

Ivan Zlatousti, crkveni otac i naučitelj, koji u svojim spisima oštro osuđuje neodgovarajuće kršćanske stavove prema najsiromašnjima, napisao je: »Ako ne možeš vjerovati da te siromaštvo čini bogatim, sjeti se svoga Gospodina i prestanite u to sumnjati. Jer da On nije postao siromašan, ti se ne bi obogatio. Upravo je čudesno to da je iz siromaštva obilno poteklo bogatstvo. Ali pod "bogatstvima" Pavao ovdje razumije saznanje pobožnosti, čišćenje od grijehâ, pravednost, posvećenje i sva ona nebrojena dobra koja nam je Gospodin dao sada i zauvijek. A sve to imamo zahvaljujući siromaštву« (*Homilije na Drugu poslanicu Korinćanima* 17,1).

9. Apostolov tekst, koji je okosnica ovog 6. *Svjetskog dana siromaha*, pokazuje veliki paradox života vjere: Kristovo nas siromaštvo čini bogatima. Pavao je mogao prenijeti ovo učenje – a Crkva ga može širiti i svjedočiti kroz stoljeća – zato što je Bog, u svome Sinu Isusu, izabrao i prošao taj put. Zahvaljujući tome što On radi nas posta siromašan, naš je život prosvijetljen i preobražen, te zadobiva vrijednost koju svijet ne poznaje i ne može dati. Isusovo bogatstvo jest njegova ljubav, koja se nikome ne zatvara i ide ususret svima, a posebno onima koji su marginalizirani i

lišeni onog nužnog. Iz ljubavi se opljenio i uzeo na sebe ljudski lik. Iz ljubavi je postao poslušan sluga, i to do smrti na križu (usp. *Fil* 2,6-8). Iz ljubavi je postao »kruh života« (*Iv* 6,35), kako nikome ne bi nedostajalo nužno i kako bi svi našli hranu za život vječni. I nama danas, kao i nekoć Gospodinovim učenicima, čini se teškim prihvatići to učenje (usp. *Iv* 6,60). No, Isusova riječ je jasna. Ako želimo da život pobijedi smrt i da se dostojanstvo spasi od nepravde, valja nam ići njegovim putem: ugledati se na Krista siromašnu, dijeliti život iz ljubavi, lomiti kruh vlastitoga života sa svojom braćom i sestrama, počevši od najmanjih, od onih kojima nedostaje ono nužno, kako bi zavladala jednakost, siromašne se oslobođilo od bijede, a bogate od ispraznosti, jer ni u jednom ni u drugom nema nade.

10. Dana 15. svibnja proglašio sam svetim brata Charlesa de Foucaulda, čovjeka koji se rodio bogat, ali se odrekao svega da bi slijedio Isusa i postao siromašan zajedno s njim i brat svima. Njegov pustinjački život, najprije u Nazaretu, a zatim u saharskoj pustinji, satkan od šutnje, molitve i dijeljenja, uzorno je svjedočanstvo kršćanskog siromaštva. Dobro nam je razmišljati o ovim njegovim riječima: »Ne prezirimo siromahe, malene, radnike; oni ne samo da su naša braća u Bogu, nego i oni koji najsavršenije oponašaju Isusa u njegovom izvanjskom životu. Oni nam na savršen način predstavljaju Isusa, radnika iz Nazareta. Oni su prvorodenici među izabranima, prvi koji su pozvani ka kolijevci Otkupiteljevoj. Bili su uobičajeno Isusovo društvo od njegova rođenja pa do njegove smrti [...]. Častimo ih, častimo u njima slike Isusa i njegovih svetih roditelja [...]. Uzmimo za sebe [stanje] koje je on uzeo za sebe [...]. Ne prestanimo nikada u svemu biti siromašni, braća siromaha, drugovi siromaha, budimo poput Isusa najsistemašniji među siromasima i poput Isusa ljubimo siromahe i okružimo se njima« (*Komentar na Evandelje po Luki*, Meditacija 263) [1]. Za brata Charlesa to nisu bile samo riječi, već konkretni način života koji ga je doveo do toga da s Isusom podijeli dar samoga života.

Neka ovaj 6. *Svjetski dan siromaha* postane milosna prilika da izvršimo zajednički i osobni ispit savjesti i da se zapitamo je li siromaštvo Isusa Krista naš vjerni suputnik u životu.

Rim, Sv. Ivan Lateranski, 13. lipnja 2022.,
spomen svetog Antuna Padovanskog

Franjo

II.

BISKUPSKA KONFERENCIJA

BOSNE I HERCEGOVINE

VIJEĆE ZA OBITELJ BK BIH

**Poruka za Dan života koji se obilježava svake prve nedjelje u veljači
6. veljače 2022.**

ZAŠTITA ŽIVOTA I PRAVO NA ŽIVOT OD SAMOG ZAČEĆA DO BIOLOŠKE SMRTI

Nalazimo se u godini Obitelji i u vremenu si-nodalnog puta Crkve koja je otvorena djelovanju Duha Svetoga. Crkva je ovdje na zemlji "putujuća Crkva" trajno na putu prema eshatonu (usp. LG VIII, 9). Putovanje je način života čovjeka vjernika. U tom smislu Djela apostolska nazivaju Crkvu *Putom* (Dj 9,2; 19,23), *Putom Gospodnjim* (Dj 18,25), *Putom Božjim* (Dj 18,26). Isusova pak kaže: "Ja sam Put i Istina i Život" (Iv 14,6). Isus također kaže: "Ja dodoh da život imaju, u izobilju da ga imaju" (usp. Iv 10,10). U postmodernom društvu *novac* se prometnuo u glavnu paradi-gmu života, jer su sva područja života određena ekonomskom problematikom. U kapitalističkim sustavima mišljenja *neispunjivost* je pokretačka snaga. Naime, kapitalizam je orientiran na manjak (nedostatak), koji treba ispuniti; određen je željom da se ima (posjeduje) što više. Čovjek kao *homo oeconomicus* teži za maksimiranjem do-bitka. Što više imaju, ljudima su želje još veće, a to znači da neispunjivost njihovih želja stalno raste. Novac kao vanjsko i nesigurno dobro ne može čovjeka učiniti sretnim. Oni koji imaju posjednički odnos prema svemu i svakome ne mogu biti sretni jer nisu sposobni za odnos *ja – ti* s drugima i s apsolutno Drugim (Bogom). Božja svemoć zapravo je svemoć Božje ljubavi koja iz ništa stvara sve i koja iz smrti stvara život. Ono što mi danas nazivamo *svemoć* nije ništa drugo nego zločin neodredivih razmjera, jer se današnja moć (nuklearna, ekološka, politička i ekomska) očituje u uništenju drugih i istodobno u samouništenju. Nazivati uništenje života moću jednostavno je protiv logike ljudskoga uma i logike Evandželja.

Svjesni smo da među nama danas postoji sklo-nost odbacivanju svega što nije u skladu s našim

željama. Ona nam ne dozvoljava da na bližnjega gledamo kao na svog brata kojeg prihvaćamo nego kao na konkurenta kojeg istjerujemo iz svo-
ga životnoga horizonta i želimo ga sebi podčiniti. Radi se o mentalitetu koji stvara *kulturu otpada*, koja nikoga i ništa ne štedi, od ljudskog bića pa sve do samog Boga. Takva kultura stvara ranjeno čovječanstvo i stalno ga napetostima i sukobima ozljeđuje. Ta kultura promiče *pobačaj i eutanaziju*. Vjerski fundamentalizam, prije nego odbaci ljudska bića čineći užasne masakre, odbacuje samoga Boga, čineći od njega puku ideološku izliku. Svjedoci smo i događaja da je francuski parlament izglasao (27.11. 2014.) da u temeljna prava čovjeka spada abortus. Nekoliko europskih zemalja ozakonilo je uz abortus i eutanaziju čak i nad djecom, a ne samo nad starijim. Umjesto kul-ture – civilizacije života, imamo kulturu smrti – civilizaciju smrti.

Prvoga dana nove godine, u subotu 1. siječnja 2022, u Austriji je stupio na snagu zakon koji dopušta *potpomognuto samoubojstvo* odraslim oso-bama koje su teško bolesne ili imaju neku trajnu, neizlječivu bolest – unatoč žestokom protivljenju austrijskih katoličkih biskupa, kako izvještava u nedjelju 2. siječnja 2022. Vatican News. Mons. Franz Lackner, predsjednik Austrijske biskupske konferencije i nadbiskup Salzburga, upozorio je u ime austrijskih katoličkih biskupa da je ovaj za-kon neprihvatljiv, te su biskupi iznimno zabrinuti zbog njegova izglasavanja, dodavši da je ovaj za-kon očito postao standardna praksa u zemljama u kojima je već legalizirana eutanazija.

Manipulativna je priroda sintagme "dostojanstveno umiranje", kako su to nazvali njezini za-govornici: "Riječ je očito o kulturnom trendu

u kojemu je jedini oblik života koji je vrijedan življenja – pun i aktivran život”, dodao je nadbiskup Lackner te iskazao bojazan da će ovaj zakon u javnosti raširiti stav da se “svaki hendičep ili bolest doživjava kao neuspjeh koji se ne može tolerirati”. Nasuprot tome, Austrijska biskupska konferencija mišljenja je da je svaki ljudski život vrijedan i da je samoubojstvo nesaglediva ljudska tragedija, te da bi trebalo uložiti dodatna finansijska sredstva u *palijativnu skrb* kako bi se svim teško bolesnim ili neizlječivo bolesnim osobama što je moguće više pomoglo i olakšala njihova patnja dok god su živi. Svaki pojedini slučaj u kojemu neka osoba izrazi želju za ovakvim načinom okončanja svoga života procjenjivat će po dvoje liječnika, od kojih jedan mora biti stručnjak za palijativnu medicinu. Također, one osobe koje se odluče za potpomognuto samoubojstvo trebaju lijećnicima predložiti dijagnozu svog zdravstvenog stanja, odnosno medicinske nalaze te imati potvrdu da su samostalno donijeli odluku o samoubojstvu.

Usto, prema izglasanim zakonom, maloljetna djeca i osobe koje pate od psihičkih problema ne mogu zatražiti potpomognuto samoubojstvo. Pacijenti koji požele oduzeti si život na ovakav način moraju pričekati 12 tjedana, koliko im je, prema tome novom zakonu, određeno razdoblje za razmišljanje. Osobe koje su na smrt bolesne imaju rok od dva tjedna za konačnu odluku.

S druge strane, protuzakonito je i dalje aktivno pomagati u tuđem samoubojstvu ili nagovarati koga na taj čin. Podsetimo, potpomognuto samoubojstvo legalizirano je u Švicarskoj te u nekoliko europskih zemalja uključujući Francusku, Španjolsku, Belgiju i Nizozemsku, izvjestio je *Vatican News* u nedjelju 2. siječnja.

Postavlja nam se pitanje zar društvo koje se smatra odgovornim za život svih svojih članova ne može krenuti drugim putem da bi pomoglo

i svakom pojedincu shvatiti da njegov život ima značenje i predstavlja vrednotu i za druge.

U međusobnom poštivanju i pomaganju u pandemiji Covida 19 pozivam sve da poštujemo život vlastiti jednakako kao i svih drugih. Stoga zahvaljujem medicinskom osoblju i svima onima koji poštuju dostojanstvo čovjeka i u zdravlju i u bolesti i bore se za njegovo zdravlje.

Ovom prigodom u ime svih katoličkih biskupa Bosne i Hercegovine upućujem iskrenu zahvalnost svima vama, svećenicima, redovnicama, redovnicima i drugima, koji se na razne načine trudite oko izgradnje kulture i civilizacije života.

Posebno zahvaljujem i izražavam veliko poštovanje svima onima u našoj domovini koji s velikom svješću o odgovornosti prema Bogu, prema svojoj savjesti i prema svome narodu štite ljudski život i visoko cijene dostojanstvo braka i obitelji.

Zahvaljujem svim pomagačima zaklade "Da životu", koju smo ustanovili prije više godina, a koja pomaže naše hrabre bračne drugove da budu spremni imati više djece.

Zahvaljujem i mnogim karitativnim i molitvenim skupinama koje se trude oko pružanja pomoći mladim bračnim parovima kao i siromašnjim obiteljima.

Zahvaljujem također svim lijećnicima i bolničkom osoblju, kao i članovima obitelji koji su se istakli u spašavanju nerođenih života.

Sve vas molim: bdijte i dalje nad svakim ljudskim životom! Branite i štitite i ubuduće ljudski život u njegovoj cijelovitosti! To je velika zadaća i veliko poslanje za sve nas koje nam je povjerio sam Duh Sveti, Gospodin i Životvorac. Neka vas On nagradi svojim blagoslovom i svojim mirom!

Banja Luka, 25. 1. 2022.

Mons. Marko Semren,
pomoćni biskup banjolučki i
predsjednik Vijeća za obitelj BK BiH

30. SJEDNICA STALNOGA VIJEĆA BK BIH

U srijedu, 9. veljače 2022. u prostorijama Nadbiskupske rezidencije u Sarajevu Stalno viće Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine održalo je svoju 30. sjednicu pod predsjedanjem nadbiskupa metropolita vrhbosanskog i apostolskog upravitelja Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tome Vukšića, potpredsjednika BK BiH. Sudjelovali su nadbiskup metropolit vrhbosanski u miru kardinal Vinko Puljić, pomoćni biskup banjalučki mons. Marko Semren i generalni tajnik BK BiH mons. Ivo Tomašević.

Biskupi su upoznati da su provedeni ili su u fazi provedbe svi zaključci doneseni na 82. redovitom zasjedanju Biskupske konferencije BiH održanom 4. i 5. studenog 2021. u Sarajevu. Ta-

kođer su upoznati da su u tijeku posljednje pripreme za zajedničko zasjedanje Biskupske konferencije BiH i Hrvatske biskupske konferencije koje će se održati, 15. veljače 2022. u Bijelom Polju. Večer uoči zasjedanja biskupi će slaviti Euheristiju u katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru, 14. veljače u 18 sati.

Biskupi su također razmotrili važnije dopise pristigne nakon spomenutog zasjedanja BK BiH u Banjoj Luci te dali potrebne smjernice.

Na kraju zasjedanja dogovoren je dnevni red 83. redovitog zasjedanja Biskupske konferencije BiH koje će održati 21. i 22. ožujka 2022. u Mostaru. (kta)

24. REDOVITO GODIŠNJE ZAJEDNIČKO ZASJEDANJE BISKUPSKE KONFERENCIJE BOSNE I HERCEGOVINE I HRVATSKE BISKUPSKE KONFERENCIJE

Članovi Biskupske konferencije BiH i Hrvatske biskupske konferencije, 15. veljače 2022. u duhovno-pastoralnom centru "Emaus" u Bijelom Polju (Potoci) pokraj Mostara održali su svoje XXIV. redovito godišnje zajedničko zasjedanje. Predsjedali su nadbiskup metropolit vrhbosanski i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tomo Vukšić, dopredsjednik BK BiH, i nadbiskup zadarski mons. Želimir Puljić, predsjednik HBK. Sudjelovali su svi članovi BK BiH i HBK osim trojice biskupa iz Republike Hrvatske i jednog iz Bosne i Hercegovine koji su bili sprječeni. Biskupima se u prvom dijelu zasjedanja pridružio i otpravnik poslova Apostolske nunciature u BiH mons. Amaury Medina Blanco.

Biskupi su i ovaj put posebnu pozornost u svom radu posvetili hrvatskoj inozemnoj pastvi koja je organizirana u 184 grada širom svijeta te u njima djeluje 188 svećenika, od kojih 58 biskupijskih i 130 redovničkih. Članovi dviju Konferencija upoznati su da je u skoro svim hrvatskim zajednicama u inozemstvu, a posebice u europskim zemljama, registrirano pojačano doseljavanje Hrvata katolika iz Republike Hrvatske, Bosne

i Hercegovine kao i drugih biskupija u kojima stoljećima žive Hrvati. Biskupi su pozorno saslušali izvješće ravnatelja Dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu za 2021. godinu. Zahvalni su svim svećenicima, redovnicima, redovnicama i drugim pastoralnim djelatnicima u hrvatskoj inozemnoj pastvi za sve što čine kao i svima koji su sudjelovali u prikupljanju konkretne pomoći za stradale u potresima u Sisačkoj biskupiji i Zagrebačkoj nadbiskupiji te brojnim drugim akcijama. Preporučuju svim članovima svojih biskupijskih zajednica u domovini molitvu za velike i pojaćane pastoralne potrebe hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka.

Pošto su saslušali izvješća o molitvi i komemoraciji žrtava hrvatskog naroda i drugih naroda u Drugom svjetskom ratu i nakon rata, biskupi su odlučili da mjerodavna tijela dviju Konferencija s dijecezanskim biskupom u Austriji dogovore način komemoracije i Misno slavlje u Bleiburgu koji je simbol stradanja mnogih nedužnih žrtava hrvatskog naroda diljem prostora bivše države.

Članovi HBK i BK BiH upoznati su i s akcijom Hrvatskog Caritasa pod naslovom "Tjedan soli-

darnosti i zajedništva s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini" i prošlogodišnjom potporom Crkvi i ljudima u Bosni i Hercegovini kroz projekte Caritasa u Bosni i Hercegovini. U pripremi je izrada promotivnih, animacijskih i liturgijskih materijala za 2022. godinu. Središnje Misno slavlje uz izravan radiotelevizijski prijenos bit će u nedjelju, 20. ožujka 2022. u župnoj crkvi u Bugojnu. Izražena je zahvalnost svima koji sudjeluju u ovom izrazu solidarnosti i kršćanske ljubavi Crkve i ljudi iz Republike Hrvatske prema Crkvi i ljudima u potrebi u Bosni i Hercegovinu. Potaknuli su sve da se uključe i u ovogodišnju akciju Hrvatskog Caritasa.

Biskupi su detaljno upoznati s radom Biskupske komisije za Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima u Rimu odnosno sa životom i radom Zavoda u kojem trenutno boravi 25 svećenika na poslijediplomskom studiju iz raznih biskupija Crkve u Hrvata. Radosni su i zahvalni da uprava, svećenici, sestre i svi djelatnici u Zavodu skladno surađuju te da ova važna hrvatska crkvena institucija i u ovim vremenima ispunja svoje poslanje.

Razmatrajući zajednička liturgijska pitanja, biskupi su upoznati s tijekom rada na hrvatskom

prijevodu trećeg tipskog izdanja Rimskog misala. Drago im da proces dobro napreduje te zahvaljuju svim liturgičarima i drugim osobama s teritorija obje Konferencije koje daju svoj dragocjeni doprinos za dobro cijele Crkve u Hrvata. Posebno ih raduje da su pri kraju završne pripreme za tiskanje Kantuala "Pjevajte Gospodinu pjesmu novu" te zahvaljuju liturgijskim glazbenicima i svima uključenima u taj projekt.

Biskupi su također informirani da je pri kraju priprema knjige u kojoj će biti objedinjeni crkveni dokumenti u vezi sa sredstvima društvenih komunikacija.

Tijekom susreta biskupi su razmišljali i o uvođenju propedeutske godine namijenjene onima koji žele poći u bogoslovna sjemeništa kao svećenički kandidati.

Uoči radnog dijela zasjedanja biskupi su, u pondjeljak 14. veljače 2022. slavili zajedničko Euharistijsko slavlje u katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru. Misno slavlje je predvodio nadbiskup Vukšić, a prigodnu propovijed uputio je nadbiskup Želimir Puljić.

Bijelo Polje (Mostar), 15. veljače 2022.

Tajništvo BK BiH

APEL KOMISIJE "JUSTITIA ET PAX" BISKUPSKE KONFERENCIJE BIH MOĆNICIMA SVIJETA DA ZAUSTAVE POŽAR RATA NA PODRUČJU UKRAJINE

Moćnici svijeta, zaustavite požar rata koji je buknuo na području Ukrajine"!

Imajući gorko iskustvo ratnoga stradanja u svojoj domovini Bosni i Hercegovini, koja je kao međunarodno priznata država 1990.-ih godina doživjela brutalno uništavanje ljudskih života i svega što su ljudi, živeći i radeći zajedno, generacijama stvarali za svoje i opće dobro, preklinjemo sve vas, koji se, kako ovih dana reče papa Franjo, igrate vatrom ratnog razaranja nedužnih ljudskih života:

Moćnici svijeta zaustavite požar rata koji je ovih dana buknuo na području Ukrajine, međunarodno priznate države! Zaustavite daljnje "destabiliziranje mirnog suživota, patnju brojnog stanovništva i daljnje diskreditiranje međunarodnog prava", kako vas je pozvao Papa.

Posebno pozivamo i potičemo, sve one među vama, koji su krštenjem ucijepljeni u Krista Gos-

podina, jedinog Gospodara ljudskih života, da se odlučnije zauzmete za zaštitu ugroženih ljudskih života i za omogućavanje ponovnog zaživljavanja međusobnog uvažavanja i ravnopravnosti među ljudima i narodima, umjesto primjene sile i zakona jačega.

Odlučno ponavljamo: nitko nema pravo oduzeti ničiji život, koji je svet, jer on svoj izvor ima u Bogu! Zbog toga, podsjećamo na ono, što je već mnogo puta rečeno: bolje je beskrajno dugo pregovarati i dijalogizirati nego jedan trenutak ratovali. Iskreno suosjećamo s ukrajinskim narodom i izražavamo svoju duhovnu blizinu, osobito sa svima, koji su već pogodjeni ratnim užasom.

Također, apeliramo na sve odgovorne u domenu politike i međunarodnoga odlučivanja neka učine sve, kako se plamen rata ne bi rasplamsao na šira područja našeg kontinenta pa i cijelog svijeta!

Smatramo da imamo pravo to kazati i dužnost na to pozivati, jer još uvijek, mnogi u ovoj zemlji, svakodnevno podnosimo mnogostrukе negativne posljedice egoizma, drskosti i nehumanosti jednih naših sugrađana i suvremenika te nezainteresiranosti, indiferentizma i oportunizma drugih. Svi oni su, iako na različite načine, sukrivci također i za prisilno odrastanje generacija naših mlađih sugrađana u destruktivnom i za njih pogubnom životnom ozračju, koje će ih lako učiniti duhovnim i moralnim invalidima, nesposobnima da učinkovito pomognu življenju dostoјnom čovjeka – ni svome ni svojih bližnjih. Zato nam to ne može i ne smije biti svejedno, jer se tako

slično može događati i u ratom sada zahvaćenoj Ukrajini!

Pridružujući se apelu pape Franje i naših biskupa, potičemo sve ljude dobre volje, a osobito kršćane, neka svoje molitve žarko upućuju Kralju Mirovorcu, da On okrene srca ratoborna, koja su uvijek u službi Nečastivoga, u mirovorstvo koje je odraz logike dobrog Boga, Oca svih ljudi i svih naroda.

Sarajevo, 26. veljače 2022.

*Mons. Franjo Komarica
biskup banjolučki
predsjednik Komisije "Justitia et Pax" BK BiH*

SJEDNICA VIJEĆA ZA KLER BK BIH

U utorak, 15. ožujka 2022. u prijepodnevnim satima, u prostorijama Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, održana je sjednica Vijeća za kler BK BiH pod predsjedanjem biskupa mostarsko-duvanjskog i apostolskog upravitelja trebinjsko-mrkanskog mons. Petra Palića, predsjednika Vijeća. Na sastanku su sudjelovali članovi Vijeća: generalni vikar Vrhbosanske nadbiskupije mons. Slađan Čosić, biskupijski kancelar iz Mostara don Stipe Gale, dekan Franjevačke teologije u Sarajevu fra Danimir Pezer te župnik župe Ljubija vlč. Zlatko Matić koji je i upravitelj župe Ravska.

Pošto su zajednički izmolili molitvu za Sinodu, sve je pozdravio biskup Palić te podsjetio na

sastav Vijeća i progovorio o budućem djelovanju ovog Vijeća.

U središtu razgovora bile su teme predstojećih svećeničkih susreta na razini Crkve u Bosni i Hercegovini: IX.

Međudekanskog susreta u BiH koji će se održati 19. svibnja 2022. u Nadbiskupijskom sjemeništu Petar Barbarić u Travniku s Misnim slavljem u 11 sati u sjemenišnoj crkvi sv. Alojzija Gonzage, i V. Susreta svećenika u BiH koji će se održati 1. lipnja 2022. u franjevačkoj samostanskoj crkvi na Gorici u Livnu.

Uz konstruktivnu raspravu i osrvt Vijeća na dosadašnje aktivnosti, utvrđen je program za planirane susrete. (kta)

83. REDOVITO ZASJEDANJE BISKUPSKE KONFERENCIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine, 21. i 22. ožujka 2022. u prostorijama Biskupskog ordinarijata u Mostaru održala je svoje 83. redovito zasjedanje pod predsjedanjem nadbiskupa metropolita vrhbosanskog i apostolskog upravitelja Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tome Vukšića, potpredsjednika BK BiH. Sudjelovali su svi članovi Biskupske konferencije BiH među kojima i apostolski vizitator za župu Međugorje

nadbiskup Aldo Cavalli. Također su sudjelovali delegati Hrvatske i Talijanske biskupske konferencije mons. Bože Radoš, varaždinski biskup, i mons. Andrea Migliavacca, biskup biskupije San Miniato pokraj Firence. Prenijeli su izraze blizine biskupa iz Hrvatske i Italije s biskupijskim zajednicama i ljudima u Bosni i Hercegovini. Članovi BK BiH su zamolili biskupe delegate da prenesu izraze zahvalnosti svojim Biskupskim konferen-

cijama i brojnim ljudima dobra srca za trajnu pomoć i potporu katolicima i tolikim ljudima u potrebi u Bosni i Hercegovini. Posebno su zahvalili za upravo završeni Tjedan solidarnosti koji provodio Hrvatski Caritas u skladu s odlukom Hrvatske biskupske konferencije.

U prvom dijelu zasjedanja sudjelovao je i mons. Amaury Medina Blanco, otpravnik poslova Apostolske nuncijature u BiH, koji je izrazio zahvalnost biskupima i brojnim osobama koje su pomogle u organizaciji nedavnoga posjeta tajnika za odnose s državama pri Državnom tajništvu Svetе Stolice nadbiskupa Paula Richarda Gallaghera. Posebno zahvaljuju onima koji su se pridružili molitvi tijekom Misnih slavlja u katedralama u Sarajevu, Banjoj Luci i Mostaru od 17. do 19. ožujka 2022.

Nakon što je, 29. siječnja 2022. Sveti Otac Franjo prihvatio odreknuće od pastoralnog vodstva Vrhbosanske nadbiskupije kardinala Vinka Puljića, čime je prestala i njegova služba predsjedanja Biskupske konferencije, za novog predsjednika izabran je nadbiskup Vukšić. Za potpredsjednika izabran je biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. Petar Palić koji je prihvatio obnašati tu službu dok se, sukladno Statutu i odredbama Kongregacije za biskupe, imenovanjem novih dijecezanskih biskupa, na steknu uvjeti izbora između više kandidata. Biskup Palić će također predsjediti Nadzornim vijećem Caritasa Bosne i Hercegovine i Vijećem za ekumenizam i dijalog među religijama i kulturama BK BiH. Nadbiskup Vukšić će preuzeti službu predsjednika Caritasa Bosne i Hercegovine. Također je dogovoren da se objedine Vijeće za mala sjemeništa i Vijeće za bogoslovna sjemeništa u Vijeće za sjemeništa BK BiH kojim će predsjediti pomoćni biskup banjolučki mons. Marko Semren. Biskup Semren će također biti član Biskupske komisije HBK i BK BiH za Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima u Rimu.

Biskupi su se osvrnuli i na tijek sinodalnog procesa na razini svake biskupije u Bosni i Hercegovini u hodu cijele Crkve prema Biskupskoj sinodi 2023. godine o čemu će do sredine kolovoza 2022. godine biti poslano pisano izvješće Generalnom tajništvu Biskupske sinode. Zahvaljuju svima koji daju svoj doprinos u spomenutom sinodalnom hodu te potiču sve članove svojih biskupijskih zajednica na molitvu i na aktivno uključivanje u razne inicijative pod vodstvom sinodalnih biskupijskih timova.

Članovi Biskupske konferencije BiH dogovorili su da tema predstojećeg IX. Međudekanskog susreta u BiH, koji će biti održan 19. svibnja 2022. u Nadbiskupijskom sjemeništu Petar Barbarić u Travniku s Misnim slavljem u 11 sati u sjemenišnoj crkvi sv. Alojzija Gonzage, bude uzeta prema naputku Kongregacije za kler pod naslovom *Pastoralno obraćenje župne zajednice u službi evangelizacijskog poslanja Crkve*. Također je dogovoren program V. Susreta svećenika u BiH koji će biti upriličen 1. lipnja 2022. na Gorici u Livnu te teme XVII. Susreta biskupa BK BiH s članovima Konferencije viših redovničkih poglavara i poglavarica u BiH kao i s franjevačkim provincijalima predviđen za 18. svibnja 2022. u Sarajevu.

Saslušavši izvješća o djelovanju Vijeća i Komisija BK BiH u 2021. godini, biskupi zahvaljuju svim članovima spomenutih tijela što su i u teškim okolnostima pandemije koronavirusa bili otvoreni za sudjelovanje na sjednicama i davanje svoga dragocjenog doprinosa. Sa zabrinutošću su primili na znanje činjenicu da se posebno u pojedinim Katoličkim školskim centrima, kao i u drugim školama u Bosni i Hercegovini, smanjuje broj učenika što je pokazatelj žalosnog trenda od laska mladih ljudi izvan domovine svoga rođenja i još žalosnijeg pada nataliteta u zemlji koja je nedavno bila primjer ljubavi prema životu u okrilju obiteljskog zajedništva. Ukazano je na potrebu još aktivnijega pastoralnog djelovanja u duhu Apostolske pobudnice *Amoris laetitia* i smjernica Dikasterija za laike, obitelj i život.

Pošto su saslušali godišnje izvješće nacionalnog ravnatelja Papinskih misijskih djela BiH koji ih je informirao o otvorenosti mnogih u svim biskupijskim zajednicama prema misijskom poslaniu Crkve i misionarima, biskupi zahvaljuju svima koji su aktivno uključeni u misijske akcije, ali i svim vjernicima za njihove molitve i svakovrsnu potporu misijskih djelatnika i djelatnica iz BiH i iz hrvatskog naroda uopće kao i svih koji odlaze u razne zemlje svijeta širiti radosnu vijest evanđelja. Posebno potiču svećenike u pastoralu na čitanje i promicanje misijskog mjesečnika *Radosna vijest* koji ove godine obilježava pola stoljeća svoga postojanja.

Biskupi sa zebnjom svakodnevno prate teška ratna događanja u Ukrajini koja u njima, kao i u svim stanovnicima u BiH, bude sjećanje na razaranje, progone i sijanje smrti u vrijeme nedavnoga rata na ovim prostorima. Pridružuju se pozivu pape Franje na posvećenje Rusije i Ukrajine

Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine

Bezgrješnom Srcu Marijinu na svetkovinu Nativiteta Gospodinova ili Blagovijesti u petak, 25. ožujka 2022. u 17 sati i pozivaju sve svećenike, redovnike, redovnice i druge Kristove vjernike da se ujedine u molitvi za mir.

Osvrćući se na aktualno stanje u Crkvi i u društvu u Bosni i Hercegovini, biskupi su sa žaljenjem konstatirali da je tijekom proteklete dvije godine zbog pandemije velikim dijelom onemogućena provedba brojnih planiranih pojedinačnih i zajedničkih akcija na pastoralnom, liturgijskom, katehetskom i karitativnom planu, ali ih raduje da su se na lokalnoj razini događala mnoga lijepa okupljanja vjernika, redovnica i svećenika. Zahvalni su brojnim dijecezanskim i redovničkim dušobrižnicima na terenu za njihovo aktivno pastoralno djelovanje i u vrijeme pandemije te ih potiču na još veće međusobno povezivanje posebno između pojedinih dekanata. Budući da je, uslijed pandemije i nesređenosti s obzirom na nedjelovanje pravne države u BiH – uočljiv sve dramatičniji odlazak u inozemstvo mlađih ljudi pa i cijelih obitelji, a time i dramatični odljev domaće radne snage, biskupi potiču posebno predstavnike vlasti, ali i sve strukture i sve ljude da se

još snažnije zauzmu oko stvaranja uvjeta za ostanak i opstanak i za otvorenost životu na prostorima Bosne i Hercegovine gdje ih je Bog u svom božanskom promislu pozvao na život.

Biskupi potiču sve na molitvu da se na ovim prostorima nikada više ne dogodi ratna tragedija, a sve nositelje vlasti pozivaju da, u skladu s pozitivnim zakonima, poduzimaju potrebne korake u očuvanju trajnog mira. Također pozivaju predstavnike vlasti da sva neriješena pitanja rješavaju samo dijalogom i pronalaze načine kako bi u svakom dijelu Bosne i Hercegovine bila poštivana sva pojedinačna prava i dostojanstvo svakoga čovjeka kao i kolektivna prava i dostojanstvo svakoga naroda. Pozivaju sve katolike, ali i sve ljude dobre volje na odgovorno življene slobode poštujući svaku osobu i sva njezina prava.

Uoči svoga zasjedanja biskupi su se, 19. ožujka 2022. u prostorijama Biskupskog ordinarijata u Mostaru susreli s nadbiskupom Gallagherom te sudjelovali na Euharistijskom slavlju u mostarskoj katedrali na svetkovinu sv. Josipa, nebeskog zaštitnika Mostarsko-duvanske biskupije.

Mostar, 22. ožujka 2022.

Tajništvo BK BiH

POZIV NA 9. MEĐUDEKANSKI SUSRET U BOSNI I HERCEGOVINI

Prot. br. 114/2022.
Sarajevo, 3. svibnja 2022.

Članovima Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine
Franjevačkim provincijalima u BiH
Članovima Vijeća za kler BK BiH

U skladu sa zaključkom biskupa Biskupske konferencije BiH, ovim pozivam sve biskupe i franjevačke provincijale kao i članove Vijeća za kler BK BiH, a molim dijecezanske biskupe da pozovu svoje generalne vikare i sve dekane u svojim dijecezama, na **IX. Međudekanski susret** koji će se održati u četvrtak, **19. svibnja 2022.** u prostorijama Nadbiskupijskog sjemeništa Petar Barbarić u Travniku. Susret ćemo, u ime Božje, započeti u 9.30 sati u sjemenišnoj dvorani.

Dnevni red:

Pozdrav predsjednika BK BiH

Osvrt na Zapisnik s VIII. Međudekanskog susreta (nadbiskup Vukšić)

Izlaganja na temelju Naputka Kongregacije za kler: "Pastoralno obraćenje župne zajednice u službi evangelizacijskog poslanja Crkve" (mons. Sladan Čosić)

Izvješće o kolekti prikupljenoj u Nedjelju solidarnosti 2022. godine

Kratki osvrti dekana na trenutno stanje u dekanatima i planovi za uspostavu ili nastavak međudekanske povezanosti s partnerskim dekanatom

Razno

I ovom prigodom slavit ćemo Euharistiju u 11.00 sati u sjemenišnoj crkvi sv. Alojzija Gonzage. U 12.15 sati predviđen je zajednički ručak te nastavak rada.

Radujući se našem skorom susretu, sve srdačno pozdravljam.

Mons. Tomo Vukšić
nadbiskup metropolit vrhbosanski
predsjednik BK BiH

Mons. Ivo Tomašević
generalni tajnik BK BiH

POZIV NA 5. SUSRET SVEĆENIKA U BiH

Prot. br. 117 /2022
Sarajevo, 5. svibnja 2022.

Svim svećenicima u Bosni i Hercegovini

Draga braćo u svećeništvu!

U ime svih biskupa, članova Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, rado pozivam svakoga od vas svećenika koji živite s pastoralnim pravima i obvezama na teritoriju biskupijskih zajednica u Bosni i Hercegovini, dijecezanske i redovničke kao i svećenike Grkokatoličkog vikarijata Križevačke eparhije u Bosni i Hercegovini na čelu s križevačkim vladikom mons. Milanom Stipićem, također rodom iz BiH, da sudjelujete na Petom susretu svećenika u Bosni i Hercegovini. Susret će se održati u srijedu, 1. lipnja 2022. u samostanskoj crkvi i prostorijama Franjevačkog samostana sv. Petra i Pavla na Gorici u Livnu, Gorička cesta b.b. Putem Katoličke tiskovne agencije BK BiH i drugih crkvenih medija također pozivam i sve biskupe i svećenike, dijecezanske i redovničke, rodom iz Bosne i Hercegovine koji sada žive i djeluju u nekoj drugoj zemlji da nam se, prema mogućnostima, pridruže toga dana kao što su se na dosadašnjim susretima, prema mogućnostima, uključivali i pojedini svećenici Kotorske biskupije na čelu sa svojim biskupom mons. Ivanom Štironjom, koji je također rodom iz BiH.

Susret se održava u skladu s prethodnom odlukom Biskupske konferencije da se svake tri godine upriliči ovakvo okupljanje svih svećenika u Bosni i Hercegovini koje osmišljava Vijeće za kler naše Biskupske konferencije.

Također će to biti prigoda za pristup sakramentu pomirenja pa i ovom prigodom posebno molim naše misionare milosrđa i druge svećenike, kojima je povjerena duhovnička i ispovjednička služba u raznim dijecezanskim i redovničkim institucijama, da tijekom susreta budu na raspolaganju za svetu ispovijed.

Vrhunac našega zajedništva, kao i svaki put, bit će Euharistijsko slavlje koje je i nama biskupima prigoda da svi zajedno budemo u molitvi s vama svećenicima iz svih naših biskupija. Ovakvi susreti su vidljivi znak zajedništva biskupa i svećenika, dijecezanskih i redovničkih, u Isusu Kristu na prostoru ove zemlje Bosne i Hercegovine gdje nas je Bog pozvao i poslao navještati Njegovu svetu riječ i svjedočiti Njegovo sveto Ime ili gdje smo se rodili i odrasli. U tom duhu na kraju Svetе mise obnovit ćemo svećenička obećanja, koja smo dali na ređenju, i moliti da nas Gospodin uvijek iznova ispunja navjestiteljskim i svjedočkim zanosom u istinskoj ucijepljenosti u živi organizam Katoličke Crkve.

Biskupi pozivaju sve svećenike da se nakon Euharistijskog slavlja zadrže na zajedničkom objedu koji je prigoda za međusobne susrete i druženje misnika iz raznih dijelova naše domovinske Crkve.

Susret će započeti **1. lipnja u 10.00 sati** u samostanskoj crkvi sv. Petra i Pavla na Gorici u **Livnu**, a odvijat će se prema sljedećem dnevnom redu:

Pozdrav i molitva Srednjega časa
Predavanje na temu svećeništva
Priprava i pristup sakramentu pomirenja
12.00 sati - Euharistijsko slavlje
Zajednički objed i druženje

Još jednom želim dobrodošlicu svima na ovo naše svećeničko zajedništvo i srdačno pozdravljam.

Mons. Tomo Vukšić
nadbiskup metropolit vrhbosanski
predsjednik BK BiH

Mons. Ivo Tomašević
generalni tajnik BK BiH

PROMEMORIJA

BISKUPSKE KONFERENCIJE BOSNE I HERCEGOVINE O POTREBI USPOSTAVE PRAVDE I DRUŠTVENE SLOGE TE O SADAŠNJEM STANJU KATOLIČKE CRKVE I HRVATSKOGA NARODA U BiH

U vjeri da je korisno za opće dobro i za očuvanje mira, biskupi Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine su mnogo puta govorili o potrebi uspostave pravde i društvene slike u BiH te o sadašnjem stanju Katoličke Crkve i hrvatskoga naroda u njoj. U susretima s predstavnicima nekih država, kao što je javnosti već poznato, uručivali su također promemoriju. I uvijek su to činili u nadi da će biti od pomoći u nastojanjima oko uspostave društvene slike i stvarnoga poštivanja pojedinačnih ljudskih i kolektivnih prava svakoga čovjeka, svakoga naroda i svih manjinskih grupa u BiH i radi pravednoga i trajnoga mira. Sada su, s istom nakanom i željom, u ovom važnom trenutku za odnose među ljudima i narodima, odlučili svoju promemoriju obznaniti kao poziv svima, a posebice onima koji će na bilo koji način sudjelovati u važnim odlukama za uspostavu pravde i u donošenju pravednih zakona i njihovo dosljednoj primjeni, također radi ispravljanja počinjenih nepravda i onemogućavanja njihova legaliziranja te za izgradnju dijaloga i očuvanje mira.

U prvom dijelu promemorije biskupi podsjećaju na svoju izjavu od 5. studenoga 2021., a u drugom govor se o potrebi uspostave pravde i društvene slike te o sadašnjem stanju Katoličke Crkve i hrvatskoga naroda u BiH.

I.

Izjava Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine objavljena na kraju 82. plenarnog zasjedanja, 5. studenoga 2021.

U povodu stanja koje je nastalo u Bosni i Hercegovini: "Biskupi izražavaju svoju zabrinutost zbog neodgovornoga ponašanja i nepromišljenih izjava pojedinih političkih predstavnika, koji takvim svojim djelovanjem izazivaju osjećanje nestvarnosti i straha kod ljudi.

Sve, koji kao izabrani predstavnici sudjeluju u vlasti i donose odluke, i sve koji oblikuju medijski prostor, biskupi pozivaju

- a) da se suzdrže od teških riječi i uvreda i
- b) da poštuju pojedinačna i kolektivna prava ljudi, konstitutivnih naroda i manjinskih grupa.

Očekuju također da, radi uspostave društvene slike i pronalaženja pravednog izbornog sustava i radi provođenja potrebite ustavne i zakonske reforme, svoju pomoć pruže i predstavnici međunarodne zajednice.

Tu reformu zahtijeva pravda i radi toga da bi se otklonila svaka pravna i stvarna mogućnost preglasavanja, manipulacija i dominacije, i da bi se pronašao zakonski sustav i rješenje koje će osigurati poštivanje ljudskih prava i dostojanstva u kojemu će svaki narod i manjinska grupa sama birati i imati svoje predstavnike.

A dijalog je jedini moralno prihvatljiv način koji izabrani predstavnici moraju slijediti u pregovorima radi pronalaženja rješenja.

Potrebno je to također radi ispravljanja nepravdâ i stvaranja osjećaja sigurnosti, radi podržavanja poduzetničke klime i otvaranja radnih mesta, posebice za mlade."

II.

Neke informacije i pogled u budućnost

Prema preliminarnim rezultatima popisa stanovništva iz 2013. godine, koje je objavila Agencija za statistiku, u BiH je te godine popisano 3.791.622 osoba, a prema konačnim službenim rezultatima, koje je objavila ista Agencija tek 2016. godine, u času popisa u BiH je bilo 3.531.159 stanovnika.

1. Procesi katoličkog i hrvatskog porasta i opadanja

Prisutnost katolika i Hrvata u BiH, izražena u apsolutnim brojevima, prema suvremenim popisima stanovništva (prvi 1879.), bila je u porastu sve do 1971. godine, otkada je u opadanju. Međutim, porast broja drugih, istovremeno, bio je mnogo brži i veći, pa je prisutnost katolika, izražena u relativnim brojevima (postocima), prema službenim rezultatima svih popisa stanovništva,

u neprekidnom opadanju još od 1931. godine. Naime, Hrvati su 1971. godine (popis prema narodnoj pripadnosti) doživjeli svoj novovjekni apsolutni maksimum (772.491), a godine 1931. (popis prema vjerskoj pripadnosti) su doživjeli relativni maksimum od 24,01%, da bi godine 1991. (popis prema etničkoj pripadnosti) pali na 17,4%.

Nakon što je u posljednjem ratu (1991.-1995.) stradalo, prognano i raseljeno vrlo mnogo ljudi, službeni rezultati posljednjega popisa stanovništva (2013.), koji su objavljeni 2016. godine, kažu da je u BiH 544.780 (15,43%) Hrvata, 1.086.733 Srba (30,78%) te 1.769.592 Bošnjaka (50,1%).

Prema istom popisu, u BiH je 1.790.454 muslimana, 536.333 katolika, 1.085.760 pravoslavaca, 10.816 agnostika, 27.853 ateista, nisu se izjasnili 32.700, ostalih 40.655 te nepoznate vjerske pripadnosti 6.588.

Međutim, broj katolika, koji je rezultat istoga popisa stanovništva (536.333), dosta je veći od broja katolika, kojim raspolažu nadležne ustanove Katoličke Crkve. Naime, prema izvještajima biskupskih ordinarijata, koji su prikupljeni od svih župnih ureda na području pojedinih biskupija, procjenjuje se da je u BiH bilo prisutno **345.448** katolika na kraju 2020. godine.

2. Problem negativnoga priraštaja i novog iseljavanja katolika (Hrvata)

Prema zbirnim podacima Biskupskih ordinarijata, prirodni priraštaj katolika u BiH 1996. godine bio je pozitivan za 1467. On se poslije toga svake godine smanjivao, ali je bio pozitivan sve do 2001. godine. Međutim, od 2002. godine do danas katolici u kontinuitetu imaju negativan priraštaj. Dapače, on se stalno produbljuje tako da je prirodni priraštaj katolika 2020. godine bio je čak - **3.989**.

Novo iseljavanje je drugi veliki problem katolika. Prema crkvenim podacima, katolici su, nakon preživljene ratne tragedije i početnoga laganog povratka poslije rata, najbrojniji bili 2003. godine, kada ih je bilo **464.821**. Otada njihov ukupan broj stalno opada, a posljednjih godina taj pad se ubrzava te je narastao na oko 14.000 godišnje. Prema istim crkvenim izvorima, na kraju 2020. godine katolika je **345.448**, što je u razdoblju od petnaest godina, od 2003. do 2017., gubitak od 119.373, odnosno oko **25,7%**. A budući da se od seljavaju uglavnom mlađe osobe, dok su u fertilnim godinama, to već sada ima velike posljedice na prosječnu dob preostalih vjernika, a za buduć-

nost najavljuje opasne posljedice glede nataliteta.

Prema izvorima Katoličke Crkve, danas je u BiH oko 350.000 katolika, a 1991. godine bilo ih je oko 760.000. To jest, tijekom posljednjih 30 godina nestalo je više od polovice katolika a time i Hrvata, odnosno oko **54,6%**. Situacija je osobito teška u Republici Srpskoj gdje ih je 1991. godine bilo oko 220.000, a sada je samo oko 15.000 katolika, odnosno samo ih je **2,4%** od ukupnoga broja stanovnika ovog entiteta. A u entitetu Federacije BiH, prema posljednjem popisu, Hrvata je samo **22,4%**.

3. Sadašnje demografsko stagniranje posljedica mnogih razloga

Nakon što je broj Hrvata i katolika u BiH krajem 20. stoljeća skoro je prepolovljen zbog ratnih progona, raseljavanja i iseljavanja, demografski pad katolika i Hrvata u BiH u razdoblju poslije toga rata posljedica je istovremenoga djelovanja više uzroka.

Među njima najvažniji su: neuspis povratak prognanika i raseljenih tijekom posljednjega rata; vrlo negativan prirodni priraštaj; novo iseljavanje; visoka stopa nezaposlenosti i raširena korupcija koja potiče iseljavanje u potrazi za poslom; novo iseljavanje kao posljedica planova razvijenih zemalja da nadoknade vlastite demografske gubitke i dobiju radnu snagu; nedovoljna društvena i materijalna podrška ženama koje žele rađati; sve veća kriza bračnoga morala i sekularizacija; kriza svijesti o vrijednosti života; odlazak mlađih i visoka prosječna dob stanovnika kao razlog neplodnosti; porast broja osoba koje se ravnaju prema načelu: *Ubi bene, ibi patria*, te ponekad ostavljaju siguran posao i odlaze u potrazi za još boljim materijalnim uvjetima.

Uza sve to, postoje i drugi brojni razlozi, koji kod Hrvata pojačavaju gubitak volje da budu u BiH, i potiču ih na odlazak, a tiču se njihova ustavnopravnoga položaja.

Mnoge frustrira nepravedna unutrašnja podjela BiH na dva entiteta, čija je upravna struktura u oba slučaja na štetu Hrvata, zatim neriješeno nacionalno pitanje te činjenica, da biračku volju pojedinca i naroda obezvrjeđuje izborni zakon. Taj zakon Hrvatima ni na jednoj razini, gdje su u manjini, ne osigurava mogućnost, da sami sebi izaberu predstavnike. Time, na etičkoj razini, legitimitet kao kriterij društvenoga zastupanja biva često spriječen i ne-etičnost legalizirana, a na psihološkoj razini pojedini birač i narod frustrirani. To jest, budući da drugi nerijetko odlučuju tko će

im biti predstavnik, brojni Hrvati se osjećaju ponijeni. Ta pojava ima za negativnu posljedicu i to, da se u nedogled odgađa unutarhrvatska demokratizacija i zdravi pluralizam, jer postoji potreba za zbijanjem redova. Uz to, majorizacija i opstrukcija koja se vrši prema Hrvatima, pa i lažan samoproglašeni hrvatski identitet pojedinaca u državnoj upravi i diplomaciji, često se primjenjuju na štetu dostojanstva i prava Hrvata kod donošenja važnih odluka i preuzimanja nekih služba, na području investicija i personalne politike.

Pitanje entitetskih vlada u Federaciji BiH i Republici Srpskoj poseban je problem, jer je u njih strukturalno ugrađena mogućnost preglašavanja i diskriminacije manjine. Naime, voljom tadašnjega visokog predstavnika, amandmanski je intervenirano na takav način u ustave oba entiteta 2002. godine.

U skladu s odlukom visokoga predstavnika iz 2002. godine, u vlasti RS je "osam ministara iz reda srpskog, pet iz reda bošnjačkog i tri iz reda hrvatskoga naroda. Jednog ministra iz reda Ostalih može imenovati predsjednik Vlade iz kvote najbrojnijeg konstitutivnog naroda." (čl 92). A u Federaciji BiH vlada ima "osam ministara iz reda bošnjačkog, pet ministara iz reda hrvatskog i tri ministra iz reda srpskog naroda. Jednog ministra iz reda Ostalih može imenovati premijer/predsjednik Vlade iz kvote najbrojnijeg konstitutivnog naroda" (IV B čl. 4).

U postojećem stanju stvari, sāmo Hrvati traže izmjene izbornoga zakona i garanciju legitimnoga predstavljanja, dok ni Srbi ni Bošnjaci ne pokazuju zanimanje za to a, pravno i realno gledajući, bez njihovih glasova u redovitoj proceduri nije moguće promijeniti zakon. Dapače, u sadašnjem stanju, odgovara im da sve ostane kao do sada te je potrebna intervencija međunarodne zajednice radi reforme nepravednog izbornog zakonodavstva.

4. Pogled u budućnost

U traženju mogućega rješenja ovoga složenog problema katolika i Hrvata u BiH moralo bi se voditi računa o mnogo elemenata. Od sudbinske važnosti je stavljanje snažnoga *naglaska na brigu za one katolike koji su ovdje*, zaustavljanje njihova iseljavanja i podizanje nataliteta. Prije svega, zato što povratak raseljenih i prognanih sve više izgleda, nažalost, pitanje prošlosti. Ne smije ga se nikada zaboraviti ali, i tamo gdje bi mogao, povratak se ne događa, dok na drugim stranama na razne načine biva opstruiran.

Zaustavljanje procesa novog iseljavanja od sudbinske je važnosti. Jednako važno je stvaranje ozračja sigurnosti svake vrste u BiH, kako za pojedince tako za sve etničke i vjerske zajednice, te izgradnja međusobnoga povjerenja i društvene slove. U okviru toga, posebice bi bilo korisno podizanje političke i pravne sigurnosti cijelog društva, jačanje dijaloga i slove, gospodarski razvitak, siguran posao i poštivanje prava radnika, eliminacija korupcije i svih oblika nepotizma, smanjivanje političkih napetosti, prestanak prijetnja novim sukobima i postizanje ustavno pravne jednakosti svih, koja će pogodovati gospodarskom razvitku. U tom smislu, radi zaštite ljudskih prava svakoga čovjeka i uspostave društvene pravde, radi oticanja svake opasnosti od oružanih sukoba i radi održanja mira, podržavamo napore da se ubrza proces oko *pune integracije Bosne i Hercegovine u Europsku uniju* i unaprijed zahvaljujemo za sve što ćete učiniti kako bi se to čim prije ostvarilo.

Od presudne bi koristi bilo da se donese *državni plan demografske obnove*. Neprekidno treba tražiti pravedan teritorijalni i upravni preustroj cijele države. Ta promjena daytonskoga teritorijalnog ustroja trebala bi ići u pravcu *reorganizacije cijele BiH* na način, kako je to nekada davno učinjeno u Švicarskoj (ili Belgiji). Naime tada se, upravo zbog vrlo sličnih problema i radi njihova rješavanja, poštovalo i istovremeno primijenilo više kriterija: narodni, jezični, teritorijalni, vjerski, gospodarski, povjesni, koji su i danas na snazi i čak se povremeno nadograđuju. Sve u službi konkretnoga čovjeka, svih naroda, njihovih potreba i identiteta, jer su tamošnji ljudi svjesni, da ni jedan oblik državnog ustroja ne može biti skup, ako je u službi pravde, pravednoga mira, društvene slove, ljudskih prava i dostojanstva pojedinaca i naroda, bez čega je gotovo nemoguće zaustaviti iseljavanje, a ni podići natalitet.

Uza sve to, u BiH može biti trajnoga mira samo ako se, uz *poštovanje i primjenu kriterija ravnoteže pravde*, ugradi i mehanizam ravnoteže straha. Jer ovdje, nažalost, barem u sadašnjem trenutku, drugomu i drukčijemu se obično ne garantira njegova prava zato što netko ima pravo na to, nego zato što se često, zbog bojazni od ugroze svojih prava, mora poštivati prava drugoga.

Brojna su neriješena pitanja na području odnosa državnih vlasti prema Katoličkoj Crkvi i drugim vjerskim zajednicama, među kojima su dušobrižništvo u zdravstvu, pastoralno djelovanje u redar-

stvenim službama i zatvorima, pitanje neradnih dana za vrijeme vjerskih blagdana, zdravstveno osiguranje crkvenih osoba, zakon o povratu oduzete imovine, nadoknada za korištenje oduzete imovine, nejasna porezna politika glede neprofitnoga djelovanja crkvenih pravnih osoba, način financiranja školskih i dobrotvornih crkvenih ustanova, pitanje djelovanja karitativnih ustanova, pravna nesigurnost dobara danih Crkvi samo na korištenje, osporavanje građevinskih dozvola za crkvene objekte itd.

Radi rješavanja takvih problema, za Katoličku Crkvu bi bila vrlo važna *provedba dvaju ugovora sa Svetom Stolicom*: Temeljnoga, koji je potpisana još 2006. godine, i onoga u vezi Vojnog ordinarijata iz 2010. godine. Do danas državna vlast nije provela ništa od onoga što je potpisala u tim ugovorima, niti u ovom času ima naznaka da to

namjerava učiniti. I možda upravo primjer ignoriranja i neprovođenja tih dvaju međunarodnih ugovora ponajbolje oslikava kakav je stvarni odnos vlasti prema katolicima i njihovoј Crkvi.

Sarajevo, 9. svibnja 2022.

Mons. Tomo Vukšić
nadbiskup metropolit vrhbosanski i apostolski
upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH
predsjednik BK BiH

Mons. Petar Palić
biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj
trebinjsko-mrkanski
Mons. Franjo Komarica
biskup banjolučki
Mons. Marko Semren
pomoći biskup banjolučki

17. SUSRET BISKUPA BISKUPSKE KONFERENCIJE BiH S ČLANOVIMA KONFERENCIJE VIŠIH REDOVNIČKIH POGLAVARA I POGLAVARICA BiH

Sedamnaesti susret biskupa Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine s članovima Konferencije viših redovničkih poglavara i poglavarica BiH održan je u srijedu, 18. svibnja 2022. u zgradici Nadbiskupskog ordinarijata vrhbosanskog u Sarajevu. Predsjedao je nadbiskup metropolit vrhbosanski i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tomo Vukšić, predsjednik BK BiH, a sudjelovala su i ostala tri člana Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine.

Na zasjedanju su također sudjelovali predsjednik redovničke Konferencije fra Jozo Marinčić i trinaest članova i članica redovničke Konferencije među kojima jedan provincijal, četiri provincijalne glavarice i jedan vikar Provincije. Svojim molitvama susret su pratile članice klauzurnih zajednica sestara Bezgrješne Kraljice Karmela u Sarajevu i Samostana sv. Klare u Brestovskom.

Sudionicima susreta su voditelj i zamjenik Đakonske pastoralne godine mons. Pavo Jurišić i fra Miro Relota prije početka kratko predstavili đakone iz cijele BiH koji ovih dana pohađaju razne crkvene institucije.

Pomoći biskup banjolučki mons. Marko Semren održao je izlaganje na temu: *Mjesto i ulo-*

ga redovništva u sinodalnom hodu u Crkvi. Podsjetivši da će u Rimu u listopadu 2023. godine biti održana redovita skupština Opće biskupske sinode o sinodalnosti Crkve, pojasnio je da grčka riječ *sin-hodos* znači zajednički put na kojem ostvaruju svoju krsnu pripadnost Isusu Kristu i poslanje u jednoj, svetoj, katoličkoj i apostolskoj Crkvi. Rekao je da se sinodalnost prvenstveno ostvaruje u okupljanjima na euharistijska slavlja i očituje po uspostavljenim tijelima među kojima po župnim i ekonomskim vijećima, pastoralnim povjerenstvima, udrugama organiziranih vjernika, pokretima, molitvenim zajednicama, mladima itd. Istaknuo je da je Crkva na zemlji trajno na putu prema eshatonu i da trebaju prihvati Crkvu kao sakrament Sina Božjega u svijetu. Podsjetio je da spomenuta Sinoda o sinodalnosti Crkve ima glavnu svrhu *probuditi osjećaj zajedništva u Crkvi, oživjeti sudjelovanje svih, učiniti sve protagonistima i nastojati donijeti poruku radosne vijesti do nakraj zemlje.* Govoreći o doprinosu redovnika i redovnica, kazao je da se posvećeni život rađa u Crkvi, raste i može dati evanđeoske plodove samo u toj živoj zajednici vjernog Božjeg naroda kroz radikalno naslijedovanje Isusa Krista

u obliku zavjeta poslušnosti, siromaštva i čistoće obogaćujući brojnim karizmama crkvenu duhovnu baštinu.

Tijekom diskusije biskupi i članovi redovničke Konferencije su govorili o sinodalnom putu na razini biskupija i uključivanju redovničkih zajednica u sinodalni hod mjesnih Crkava. Podsećajući na značenje riječi *sinoda*, kojoj je u hrvatskom jeziku najbliža riječ *suputništvo*, i osvrćući se na sinodalni hod Crkve od njezinih početaka pa sve do današnjih dana, razgovarano je o traženju najboljih načina da svaka zajednica i svaki pojedinac dadnu svoj doprinos Crkvi koja je pozvana biti sve sličnija Isusu Kristu u svome hodu prema vječnosti u konkretnoj životnoj stvarnosti. Ukazano je na opasnost da sinodalni hod bude shvaćen kao parlamentarizam te da se pojedina mjesna Crkve zatvori u socijalna i osovjetska pitanja umjesto da taj hod bude uspinjanje prema Isusu Kristu koji je za sebe rekao da je *Put, Istina*

i Život. Iznesena su i konkretna iskustva sindalnog hoda naših biskupijskih zajednica u BiH u koji su se uključili svećenici, redovnici, redovnice, vjeroučitelji i vjeroučiteljice i drugi članovi Božjega naroda.

Sudionici su također saslušali osvrт na tijek prošloga susreta održanog, 21. travnja 2021. na istom mjestu pod predsjedanjem kardinala Vinka Puljića. Tom prigodom kardinal Puljić je održao uvodno izlaganje o izgradnja crkvenog i redovničkog zajedništva. Istaknuo je da je ključ za razumijevanje zajedništva okupljanje oko jednog žarišta. Napominjući da je zajednica eshatološka stvarnost, spomenuo je temeljne preuvjetne evanđeoskog zajedništva između braće odnosno sestara koji su izabrali Krista za svoga vodу.

Sarajevo, 18. svibnja 2022.

Tajništvo BK BiH

XIII. SUSRET BISKUPA BISKUPSKE KONFERENCIJE BIH S FRANJEVAČKIM PROVINCIJALIMA U BiH

Trinaesti susret biskupa Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine s franjevačkim provincijalima u BiH održan je u srijedu, 18. svibnja 2022. u prostorijama Nadbiskupskog ordinarijata vrhbosanskog u Sarajevu. Predsjedao je nadbiskup metropolit vrhbosanski i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tomo Vuksić, predsjednik BK BiH, a sudjelovali su: biskup banjolučki mons. Franjo Komarica, biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. Petar Palić, pomoćni biskup banjolučki mons. Marko Semren, provincijal Franjevačke provincije Svetog Križa Bosne Srebrenе fra Zdravko Dadić i vikar Hercegovačke franjevačke provincije Uznesenja Blažene Djevice Marije fra Miro Šego.

Biskup Palić je održao uvodno izlaganje pod naslovom: *Župa i župni pastoral između ostvarivanja vlastite karizme i općeg evangelizacijskog poslanja*. Podsetio je na razvoj župe kroz povijest od prve kršćanske zajednice do novijeg doba. Spomenuo je da Zakonik kanonskoga prava definira župu kao "određenu zajednicu vjernika" odnosno dio partikularne Crkve za koju je pastirska briga povjerena župniku kao vlastitom pastiru

pod vlašću dijecezanskoga biskupa. Nakon što se osvrnuo na različite slike župe, koja još uvijek sporo postaje slika Crkve koja služi, iznio je pojedine naglaske iz dokumenta Kongregacije za kler objavljenog 29. lipnja 2020. pod nazivom: *Pastoralno obraćenje – župne zajednice u službi evangelizacijskog poslanja Crkve*. Progovorio je o pozivu da "kreativno istražuju nove načine i sredstva koji župi omogućuju da ispunij svoju primarnu zadaću, odnosno da bude pokretačka snaga evangelizacije". Rekao je i da spomenuti dokument nudi prijedloge i pojašnjenja koja mogu predstavljati važnu referentnu točku za misijsku obnovu župe i naglašava doprinos koji posvećeni muškarci i žene mogu dati evangelizacijskom poslanju župne zajednice ponajprije *svjedočenjem radikalnoga naslijedovanja Krista zavjetovanjem evanđeoskih savjeta*. Zaključio je da bi, u skladu sa spomenutim dokumentom, u župi trebalo biti: manje "sakramentalizacije", a više evangelizacije, manje aktivnosti, a više ponuda, manje svećenika, a više angažiranosti laika u njihovu poslanju, manje pastoralnih jedinica, a više uključenosti obitelji, manje izvanrednih organiziranih događaja, a više temeljne formacije.

U diskusiji je ukazano na potrebu uspostavljanja dijagnoze i "preslagivanja" pastoralne prakse u župnim zajednicama u BiH imajući u vidu da je tradicija sastavni dio katoličkog identiteta. Uka-zano je na potrebu da svi svećenici, dijecezanski i redovnički, pastoralno djeluju na župama kao jedan prezbiterij određene biskupijske zajednice. Također je razgovarano o potrebi skladnog uključivanja raznih stvarnosti na razini pojedinih pokreta i molitvenih skupina u životu mjesne Crkve. Bilo je riječi i o traženju mogućnosti da se franjevačka karizma na najbolji način uklopi u život i djelovanje župne zajednice i pojedine biskupije na što biskupe i provincijale obvezuju crkveni dokumenti. Dotaknuto je i pitanje konvencija o povjeravanju župa kako to predviđa Zakonik kanonskoga prava. Iznesena su i pojedina isku-

stva vrlo aktivnog uključivanja laika i sinodalni hod pojedine biskupije te potrebu njihova još većeg angažmana u župnim zajednicama. Razgovarano je i o načinima pastoralne brige za vjernike u prognaničkim župama u kojima živi mali broj katolika.

Sudionici su se osvrnuli i na XII. Susret članova BK BiH s franjevačkim provincijalima u BiH održan, 21. travnja 2021. na istom mjestu. Na tom susretu su upoznati s tijekom Đakonske pastoralne godine koja je prvi put organizirana na razini cijele Crkve u BiH. Konstatirano je da je provedba ove godine našla na vrlo lijep odjek i dane su potrebne smjernice voditeljima i zamjeniku voditelja spomenute godine.

Sarajevo, 18. svibnja 2022.

Tajništvo BK BiH

IX. MEĐUDEKANSKI SUSRET U BOSNI I HERCEGOVINI

U prostorijama Nadbiskupijskog sjemeništa *Petar Barbarić* u Travniku, 19. svibnja 2022. održan je IX. Međudekanski susret u Bosni i Hercegovini pod predsjedanjem nadbiskupa metropolita vrhbosanskog i apostolskog upravitelja Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tome Vukšića, predsjednika Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine. Sudjelovao je i nadbiskup metropolit vrhbosanski u miru kardinal Vinko Puljić kao i ostala tri člana Biskupske konferencije BiH, zatim provincial Franjevačke Provincije Bosne Srebrenе i delegat provinciala Hercegovačke franjevačke provincije, generalni vikari, članovi Vijeća za kler BK BiH i 25 od 28 dekanata koliko ih ukupno ima u 29 dekanata u sve četiri biskupije u Bosni i Hercegovini: Banjalučkoj, Mostarskoj-duvanjskoj, Trebinjsko-mrkanjskoj i Vrhbosanskoj nadbiskupiji.

Generalni vikar Vrhbosanske nadbiskupije mons. Sladan Čosić održao je izlaganja na temelju Naputka Kongregacije za kler: "Pastoralno obraćenje župne zajednice u službi evangelizacijskog poslanja Crkve". Kazao je da je spomenuti Naputak, s jedne strane "ekleziološko promišljanje Drugoga vatikanskog sabora" o Crkvi kao zajedništvu i o Crkvi kao služiteljici čovjeku i svijetu koje je papa Franjo aktualizirao u slici Crkve izlaska, misionarske Crkve, Crkve otvorenih vrata i samaritanske Crkve, i s druge strane, "značajne društvene i kulturne promjene koje su

se zbile posljednjih desetljeća" i koje su utjecale na to da se moguća rješenja problemâ i pitanjâ ekleziološke i pastoralne naravi traže u duhu i u okviru onoga što je definirano i prihvaćeno kao općecrkveni i kanonski stav. Kazao je da, prema Naputku, "župa nije neka prolazna struktura" nego pastoralni i evangelizacijski izbor Crkve od početka te da ne postoji institucija koja bolje od župe jamči prisutnost Crkve u svijetu pa "i dalje ostaje neophodna institucija za susret i živi odnos s Kristom i s našom braćom i sestrama u vjeri". Istaknuo je da Naputak govori o potrebi duboke pastoralne promjene i obnove župnog pastoralâ u misijskom smislu i većeg nastojanja župne zajednice da ponovno samu sebe otkrije "kao temeljno mjesto evandeoskoga navještaja". Spomenuo je da Naputak govori i o pozitivnim učincima pastoralnog obraćenja kako bi župne zajednice postale središta susreta s Kristom i pogodno mjesto za zajedništvo te odgajale svoje članove za evangelizacijsku službu. Naputak poziva i na obraćenje strukturâ odnosno na traženje najprikladnijeg prostora zajedništva i sudjelovanja u evangelizaciji svih sastavnica Božjega naroda. Zaključio je da ovaj dokument može biti od mnogovrsne koristi za pastoralno, evangelizacijsko i misijsko djelovanje, suradnju i zajedništvo.

Tijekom diskusije istaknuta je potreba trajnog obraćenja i otvorenosti svećenika u pastoralu za

zajedništvo umjesto individualizma koji sve više prevladava na mnogim razinama. Rečeno je da pastoral nije prvotno organiziranje raznih događanja nego svjedočenje Evanđelja u svakodnevnom životu. Bilo je riječi i o poteškoćama s kojima se susreću svećenici na župama s malim brojem vjernika, a takva je većina župa u sjevernom dijelu BiH koje su prije progona i izbjeglišta u nedavnom ratu i poraću bile brojne i pastoralno vrlo aktivne. Iznesena su i razmišljanja o iznalaženju najboljeg načina pastoriziranja taktih župa vodeći računa o tim malobrojnim župnim zajednicama, ali i o svećenicima koji za njih pastoralno skrbe. Pojedini župnici, koji su djelovali u župama s malim brojem vjernika, iznijeli su i svoja pozitivna iskustva ističući da su brojni prognani vjernici ostali povezani sa župom svoga rođenja što je posebno vidljivo u posljednje vrijeme kada su smanjene ili ukinute mjere uvedene zbog pandemije koronavirusa. Istaknuta je potreba da mjesne Crkve u BiH nauče i prihvate ono što je pozitivno u mjesnim Crkvama u zapadnim zemljama, ali i ono što je dobro u zemljama Afrike posebno kada je riječ o trajnom obraćenju pastoralnih djelatnika i izgradnji međusobnog zajedništva. Ukazano je i na prednosti pastoriziranja malobrojne župne zajednice zbog poznavanja potreba svih članova zajednice kao i evangelizacijskog poslanja u župama gdje katolici kao manje brojni žive s drugima i drugačijima. Izneseni su i primjeri uspješnog angažiranja vjernika laika u životu župne zajednice kroz župna pastoralna vijeća i na druge načine.

Sudionici zasjedanja su upoznati da je u Nedjelju solidarnosti u BiH, 20. ožujka 2022. u biskupijama u Bosni i Hercegovini prikupljena ukupna svota u visini od 192,337,15 KM. Spomenuta svota bit će podijeljena na 99 župa u BiH s manje od 200 vjernika (Banjolučka biskupija 31, Mostarsko-duvanjska 4, Trebinjsko-mrkanska 5, Vrhbosanska nadbiskupija 59).

Dekani su ukratko prikazali trenutno stanje u svojim dekanatima te izvjestili o pokrenutim

inicijativama na planu povezanosti između pojedinih dekanata nakon što su najvećim dijelom ukinuta ograničenja u vrijeme pandemije koronavirusa.

Na susretu je iznesen i osvrt na prošlogodišnji Međudekanski susret održan, 29. travnja 2021. na istom mjestu. Tom prigodom je profesor emeritus Katoličkog bogoslovnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu mons. Mato Zovkić, u *Godini Božje Riječi* koja je na području BK BiH završena, 30. rujna 2021., održao predavanje pod naslovom: "Svjedoci riječi Božje po uzoru na sv. Jeronima". Tom prigodom su također upoznati da je u Nedjelju solidarnosti, 7. ožujka 2021. u svim biskupijama u Bosni i Hercegovini prikupljena ukupna svota u visini od 178.344,95 KM te podijeljena je na 97 župa s manje od 200 vjernika u svim biskupijama.

Na kraju zasjedanja biskupi su još jednom pozvali sve svećenike u BiH ili podrijetlom iz BiH, te potaknuli dekane da podsjete i potaknu braću svećenike u svojim dekanatima, da sudjeluju na Petom susretu svećenika u Bosni i Hercegovini koji će se održati u srijedu, 1. lipnja 2022. u samostanskoj crkvi i prostorijama Franjevačkog samostana sv. Petra i Pavla na Gorici u Livnu s početkom u 10 sati.

U okviru Međudekanskog susreta svi okupljeni biskupi i svećenici zajedno sa sjemenišnim odgojiteljima i svećenicima susjednih župa, u sjemenišnoj crkvi sv. Alojzija Gonzage slavili su Svetu misu na kojoj su sudjelovali brojni štovatelji časnog sluge Božjega Petra Barbarića. Euharistijsko slavlje je prevodio nadbiskup Vukšić, a prigodnu propovijed uputio biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. Petar Palić.

Uprava i cijela sjemenišna zajednica na čelu s rektorom preč. Željkom Marićem bili su brižni domaćini i ovog kao i svih ranijih međudekanskih susreta.

Travnik, 19. svibnja 2022.

Tajništvo BK BiH

5. SUSRET SVEĆENIKA BOSNE I HERCEGOVINE U LIVNU

U crkvi sv. Petra i Pavla i Franjevačkom samostanu na Gorici u Livnu, u srijedu 1. lipnja 2022. održan je Peti Susret svećenika Bosne i Hercegovine. Na čelu sa svojim biskupima okupilo se oko 200 svećenika iz svih krajeva Bosne i Hercegovine ili podrijetlom iz BiH koji obavljaju razne službe u pastoralu ili raznim crkvenim institucijama. Svećenicima se pridružilo i nekoliko ovo-godišnjih đakona iz biskupija i provincija u BiH.

Na Susretu su sudjelovali svi članovi Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine predvođeni predsjednikom mons. Tomom Vukšićem, nadbiskupom metropolitom vrhbosanskim i apostolskim upraviteljem Vojnog ordinarijata BiH. U Livnu je bio i kardinal Vinko Puljić, nadbiskup metropolit vrhbosanski u miru, kao i drugi biskupi: nadbiskup mons. Aldo Cavalli, apostolski vizitator za župu Međugorje, mons. Franjo Komarica, biskup banjolučki, mons. Petar Palić, biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski, mons. Milan Stipić, vladika križevački, mons. Marko Semren, pomoćni biskup banjolučki, zatim mons. Amaury Medina Blanco, otpravnik poslova Apostolske nunciature u Bosni i Hercegovini, fra Zdravko Dadić, provincial Franjevačke provincije Bosne Srebrenе, fra Miro Šego, vikar Hercegovačke franjevačke provincije, livanjski gvardijan fra Pero Kuliš i drugi svećenici raznih službi.

Na početku susreta riječi dobrodošlice u ime franjevačke zajednice u Livnu, u kojoj su devetorica svećenika te jedan đakon i trojica novaka, poželio je gvardijan fra Pere Kuliš. Pošto je pojmenice pozdravio sve nazočne biskupe, ukratko je progovorio o livanjskoj crkvi i samostanu čija je gradnja započeta 1854. godine po nacrtu Franje Moisea i trajala je pola stoljeća. Interijer crkve je u baroknom, a vanjski izgled u romaničkom stilu. Zanimljivo jer da su ulazna vrata napravili i darovali trapisti iz Banja Luke te da su nove orgulje nabavlјene 2015. i imaju tri manuala, 41 registar i 3. 010 svirala. U sklopu samostana nalazi se Franjevački muzej i galerija.

Uslijedila je svečana molitva Srednjeg časa iz božanskog časoslova koju je predvodio biskup Komarica kao biskup domaćin jer Livno teritorijalno pripada Banjolučkoj biskupiji. Nakon kratkog čitanja biskup Komarica je izrekao prigodnu

meditaciju izrazivši radost da "kao članovi prezbiterija Mjesnih Crkava naše zemlje – okupljeni oko Krista, koji nas je pozvao u ovu uzvišenu službu – upravo obavljamo liturgijski čin, koji pripada čitavom Kristovom mističnom, njegovoj Crkvi". "Zapravo sam Krist, jedini vječni Veliki Svećenik, vrši svoju svećeničku službu po nama, članovima njegove Crkve, koji, pored euharistijskog slavlja, osobito obavljanjem božanskog časoslova, bez prestanka hvalimo Gospodina i posredujemo za spasenje svega svijeta", kazao je biskup Komarica te progovorio o tri izmoljena psalma i odlomak i kratko čitanje. "Bog, koji nam se objavio, i koji nas je pozvao u svoju uzvišenu službu, jest Bog usredotočen na nas ljude, na ovaj naš svijet, na ovu našu zemlju, na naše župljane i na sve ljude oko nas, i On je Spasitelj svih ljudi, Spasitelj cijelog čovječanstva, cijelog svijeta! Njegovo obećanje danas nama glasi, da nam On pomaže u svakoj našoj potrebi i nevolji i da On život svakog od nas i cijelog čovječanstva – i ljudski gledano – protiv svake nade – vodi ka sigurnom cilju. Svi mi, odn. svaki od nas, ima sigurnu, u-temeljenu nadu da će Bog zasigurno i na nama ispuniti svoje obećanje", poručio je biskup Komarica.

Potom je rektor Centralnog bogoslovnog sjemeništa u Splitu don Đuliano Trdić održao prigodno predavanje na temu: "Živjeti svećeništvo bez Boga - Put u nesretan i promašen život. Kazao je da je moguće živjeti svećeništvo bez nadnaravne razine, horizontalno, samo na jednoj ljudskoj razini, ali da to sa sobom nosi mnoge gorke posljedice za Crkvu, pojedinca koji tako živi i za duše kojima je poslan. "Svećeništvo nije uloga ili radno mjesto. Ako maknem nadnaravno, ako maknem Boga, ako maknem vjeru u vječni život, što sam ja", zapitao je rektor Trdić dodoajući da je cilj njegova izlaganja "prepoznati u sebi klice zaborava Boga kako bismo izbjegli put u nesretan i promašen život". Kazao je da je nerijetko bilo moguće u Crkvi, u odsustvu Boga: da službenici Crkve u svom služenju sakramenata, isповijedima, pastoralnom radu, duhovnim vodstvima, čak ostavljajući vanjski dojam svetosti, pokriju svoje najogavnije strasti. "Služba u Crkvi, življena isključivo kao socijalna uloga, postaje vremenom duhovno sterilna, egocentrična, lišena kršćanskog identiteta... Naša vjera je prekrasan Božji

dar i nijedna analiza, ma koliko bolna bila, ne oduzima nam radost jer smo Božji, jer znamo tko smo i kamo idemo. Tko ima Boga ne poznaje pessimizma i ne poznaje malodušje. Papa Ivan Pavao II., jednom je zgodom naglasio kako u periodu moderne i postmoderne, vrijeme razvoja sloboda i hedonizma, na poseban način treba naglasiti transcendental ljepote vjere. Naša je vjera lijepa, naš je poziv najljepši poziv na svijetu", poručio je don Đuliano na kraju svog izlaganja.

Za pristup sakramentu pomirenja nazočne je svećenike pripravio bosanski franjevac, profesor fra Stipo Kljajić.

Tijekom Molitve Srednjeg časa i Euharistijskog slavlja asistirali su bogoslovi Vrhbosanskog bogoslovnog sjemeništa, Nadbiskupijsko misijsko međunarodno sjemenište *Redemptoris Mater* iz Sarajeva predvođeni profesorom liturgike vlč. Ivanom Rakom.

Trojica franjevačkih novaka iz Livna čitali su misna čitanja, bili na raspolaganju za fotografiranje i sve u čemu su mogli pomoći zajedno sa starijom braćom franjevcima u livanjskom samostanu.

Liturgijsko pjevanje animirao je zbor bogoslova Franjevačke teologije iz Sarajeva pod ravnateljem maestra fra Emanuela Josića.

Vrhunac susreta bilo je svečano Euharistijsko slavlje koje je predvodio nadbiskup Vukšić u zajedništvu s nazočnim biskupima i uz koncelebraciju svih okupljenih svećenika. Pošto je pozdravio sve okupljene pozvao je da se ujedine u molitvi. "Na prvomu mjestu molimo neka dragi Bog bogoslovi svih nas 553 svećenika i 15 đakona koji u ovom času djelujemo na području naše Biskupske konferencije, a također i svih 764 svećenika člana naših biskupijskih i redovničkih zajednica, kako bismo mogli nastaviti i vjerno obnašati svoje služenje sve dok je volja Božja da budemo među njegovim narodom. Na drugomu mjestu, Božjemu milosrdju preporučamo svoju pokojnu braću koji su umrli od našega prošlog susreta pri tri godine do danas... Iz istog izvještaja proizlazi da je danas, dok slavimo ovu svetu Misu, na području naše Biskupske konferencije 33 svećenika manje negoli početkom lipnja 2019. godine. Taj podatak sam po sebi govori vrlo mnogo, ozbiljno opominje te poziva i priziva Isusove riječi: "Molite, da-kle, gospodara žetve da pošalje radnike u žetvu svoju" (Mt 9,38)", kazao je nadbiskup Tomo.

Prigodnu propovijed uputio je biskup Semren koji je najprije izrazio radost što su se, "s područja cijele Biskupske konferencije, sastali po peti put

na ovaj molitveno-duhovni susret". "Zahvaljujmo milosrdnom Bogu za ovaj milosni događaj i molimo Njegov blagoslov, kako bismo mogli stalno duhovno rasti. Našu radost uvećavaju prisutna braća, koji su također podrijetlom iz Bosne i Hercegovine, a djeluju u drugim krajevima", kazao je biskup Marko te svima poželio dobrodošlicu.

"Ivanovo Evanđelje na mnogim svojim stranicama govori nam o ljubavi, i to o prijateljskoj ljubavi. U Ivanovu Evanđelju Isus je pouzdan, postojan i vjeran Prijatelj. Bog Otac također je apsolutno pouzdan, postojan i vjeran Prijatelj. Isusovi učenici, tj. svi mi kršćani, Isusovi smo prijatelji. Ta prijateljska ljubav posve je bezuvjetna, posve nesebična i posve bezgranična. Najveća se ljubav sastoji u tome da svoj život položi za svoga prijatelja. Isusova smrt na križu vrhunac je Isusove ljubavi, vrhunac njegova prijateljstva prema svome Ocu i njegova prijateljstva prema ljudima", rekao je pomoćni biskup banjolučki dodajući da su "svi veliki pobožni kršćani tijekom povijesti nazivali Isusa Prijateljem" te spomenuo Tomu Kempenca i njegovo planetarno poznato djelo *Imitatio Christi* [Nasljedovanje Krista]. "U prošlom stoljeću napisani su mnogi romani i snimljeni mnogi filmovi koji govore o Isusu kao pouzdanom prijatelju, koji daje svoj život za druge, osobito za bolesne i proganjene", kazao je mons. Semren te spomenuo pojedine osobe iz povijesti koji su se životom pokazali kao Isusovi prijatelji.

"Najveća sloboda nastaje iz najveće ljubavi, a najveća ljubav svoj vrhunac postiže u davanju života za svoga prijatelja. To je put Isusa Krista, našega Prijatelja. To je put svakoga kršćanina, a osobito put svakog svećenika i biskupa. Davanje vlastitog života za svoga prijatelja, koje onima zaljubljenima u moć izgleda kao najveća nemoć, nama je kršćanima ta nemoć moćnija od svake moći ovoga svijeta. O tomu nas poučava i papa Franjo, koji je odgovorio na tri pitanja o svećenicima. Na prvo pitanje odgovara kako svećenik treba biti spremjan da mu plamen gorućega grma spali karijerističke ambicije i čežnju za moću te težnju da se svidi moćnicima. Na drugo pitanje papa odgovara da svećenik ne smije čeznuti za ovozemaljskim častima niti se vezati za one koji su najveći, nego za one koji su najmanji. Na treće pitanje papa Franjo uzvraća tvrdnjom da je svećenik tu radi Božjega kraljevstva, drukčije rečeno, svećenik je tu da nasljeđuje Isusa Krista koji je dao život za svoje prijatelje", poručio je biskup Marko.

Nakon ispovijesti vjere nazočni svećenici predvođeni svojim biskupima obnovili su obećanja dana na svećeničkom ređenju.

Na kraju Misnog slavlja nadbiskup Vukšić je zahvalio svima "za dolazak u Livno i za svjedočanstvo svećeničkoga zajedništva" te poželio sretni povratak kući. "A kad se vratite doma, onima koji nisu bili danas s nama ispričajte kako vam je bilo lijepo i, osim ako ih važan dušobrižnički razlog ili bolest spriječi, neka i oni dođu na sljedeći susret. Neka dragi Bog blagoslovi naše domaćine livanske fratre i gvardijana fra Peru te cijelu Banjolučku biskupiju i njezina biskupa Franju, kojima velika hvala što su nas ugostili. I jednako srdačna hvala don Đulianu za izgovoren predavanje, fra Stipi za održano razmatranje, biskupu Marku za izrečenu homiliju i isповједnicima za ruku blagoslova i riječi odrješenja. U ime svih nas osobitu zahvalu izričem članovima Vijeća za kler i generalnom tajniku naše Biskupske konferencije koji su, na čelu s biskupom Petrom, uložili velik trud tijekom priprave i danas za vrijeme održavanja ovoga susreta. Oni su zaslužni za sve ovo blago susreta i svečanu liturgiju. Bog vas blagoslovio! I preporučamo se također za ubuduće", kazao je nadbiskup Tomo.

Trenutni broj svećenika u sve četiri (nad) biskupije u Bosni i Hercegovini (Vrhbosanska, Banjolučka, Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska) Tako trenutno u Bosni i Hercegovini živi i djeluje ukupno 553 dijecezanska i redovnička svećenika. Vrhbosanska nadbiskupija ima 215 svećenika od kojih njih 141 živi i djeluje na teritoriju nadbiskupije; Banjolučka biskupija broji 29 misnika od kojih 20 u dijecezi; Mostarsko-du-

vanjska biskupija ima ukupno 65 svećenika, a njih 51 je na teritoriju biskupije; Trebinjsko-mrkanska biskupija 28 od čega su 23 trenutno u biskupiji; Franjevačka provincija Bosna Srebrena broji 256 svećenika od čega 201 na teritoriju provincije, a Hercegovačka franjevačka provincija ima ukupno 171 misnika od čega u provinciji njih 105. Tom broju treba dodati trojicu svećenika Karmelićana u samostanu Zidine pokraj Tomislavgrada, četvoricu misnika Salezijanaca u Žepču, trojicu članova Družbe Isusove na Grbavici u Sarajevu te dvojicu Dominikanaca u župi Klopče u Zenici kao i šestoricu svećenika Grkokatoličkog vikarijata u BiH Križevačke eparhije. U odnosu na isto vrijeme prije tri godine, kada je održan 4. Susret svećenika, u Bosni i Hercegovini trenutno ima 33 svećenika manje nego u istom razdoblju 2019. godine.

Od početka lipnja 2019. godine do kraja svibnja 2022. godine preminuo je ukupno 71 svećenik u svim biskupijama i u obje franjevačke provincije u BiH. U isto vrijeme zaređeno su 53 nova svećenika odnosno 18 manje nego što ih je preminulo.

Susreti svećenika BiH se održavaju svake tri godine naizmjence u Vrhbosanskoj nadbiskupiji te Banjolučkoj i Mostarsko-duvanjskoj biskupiji i to u mjestima koja se nalaze u graničnom dijelu spomenutih dijeceza: Kupresu (Vrhbosanska nadbiskupija), Livnu (Banjolučka biskupija) i Tomislavgradu (Mostarsko-duvanjska biskupija).

Inicijator ovih trogodišnjih susreta misničkog zajedništva je Vijeće za kler Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine kojemu predsjeda biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. Petar Palić. (kta)

31. SJEDNICA STALNOGA VIJEĆA BK BiH

Stalno vijeće Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine održalo je svoju 31. sjednicu u srijedu, 22. lipnja 2022. u prostorijama Nadbiskupske rezidencije u Sarajevu. Predsjedao je nadbiskup metropolit vrhbosanski i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH mons. Tomo Vukšić, predsjednik BK BiH, a sudjelovali su: biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski i mons. Petar Palić, potpredsjednik BK BiH, zatim pomoćni biskup banjolučki mons. Marko Semren i generalni tajnik BK BiH mons. Ivo Tomašević.

Pošto su saslušali izvješće o provedbi zaključaka Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine donesenim na 83. redovitom zasjedanju održanom u Mostaru, 21. i 22. ožujka 2022., biskupi su konstatirali da su svi zaključci provedeni ili je u tijeku njihova provedba.

Članovi Stalnog vijeća su također razmotrili važnije dopise pristigle nakon spomenutog zasjedanja BK BiH u Mostaru te dali potrebne smjernice.

Tijekom zasjedanja dogovoren je dnevni red 84. redovitog zasjedanja Biskupske konferencije

BiH koje će održati, 13. i 14. srpnja 2022. u Banjoj Luci.

Također je dogovoren dnevni red Drugog Susreta biskupa Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine s profesorima Katoličkog bogoslovnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu i odgojiteljima bogoslovne zajednice koji će se održati na blagdan sv. Ćirila i Metodija, 5. srpnja 2022. u prostorijama Vrhbosanskog bogoslovnog sjemeništa.

Na kraju zasjedanja nadbiskup Vukšić je upoznao biskupe da će, kao metropolit Vrhbosanske metropolije, na svetkovinu sv. Petra i Pavla, 29. lipnja 2022. sudjelovati na Euharistijskom slavlju u bazilici sv. Petra u Vatikanu kada će Sveti Otac njemu i svim novim metropolitima dodijeliti palij, znak koji oko vrata nose metropoliti kao izraz tjesne povezanosti s Papom i zajedništva s Rimskom Crkvom. (kta)

III.
MOSTARSKO-DUVANJSKA
I
TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA

PRVA SJEDNICA EKONOMSKOG VIJEĆA U NOVOM SAZIVU

Prva sjednica Ekonomskog vijeća u novom sazivu (2021. – 2026.) održana je u prostorijama Biskupskog ordinarijata u Mostaru, 10. 1. 2022. u popodnevnim satima. Novi članovi Ekonomskog vijeća su: Blaženka Prskalo, Darislav Paponja i Ivan Knežević. Svi su prisutni.

Biskup je na početku sve pozdravio i zahvalio svima što su prihvatali ovu važnu zadaću. Odgovorna je zadaća koju članovi EV vrše u suglasju s biskupom s obzirom na sva vremenita dobra Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije. Što se imenovanja članova EV tiče, biskup je istaknuo da se u izboru vodio onime što propisuju odredbe Zakonika kanonskoga prava. EV surađuje i sa Zborom savjetnika u kojem su isključivo i samo svećenici.

Biskup je potom spomenuo da su na sastanku još prisutni don Nikola Menalo, generalni vikar, te don Stipe Gale kojega je imenovao tajnikom Ekonomskog vijeća.

Radni dio sastanka započeo je molitvom, nakon čega su novi članovi EV izrekli svoju prisegu vjernosti i čuvanja tajne.

Nakon toga biskup je upoznao članove Vijeća s Pravilnikom EV, koji su svi dobili. Podsetio ih je da za narav, zadaće funkciranje Vijeća vrijede Zakonik kanonskoga prava, Dopunske odredbe BK BiH uz Zakonik kanonskoga prava i Pravilnik. Spomenuo je, da Dopunske odredbe određuju za područje BiH najniži i najveći iznos s kojim jedan biskup može raspolagati. Tako je najniži iznos 100.000,00 USD s kojim biskup može raspolagati bez suglasnosti EV i Zbora savjetnika. Do 300.000,00 USD treba tražiti suglasnost EV i ZS, a iznad toga iznosa i dopuštenje Svetе Stolice. EV je ono koje daje mišljenje o izradi uputa u upravljanju vremenitim dobrima za sve pravne osobe na području jedne biskupije. Pravilnik

jasno određuje kad biskup traži mišljenje EV, a kad mu je potrebna suglasnost članova EV. Za područje naše biskupije postoji i Dekret o izvanrednom upravljanju crkvenim dobrima kojega je potpisao biskup Ratko Perić 2009. godine, a o kojemu će trebati raspraviti i eventualno ga revidirati u budućnosti. Sve to ulazi u ingerenciju EV, sve buduće biskupijske upute kad je u pitanju upravljanje i raspolaganje materijalnim dobrima. Zato od članova EV biskup očekuje pomoć, mišljenje, savjet kako poboljšati poslovanje biskupije da bi Crkva na ovim prostorima izvršavala svoje poslanje s onim materijalnim sredstvima s kojima raspolaže: briga oko uređenja liturgijskih prostora (crkvi, župskih kuća, kapelica ...), briga za dolično uzdržavanje klera i drugih službenika, karitativna djelatnost.

Što se tiče biskupijskih nekretnina biskup je rekao da postoji određeni popis na temelju kojega se nekretnine mogu identificirati, ali sustavno nije nešto učinjeno. Bit će potrebno vidjeti, utvrditi i definirati što i kako dalje. Gospodin Paponja bi ovdje mogao biti od pomoći, budući je odvjetnik.

Na kraju je biskup spomenuo da je sadašnjem ekonomu don Anti Luburiću petogodišnji mandat istekao 13. studenoga 2020. godine, produljen mu je do druge odluke, te da mu služba ekonomi završava 31. siječnja 2022., koju obavlja od 1993. godine. Nova ekonomica bit će gospođa Angela Medić. Primopredaju ekonomata treba obaviti do 15. veljače. Nakon primopredaje i EV će moći imati uvid u stanje blagajne, pa će se jasnije moći vidjeti s čime biskupija raspolaže. Svima je još jednom zahvalio na otvorenosti i spremnosti što su prihvatali ovu zadaću. Prema Pastoralnom kalendaru sljedeća sjednica EV predviđena je 9. ožujka 2022.

Zapisnik sastavio don Stipe Gale

DRUGA SJEDNICA EKONOMSKOG VIJEĆA

Druga sjednica Ekonomskog vijeća održana je u prostorijama Biskupskog ordinarijata u Mostaru, 9. 3. 2022. u 17 sati. Uz biskupa sjednici prisustvuju svi članovi vijeća te nova ekonoma biskupije gospoda Angela Medić.

Sjednica je započela molitvom i pozdravom. Na dnevnom redu su točke koje obvezuju biskupa da čuje mišljenje EV.

Članovi Ekonomskog vijeća su se najprije osvrnuli na zadaće Ekonomskog vijeća. Ekonomsko vijeće daje mišljenje biskupu za odredbe koje se tiču svih pravnih osoba podložnih biskupu (župe, Svećenički dom, Caritas, TKIM, Cnak i sve druge ustanove osnovane dekretom biskupa). Sve su ustanove podložne odredbama o upravljanju materijalnim dobrima koje donese biskup. Biskupijske ustanove imaju svoje statute i one posluju sukladno tim odredbama, ali su dužne dostaviti godišnje izvješće o svom poslovanju Biskupskom ordinarijatu.

Biskup je zatim ukazao na neke poteskoće u financiranju određenih djelatnosti i rekao da postoje objekti, postoje mogućnosti, ali nedostaje menadžment. Članovi EV su se složili da treba sve definirati kako bi se točno znali izvori prihoda i stavke rashoda svih institucija podložnih dijecezanskom biskupu. Prvi korak u tome bit će zatražiti od ravnatelja svih ustanova da dostave kompletna, detaljna financijska izvješća i učiniti analizu tih izvješća.

Ekonomsko vijeće je zaključilo da treba jasno definirati poslove izvanrednog upravljanja i inzistirati da se jasno i transparentno upravlja materijalnim dobrima svih pravnih osoba unutar biskupije.

Što se tiče godišnjih izvješća pravnih osoba podložnih upravi dijecezanskog biskupa, Ekonomsko vijeće je zaključilo da svaka župa i svaka pravna osoba podložna upravi dijecezanskoga biskupa mora do kraja mjeseca siječnja dostaviti Biskupskom ordinarijatu godišnje financijsko izvješće za prošlu godinu. Dogovorit će se formular izvješća koji će se dostaviti župama.

Ekonomsko vijeće je, također, zaključilo da se čim prije pristupi osnivanju Župnih ekonomskih vijeća, što je i obveza sukladno Zakoniku kanonskoga prava. Utvrđeno je da u našim biskupijama svega nekoliko župa ima osnovana Župna ekonomска vijeća.

Nakon primopredaje službe biskupijskog ekonoma, biskup je članove Ekonomskog vijeća upoznao s financijskim stanjem biskupije danom 8. ožujka 2022. U svrhu transparentnijeg upravljanja svim materijalnim dobrima zaključeno je kako će se poraditi na jasnijem preciziranju prihodovnih i rashodovnih strana i prijenosu odgovornosti u upravljanju sredstvima ustanove koje su im povjerene na upravu.

Zapisnik sastavio don Stipe Gale

**OKRUŽNICA –
POSJET MONS. PAULA RICHARDA GALLAGHERA,
TAJNIKA ZA ODNOSE S DRŽAVAMA
U DRŽAVOM TAJNIŠTVU SVETE STOLICE**

Mostar, 11. ožujka 2022.
Prot.: 196/2022

**Župama, svećenicima, redovnicima, redovnicama
u Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji**

Draga braćo svećenici i redovnici,
sestre redovnice,
braćo i sestre!

Obavještavam Vas da će u službeni posjet Bosni i Hercegovini od 17. do 20. ožujka 2022. boraviti MONS. PAUL RICHARD GALLAGHER, tajnik za odnose s državama u Državnom tajništvu Svetе Stolice.

Mons. Gallagher će u Mostaru predvoditi svečano euharistijsko slavlje na svetkovinu sv. Josipa, zaštitnika Mostarsko-duvanjske biskupije, **u subotu, 19. ožujka 2022. s početkom u 18 sati u katedrali Marije Majke Crkve.**

Pozivamo sve svećenike, redovnike i redovnice na sudjelovanje na ovom misnom slavlju kako bismo u zajedništvu s visokim predstavnikom Svetе Stolice očitovali i svoje zajedništvo s Petrovim nasljednikom papom Franjom, koji je upravo na svetkovinu sv. Josipa prije 9 godina, 19. ožujka 2013. godine započeo svoju papinsku službu.

Župnike, a osobito župnike na području grada Mostara, molimo da pozovu svoje vjernike na sudjelovanje na ovom euharistijskom slavlju, i da, ukoliko pastoralne prilike dopuštaju, ukinu večernje mise, kako bismo očitovali svoje zajedništvo na spomenutom slavlju.

Očekujući sve na euharistijskom slavlju s dragim gostom koji nam dolazi, srdačno Vas u Gospodinu pozdravljam.

✠ Petar, biskup

**POZDRAV BISKUPA PETRA
NADBISKUPU PAULU RICHARDU GALLAGHERU
NA POČETKU MISNOG SLAVLJA
U MOSTARSKOJ KATEDRALI**

NA SVETKVINU SV. JOSIPA, 19. 3. 2022.

Preuzvišeni gospodine nadbiskupe!

Velika mi je čast i radost pozdraviti Vas, danas na svetkovinu sv. Josipa, zaštitnika Crkve, hrvatskoga naroda i ove naše Mostarsko-duvanjske biskupije. Pozdravljam Vas uime vjernika Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije, koja je povjerena pastoralnoj skrbi mostarsko-duvanjskog biskupa.

Primamo Vas s osobitim poštovanjem i ljubavlju i u Vašem pohodu ovih dana osjećamo posebnu i iskrenu naklonost svetoga Oca Franje prema Bosni i Hercegovini, prema katolicima i svima onima s kojima živimo u ovoj zemlji. Radosni smo što ćemo upravo na današnji dan, na koji je prije 9 godina papa Franjo započeo svoju papinsku službu, slaviti zajedno s Vama ovu euharistiju, u katedrali Marije Majke Crkve, kojoj povjeravamo služenje Svetoga Oca i cijelu Crkvu.

Gospodine nadbiskupe, nalazite se u gradu Mostaru, koji uz mnoge znamenitosti, u jednom od svojih naselja čuva i ranokršćansku baziliku iz 5., odnosno 6. stoljeća, koja je svjedočanstvo kulturnih i kršćanskih korijena ovoga područja i okolice. Ime grada Mostara upućuje na mostove. Mostovi povezuju dvije obale rijeke Neretve, koja kroz Bosnu i Hercegovini protjeće u dužini od 205 km. U svim ovim činjenicama mi, katolici, pripadnici hrvatskoga naroda u ovoj biskupiji, ali

i u Bosni i Hercegovini, čitamo i svoju zadaću povozivanja i izgrađivanja društva u kojemu živimo, kako bi ono počivalo na načelima jednakopravnosti naroda, solidarnosti i međusobnog razumijevanja, u poštivanju dostojanstva svih koji žive na ovim prostorima.

Rijeka Neretva koja spaja ovaj grad, posljednjih 20 km teče kroz Hrvatsku i ulijeva se u Jadranovo more. Stoga, dok uz Vas s radošću pozdravljam braću biskupe iz Bosne i Hercegovine na čelu s mons. Tomom Vukšićem, nadbiskupom i metropolitom vrhbosanskim, drago mi je što su nam se u ovom slavlju pridružili i biskupi iz susjednih hrvatskih i drugih biskupija. Sve njih pozdravljam u osobi mons. Marina Barišića, nadbiskupa splitsko-makarskog i metropolita.

Pozdravljam i mons. Janusza Blachowiaka, dječatnika u Državnom tajništvu, mons. Amauryja Medinu Blanca, opravnika poslova Apostolske nuncijature, provincijala fra Miljenka, kao i sve vas, draga braćo svećenici, redovnici i redovnice i sve vas, dragi Kristovi vjernici, štovatelji svetoga Josipa, koji ste ovdje u katedrali, kao i sve vas koji ste s nama ujedinjeni putem različitih medija.

Gospodine nadbiskupe, dobro nam došli i molite u ovoj svetoj misi za sve nas, kako bismo svojim životom bili što sličniji svetom Josipu, čiji zagovor danas molimo.

HOMILIJA NADBISKUPA PAULA RICHARDA GALLAGHERA

Preuzvišena gospodo, poštovani svećenici, redovnici i redovnice, braćo i sestre!

Vrlo sam sretan što zajedno s vama mogu slaviti ovu svetu misu o svetkovini sv. Josipa, zaštitnika sveopće Crkve kao i ove biskupije, koji nas ujedinjuje u molitvi u ovoj katedrali, posvećenoj Majci Crkve i sagrađenoj velikom žrtvom.

Sveti otac Franjo, koji je započeo svoj pontifikat prije devet godina, njeguje posebnu naklonost i pobožnost prema čistom Djevičinom zaručniku. Obično mu upućuje molitvene nakane i posebne zagovore za svoju službu, stavljajući ih pod kip usnulog Sveca, koji se nalazi pored vrata njegove sobe. Kao što je poznato, Papa je prije dvije godine najavio posebnu godinu svetoga Josipa, na dan 150. obljetnice dekreta Quemadmodum Deus, kojim je papa Pio IX. proglašio svetog Josipa zaštitnikom Katoličke Crkve. Nadalje, tom je prigodom papa Franjo objavio apostolsko pismo Patris corde (Očevim srcem) u kojemu je napisao da "svi mogu u svetom Josipu, čovjeku koji prolazi neprimijećen, čovjeku svakidašnje, diskretnе i skrovite prisutnosti, pronaći zagovornika, potporu i vođu u teškim trenucima."¹ Ipak, njegova je "uloga bez premca u povijesti spasenja."²

Prikazujući lik sv. Josipa, evanđelja nam nisu prenijela niti jednu jedinu riječ koju je on izgovorio, a ipak ga pozajmimo kao čovjeka herojske vjere, koji u tišini izgovara svoj "fiat", prihvatajući i ostvarujući Božje naume, poput Marije u Navještenju Gospodinova rođenja i Isusa u Getsemaniju.³ Večerašnje evanđelje opisuje ga kao "pravedna". Možda je to jedna od najviših titula koje Biblija rezervira za neku osobu, jer izraz "pravedan" sadrži u sebi mnoge odlike. U biblijskoj tradiciji pojам "pravedan" ne dočarava samo moralnu vrijednost, već označava osobu koja se potpuno uzda u Gospodina, koja mu se vraća bez uvjeta i koja, čak i pred najtežim kušnjama, ne gubi svoje povjerenja u Vječnoga.

U tom svjetlu treba čitati oznaku "pravednog čovjeka" koju Matej pripisuje Josipu, objašnjavajući naizgled skromnu i beznačajnu ulogu koju je, čini se, Marijin Zaručnik imao u začeću vječnog Sina. Upravo zato, oznaka odgovara njemu, koji svakako želi zaštитiti svoju obitelj u nizu velike tradicije patrijarha i proroka, ali koji se zna također i otvoriti, bez buke i vanjštine, iznenađujućem novom početku povijesti spasenja, koji je anđeo došao navijestiti Mariji, a njemu je objavljeno jezikom snova, tako dragom božanskom priopćavanju ljudima koje je Gospodin izabrao u prvom savezu. Izvan takve bezuvjetne vjere, ponizne i vjerne u svojoj predanosti Bogu, ništa se ne bi moglo razumjeti u događajima o Josipu, dok se upravo u njezinu svjetlu otkriva njegova ljubav prema skrovitosti koja očituje njegovu veličinu i vjernost ispunjenju Božjih obećanja. Prva poruka koju nam sv. Josip nudi je, dakle, poziv na živu vjeru u Boga Saveza, povezanu s dubokom poniznošću koja želi činiti dobro, živeći u sjeni Vječnoga i Njegovih otajstvenih planova za naše spasenje.

Još jedna karakteristika koju nas uči sveti Josip jest znati sanjati da bismo slijedili Božje planove. Papa Franjo nas podsjeća da je naš zaštitnik "čovjek koji je bio sposoban sanjati"⁴ te je bio "čovjek snova", precizirajući da "nije sanjar jer je čvrsto stajao na zemlji. Nego, bio je otvoren i pustio je da se Božja riječ ostvari tamo, u snu, u njegovoj slobodi, u njegovu otvorenom srcu. Shvatio je i ostvario taj san. Bez neke fantazije: 'pravi san', jer nije bio sanjar: bio je konkretni čovjek."⁵ Kao što kaže evanđelist: "Kad se Josip probudi oda sna, učini kako mu naredi anđeo Gospodnji..." (Mt 1,24).

Sveti Josip bi se našao u slijepoj ulici, a Gospodin mu je otvorio put. Bio je "čovjek snova", a san mu je promijenio život, jer "nije čovjek koji se pasivno predaje."⁶ Znao je slušati Gospodina čak i u trenucima koji su se ljudski činili nelogičnim i besmislenima. U istinskoj nutarnjoj borbi

¹ Papa Franjo, Patris corde, Apostolsko pismo u prigodi 150. obljetnice proglašenja sv. Josipa zaštitnikom sveopće Crkve, 8 prosinca 2020., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2021.

² Isto.

³ Usp. Isto, br. 3.

⁴ Papa Franjo, Josip čovjek snova, jutarnja meditacija u kapeli Doma sv. Marte, 20. ožujka 2017.

⁵ Papa Franjo, Čovjek tišine, jutarnja meditacija u kapeli Doma sv. Marte, 18. prosinca 2018.

⁶ Usp. Papa Franjo, Patris corde, br. 4.

koja se vodila u njegovu srcu, znao je ponizno sučeliti vlastite misli s onim što mu je Gospodin govorio. Zbog toga ga nazivaju i "Ocem kreativne odvažnosti."⁷ Ta kreativna odvažnost "javlja se ponajprije kad dođu teškoće. Naime, pred nekom teškoćom možemo zastati i odustati, ili se na neki način angažirati. Katkada su upravo teškoće ono što iz nas izvlači one potencijale za koje nismo ni znali da ih imamo."⁸

Dobro znamo koliko ste poteškoća imali i s koliko se poteškoća morate svakodnevno suočavati u ovoj zemlji, gdje su kulturne i etničke razlike tijekom povijesti često bile izvorom nerazumijevanja i trivenja, izazivajući sukobe i ratove. Sukob 1990-ih oduzeo je domove i uništio cijele obitelji, ne samo hrvatske. Veliki broj mlađih ostao je bez roditelja i sredstava za uzdržavanje. Koliko je ljudi moralо napustiti i nastavlја napuštati ovu zemlju, prostorno malenu, ali blagoslovljenу velikom prirodnom ljepotom, kako bi prehranili svoje obitelji, krenuvši u potragu za pristojnim poslom. Koliko je ljudi odlučilo otići negdje drugdje, jer su njihove legitimne težnje izigrane.

U tom kontekstu, suvremenima se čine riječi pape Benedikta XVI., izrečene u povodu predaje

akreditivnih pisama veleposlanika Bosne i Hercegovine: "Država je, također, pozvana snažno provoditi svoju odgovornost u jačanju institucija i njegovanjem načela koja su u srcu svake demokracije. To zahtijeva nepokolebljivu predanost u korist zakonitosti i pravednosti za iskorijenjenje korupcije i drugih oblika kriminalnog djelovanja, za podupiranje neovisnog i nepristranog pravosudnog sustava, za jednake mogućnosti na tržištu rada."⁹

Večeras želimo zamoliti svetog Josipa da nam daruje sposobnost sanjanja, postojani "u nadi protiv svake nade" (Rim 4, 18). Kada sanjamo velike stvari, približavamo se Božjem snu, odnosno onome što Bog sanja o nama, a prestaju podjele u društvu, pa i unutar Crkve. Neka sveti Josip podari svim stanovnicima Bosne i Hercegovine i ovih dana stanovništvu Ukrajine sposobnost da sanjaju, riskiraju i izvršavaju teške zadaće koje su vidjeli u svojim snovima, jer, kako nas je podsjetio papa Ivan Pavao II. u Banjoj Luci (2003.): "Budućnost ovih krajeva ovisi i o vama. Ne tražite drugdje udobniji život, ne bježite od svoje odgovornosti čekajući da vam netko drugi riješi teškoće, nego zlo odlučno priječite snagom dobra."¹⁰ Amen.

⁷ Isto, br. 5

⁸ Isto.

⁹ Papa Benedikt XVI., Govor Njezinoj Ekselenciji Jasni Krivošić-Prpić, veleposlanici Bosne i Hercegovine pri Svetoj Stolici, Castel Gandolfo, 18. rujna 2008.

¹⁰ Papa Ivan Pavao II., Sveta misa i beatifikacija sluge Božjega Ivana Merza, Banja Luka, 22. lipnja 2003., br. 5.

ČESTITKA BISKUPA PETRA IMENOVANOM NADBISKUPU KOADJUTORU ZADARSKOM MONS. MILANU ZGRABLIĆU

Sveti Otac Papa Franjo imenovao je nadbiskupom koadjutorom Zadarske nadbiskupije prečasnog mons. Milana ZGRABLIĆA, svećenika Porečke i Pulsko biskupije, dosadašnjeg katedralnog župnika Župe Uznesenja Marijina u Poreču, te ravnatelja Biskupijske ustanove za uzdržavanje klera i drugih crkvenih službenika, 7. travnja 2022.

Preuzvišeni gospodine, dragi imenovani nadbiskupe koadjutore Milane!

S radošću sam primio vijest da Te je papa Franjo imenovao zadarskim nadbiskupom koadjutorom.

U ime svećenika, redovnika i redovnica te Božjega naroda Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije, kao i u svoje osobno ime upućujem Ti sručne čestitke.

Dok čestitam Tebi, čestitam i časnoj zadarskoj Crkvi i njezinu nadbiskupu Želimiru, koji su u Tvojoj osobi dobili vrijednoga i vjernoga suradnika i nasljednika.

Gospodin Isus, dobri Pastir, koji je svoje ljubio do kraja (usp. Iv 13,1) neka Ti uvijek bude pred očima, a tvoju biskupsku službu povjeravam zagovoru Blažene Djevice Marije, Majke Crkve, sv. Mavra te svetih zadarskih zaštitnika Krševana, Stosije, Šime i Zoila.

S izrazima bratske povezanosti i molitve,

✠ Petar Palić, biskup

OKRUŽNICA O LITURGIJSKIM SLAVLJIMA U VELIKOM TJEDNU I OPĆENITO

Mostar, 12. travnja 2022.
Prot.: 289/2022

**Svim župama u MOSTARSKO-DUVANJSKOJ
i TREBINJSKO-MRKANSKOJ biskupiji**

Poštovana braćo svećenici i redovnici!

Kako bismo odgovorili na upite pojedinih svećenika što se tiče liturgijskih slavlja u Velikom tjednu, a s obzirom na trenutnu situaciju u vezi s epidemijom COVID-19 i na odredbe Federalnog, odnosno Županijskih stožera, ovime određujem sljedeće:

U slavlјima se treba ponašati odgovorno i poštivati one mjere, koje su još na snazi, ovisno o kojoj se Županiji/entitetu radi, osobito higijenske mjere, koje je ionako poželjno i razumno poštivati u svako vrijeme.

Sva slavlјa u Velikome tjednu mogu se odvijati na način kako to predviđaju liturgijski propisi, s time da se razborito odluči i pazi na higijenske uvjete i navike (iskazivanje čašćenja dodirom, odnosno poljupcem).

Preporučamo da se do promjene, odnosno potpunog ukidanja mjera i dalje ne pruža znak mira rukovanjem.

Uporaba blagoslovljene vode se dopušta u liturgiji, kao i u crkvama i liturgijskim prostorima.

Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata predložila je da se na Veliki petak tijekom Sveopće molitve ubaci i zaziv za pogodjene u ratnim područjima, osobito za one u Ukrajini.

S tim u vezi određujem da se kao pretposljednji zaziv (IXa. u Sveopćoj molitvi na Veliki petak ove godine 15. travnja 2022.) moli ovako:

IXb Za pogodjene u ratnim područjima svijeta

Molimo i za ljude u Ukrajini i u svim ratnim područjima svijeta; za one koji su pobegli od terora nasilja i lišeni su svojih domova; za sve one koji riskiraju svoje živote kako bi obranili i zaštitili slabe i proganjene.

Molitva u šutnji. Zatim đakon/svećenik/biskup:

**Svemogući vječni Bože,
jači si od tlačitelja ovoga svijeta
i iskazuješ samilost prema neznatnima i si-
romasima.**

**Kao što si Izrael izbavio iz vlasti Egipta,
tako spasi sve žrtve nepravde i rata u naše
vrijeme.**

**Preobrazi srca onih koji čine зло
i uspostavi mir svoj u cijelome svijetu.
Po Kristu Gospodinu našemu.**

Svi: Amen

Svima Vama i vjernicima kojima ste poslani služiti želim obilje duhovnih plodova ovih svetih dana Velikoga tjedna i sretan i blagoslovjen Uskrs.

Uz pozdrav i blagoslov u Gospodinu,

✠ Petar, biskup

OKRUŽNICA O MISI POSVETE ULJA NA VELIKI ČETVRTAK 2022. U MOSTARU

Mostar, 5. travnja 2022.
Prot. br.: 260/2022

SVIM SVEĆENICIMA U MOSTARSKO-DUVANJSKOJ BISKUPIJI

Na Veliki četvrtak, 14. travnja 2022., u 11.00 sati prije podne, slavit će se Misa posvete ulja u katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru.

Sve vas, braćo svećenici, pozivam da se toga dana, u znak zajedništva i jedinstva partikularne Crkve, okupimo u Mostarskoj katedrali, obnovimo svoja svećenička obećanja koja smo dali u trenutku svoga svećeničkog ređenja i molimo jedni za druge, kako bismo iz dana u dan postajali sličniji Isusu Kristu.

Za koncelebraciju je potrebno ponijeti albu, a misnice će biti osigurane. Za preuzimanje svetog ulja potrebno je ponijeti prikladne posudice.

Na Misu posvete ulja slobodno je pozvati i potaknuti vjernike na dolazak.

Neka nas u našem poslanju prati nebeski zagonovor Blažene Djevice Marije, Majke Crkve i sv. Josipa, zaštitnika naše Biskupije.

Radujući se susretu i zajedničkom slavlju, na Vas i na vjernike koji su Vam povjereni, zazivam obilje Božjeg blagoslova.

Petar Palić, biskup

OKRUŽNICA O MISI POSVETE ULJA NA VELIKI ČETVRTAK 2022. U TREBINJU

Mostar, 5. travnja 2022.
Prot. br.: 261/2022

SVIM SVEĆENICIMA U TREBINJSKO-MRKANSKOJ BISKUPIJI

Na Veliku srijedu, 13. travnja 2022., u 11.00 sati prije podne, slavit će se Misa posvete ulja u katedrali Male Gospe u Trebinju.

Sve vas, braćo svećenici, pozivam da se toga dana, u znak zajedništva i jedinstva partikularne Crkve, okupimo u Trebinjskoj katedrali, obnovimo svoja svećenička obećanja koja smo dali u trenutku svoga svećeničkog ređenja i molimo jedni za druge, kako bismo iz dana u dan postajali sličniji Isusu Kristu.

Za koncelebraciju je potrebno ponijeti albu i misnicu bijele boje, a za preuzimanje svetog ulja potrebno je ponijeti prikladne posudice.

Na Misu posvete ulja slobodno je pozvati i potaknuti vjernike na dolazak.

Neka nas u našem poslanju prati nebeski zagonovor Blažene Djevice Marije i sv. Mihovila, zaštitnika naše Biskupije.

Radujući se susretu i zajedničkom slavlju, na Vas i na vjernike koji su Vam povjereni, zazivam obilje Božjeg blagoslova.

Petar Palić, biskup
apostolski upravitelj

OKRUŽNICA O KOLEKTI - MILOSTINJI

Mostar, 12. travnja 2022.
Prot.: 290/2022

Svim župama u MOSTARSKO-DUVANJSKOJ i TREBINJSKO-MRKANSKOJ biskupiji

Kolekta za Svetu Zemlju

Kolekta za Svetu Zemlju rezultat je papinih žeđa da bi povezanost između svih kršćana i Svetе Zemlje ostala čvrsta. Kolekta, koja se tradicionalno prikuplja na Veliki petak, glavni je izvor prihoda za održavanje života u Svetoj Zemlji. Darovi koje su prikupile župe i biskupije šalju se za Svetu Zemlju u Kustodiju Svetе Zemlje. Ti darovi koriste se za održavanje svetih mesta i uzdržavanje kršćana u Svetoj Zemlji koji su i živo kamenje Svetе Zemlje.

Na Veliki Petak potaknite svoje vjernike i protumačite vjernicima da svi novčani prilozi na obredima idu kao naša pomoć katoličkim i kršćanskim ustanovama u Svetoj Zemlji.

Neka se, kako je i dosada bio običaj, iznos kolekte uplati na žiro-račun Biskupije i prikaže na polugodišnjem obraćunu.

Milostinja na slavlju sakramenta Potvrde

U našim biskupijama susreo sam se s odredbom i praksom da se milostinja, koja se prikupi na slavlju sakramenta Potvrde u pojedinoj župi, daje tajniku/pratitelju ili ovlaštenom djelitelju Potvrde za potrebe Biskupijā odmah nakon slavlja.

Kako se ne bi stvarala nepotrebna gužva, pa ponekad i neugodnosti, **ovime određujem da župe, u kojima se slavi sakrament Potvrde, iznos milostinje uplate na žiro-račun Biskupije ili župnici osobno donesu u Biskupski ordinarijat nakon slavlja Potvrde.**

O primicima s tih slavlja ćemo Vas pravovremeno obavijestiti, kao što smo to učinili i s drugim milostinjama/kolektama.

Što se tiče iznosa za krizmane cedulje, koji je određen biskupijskim Taksovnikom, neka se nakon slavlja uruči tajniku/pratitelju, odnosno ovlaštenom djelitelju Potvrde.

Zahvaljujući za Vaše pastoralno djelovanje i razumijevanje, srdačno Vas i bratski u Gospodinu pozdravljam.

✠ Petar, biskup

ODGOVOR BISKUPA PETRA PALIĆA VLČ. GOSPODINU STANKU PAVLOVIĆU

Ovih dana moglo se u javnom medijskom prostoru pročitati pismo gosp. Stanka Pavlovića i 22 vjernika s prostora Župe sv. Kate u Grudama upućeno biskupu mons. Petru Paliću. Zbog korektnosti ovoga Ordinarijata prema vjernicima objavljujemo i Biskupov odgovor na taj dopis.

Mostar, 21. travnja 2022.
Prot.: 312/2022.

Predmet: Odgovor na pismo od 1. ožujka 2022.

Velečasni gospodin
Stanko Pavlović
Župa sv. Kate
Fra Gabre Grubišića 9
88340 GRUDE

Velečasni gospodine!

Primio sam pismo koje ste potpisali Vi i dvadeset i dvoje vjernika, koji su potpisani kao "članovi Pastoralnog i Ekonomskog vijeća".

Zahvaljujem na upućenom pismu. U ovom dopisu se ne namjeravam posebno osvrтati na pojedine tvrdnje i stavove u pismu, koji odudaraju od crkvenog nauka, discipline, tradicije, kao i postojećih pozitivnih crkvenih zakona i odluka.

S obzirom na Vaš status, a na temelju informacija bilo od nadležnih tijela Svetе Stolice, bilo iz Biskupskog ordinarijata, Vi ste prema važećim odlukama vrhovnog poglavara Franjevačkog reda fra Giacoma Binija otpušteni iz Reda manje braće franjevaca, koje je potvrdila Svetă Stolica 23. lipnja 2001. godine. Zakonitim otpuštanjem iz redovničke ustanove prestali su Vaši redovnički zavjeti i sve obveze i prava nastala iz zavjetovanja. Nadam se da Vam je jasno što to za Vas znači.

Budući da ste kao redovnik primili sveti red đakonata i prezbiterata, ujedno Vam je zabranjeno vršiti svete redove dok ne nađete biskupa koji će Vas poslije prikladne kušnje u biskupiji primiti ili Vam barem dopustiti vršenje svetih redova.

S tim u vezi, a u cilju rješavanja Vašega kanonskoga statusa, ovime izražavam svoju spremnost, i ukoliko Svetă Stolica s time bude suglasna, inkardinirati Vas u Mostarsko-duvanjsku biskupiju sukladno pravnim odredbama Katoličke crkve.

Svjestan svoje odgovornosti za Božji narod, ali i odgovornosti u čuvanju crkvene discipline, nudim Vam što u ovome trenutku kao dijecezanski biskup mogu učiniti.

Očitujem i svoju spremnost i otvorenost za razgovor, a sve u cilju rješavanja Vašega statusa i situacije u župi Grude, pa samim tim i podjele sakramenta sv. Potvrde.

Uz pozdrav i blagoslov u Gospodinu,

✠ Petar Palić
mostarsko-duvanjski biskup

OKRUŽNICA O ZAVRŠNICI SINODALNOGA HODA PARTIKULARNIH CRKAVA PREMA BISKUPSKOJ SINODI (2021.-2023.)

Mostar, 28. svibnja 2022.
Prot.: 561/2022.

Svim svećenicima, redovnicima i Sinodalnim timovima u biskupijama

U listopadu 2021. počeo je crkveni hod prema Općoj skupštini Biskupske sinode,

koja bi se trebala održati u Rimu u listopadu 2023. Nakon Opće skupštine uslijedit će provedba, koja će ponovno uključiti partikularne Crkve.

Sinodalni hod posvećen je sinodalnosti u Crkvi. Svečani početak Sinodalnoga hoda za Opću Crkvu otvorio je papa Franjo 10. listopada 2021. u Rimu, a naš biskup mons. Petar Palić u partikularnim Crkvama u Hercegovini u subotu, 30. listopada 2021. u 11 sati u mostarskoj katedrali.

Od kraja listopada 2021. provodili smo smjernice Pripremnoga dokumenta Biskupske sinode pod nazivom: *Za sinodalnu Crkvu: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje*. Pripremni dokument s *Vademecumom* bio je temom dekanatskih korona, susreta s pastoralnim vijećima, raznim odborima, zajednicama a sve u cilju zajedničkoga hoda, odgovornosti i poslanja svih u životu Crkve.

Završetak Sinodalnoga hoda u našim biskupijama predviđen je na svetkovinu Marije Majke Crkve i Kraljice neba i zemlje, u ponedjeljak, 6. lipnja 2022. u 18 sati u mostarskoj katedrali kada ćemo svečanom euharistijom zahvaliti Trojedinom Bogu na sinodalmu hodu.

Nakon svete mise okupit ćemo se u katedralnoj dvorani na završnoj skupštini zajedno sa župnim timovima i upoznati se s rezultatima Sinodalnoga hoda u našim biskupijama.

Pozivamo sve svećenike, redovnike, Biskupijski sinodalni tim, Župne sinodalne timove i vjernike laike na svečanost zatvaranja Sinodalnoga hoda na biskupijskoj razini.

Zahvaljujem svima za uspješan hod u zajedništvu, sudjelovanju i poslanju.

Srdačno Vas pozdravljam i radujem se susretu.

don Nikola Menalo,
generalni vikar

OKRUŽNICA O PRIJAVI NOVIH SJEMENIŠTARACA/BOGOSLOVA

Mostar, 1. lipnja 2022.
Prot.: 654/2022

Svim Župnim uredima u biskupijama mostarsko-duvanjskoj i trebinjsko-mrkanskoj

Poštovani,

u tjednu kad se po peti put događa susret svećenika iz svih biskupija Bosne i Hercegovine i šire pišem Vam ovu okružnicu. Blizu je i kraj školske godine. Učenici koji završavaju osnovnu školu opredjeluju se u kojem smjeru će usmjeriti svoj

život. Među njima sigurno ima i onih koji razmisljaju o duhovnom pozivu, koje Bog poziva. Žele se upisati u sjemenište, ali im treba poticaj od nas svećenika, župnika ...

Potaknimo te mlade ljude da se odazovu duhovnom pozivu. Svećenički poziv je prvenstveno

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

odgovor Onome koji nas je prvi zavolio. Svet treba svećenike. Isus Krist treba i želi svećenike koji će nastaviti njegovo spasenjsko djelo za ljude. Velika je milost čuti Božji poziv, odazvati se Bogu i biti spreman služiti Njemu i ljudima tamo gdje nas Crkva pošalje.

Svi mogući kandidati za sjemenište ili bogosloviju, radi upisa u gimnaziju ili na teološki fakultet, trebaju Biskupskom ordinarijatu poslati po svršetku škole ili početkom mjeseca srpnja, izvorne isprave koje se traže:

- 1) **Osobnu molbu** vlastoručno napisanu i potpisana, s mjestom i datumom.
- 2) **Potpisanu izjavu obaju roditelja** da su su-glasni s izborom zvanja svoga sina te da prihvaćaju pravila života i ponašanja u sjemeništu.
- 3) **Izvod** iz matice rođenih.

4) **Krsni list s potvrdom o krizmi** (neka se posve slaže ime i drugi podaci u civilnim i crkvenim ispravama).

5) **Fotokopiju osobne iskaznice ili putovnice** (domovnice ako ima).

6) **Izvornici školskih svjedodžbi** od 5. i 9. razreda osnovne, odnosno od posljednja dva razreda srednje škole.

7) **Liječničko uvjerenje** o sposobnosti kandidata za učenje, odnosno studiranje.

8) **Dvije fotografije** (veličina za osobne dokumente).

9) **Preporuku župnika** (naslovljena na Ordinarijat).

Zahvaljujući na Vašem zauzimanju i pastoralnom djelovanju, unaprijed zahvaljujem i srdačno Vas u Gospodinu pozdravljam.

✠ Petar, biskup

BISKUPIJSKI SAŽETAK

Sinodskog procesa u Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji

OPĆENITO

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija nalaze se u Bosni i Hercegovini i dio su Vrhbosanske metropolije sa sjedištem u Sarajevu.

Mostarsko-duvanjska biskupija ima 67 župa u 8 dekanata, a Trebinjsko-mrkanska biskupija im 15 župa u 2 dekanata. Na području Biskupija žive 193.444 vjernika (Mostarsko-duvanjska 176.931 i Trebinjsko-mrkanska 16.513).

U pripremnome hodu poduzeti su sljedeći koraci u biskupijama:

- Sjednica dekana, 5. listopada 2021. Jedna od tema sjednice bila je posvećena Sinodskom hodu. Na sastanku se očitovala Biskupova briga za provedbu Sinodskog hoda. Istaknut je cilj: više se povezati i naći ljudi preko kojih bi vjernici mogli iznijeti svoja mišljenja, pronaći načine rada i planiranja kroz zajedništvo, sudjelovanje i poslanje svih.

- Svečani početak Sinodskoga hoda u našim Biskupijama otpočeo je 30. listopada 2021. Imenovan je Biskupijski sinodski tim a među članovima zastupljeni su različiti slojevi vjernika: od generalnoga vikara do predstavnika mlađih. Dekanatske korone kroz veljaču 2022. su održane na poticaj članova Prezbiteralskoga vijeća te su Biskup i generalni vikar pohodili sve dekanate u biskupiji i upoznali svećenike s Pripremnim dokumentom i Vademecumom. Podijeljeni su tiskani materijali: upitnik i plakat na kojem je naznačeno da savjetovanje na razini župa i skupina počinje 8. veljače a završava 8. svibnja 2022. te da je Sinodskna skupština Biskupija predviđena na blagdan Marije Majke Crkve, 6. lipnja 2022.

- Sinodski hod na web stranici Biskupije – jedan od izbornika posvećen je Sinodskom hodu, gdje je bilo moguće pronaći materijale, hodogram i online upitnik kojega se moglo ponuditi vjerni-

cima kako bi odgovorili na određena pitanja vjerskog života na području naših Biskupija. Imenovani su župni koordinatori i timovi predviđeni u Pripremnom dokumentu te su se povremeno javljali izvješćujući o provedbi Sinodskog hoda.

- Tema Pastoralnoga dana održanog 30. ožujka 2022. bila je vezana uz Sinodski hod, a glasila je: Hod mjesnih Crkava prema Općoj sinodi o sindikalnosti.

- Biskupijski sinodski hod zaključen je euharistijskim slavlјem u mostarskoj katedrali i zajedničkom skupštinom na blagdan Marije Majke Crkve, 6. lipnja 2022.

Uz različite susrete na župnim razinama i mogućnosti osobne komunikacije, jedno od sredstava savjetovanja bio je ponuđeni upitnik koji je sadržavao pitanja formulirana prema preporuci Pripremnoga dokumenta. Pitanja su bila vezana uz crkvenu zajednicu općenito, odnose Crkve i društva te odnos s nekatolicima. Bila su obuhvaćena i pitanja vezana uz župnu zajednicu: nudi li župna zajednica dovoljno mogućnosti za uključivanje svih, kakvo je iskustvo sudjelovanja, odnos župnika prema povjerenim vjernicima te koji su savjeti, želje i načini da se obogati vjerski život u Crkvi, tj. župama kao temeljnim stanicama Crkve. Duhovnost u župnim zajednicama također je bila jedno od pitanja, sudjelovanje na euharistijskim slavlјima, razlozi ne/sudjelovanja, zatim pitanja o prakticiranju obiteljske molitve. Potaknuta su pitanja karitativne djelatnosti, službe biskupa u biskupiji te potrebna pitanja pastoralne braka i obitelji. Pitanje mlađih u župnoj zajednici obuhvaćalo je razloge vezane uz udaljavanje mlađih od Crkve, sam položaj mlađih te uočljiva neodlučnost, odnosno gotovo izbjegavanje sakramentalnoga sklapanja braka.

Što se tiče sudionika u savjetovanju nastojalo se tijekom procesa uključiti što je bilo moguće više različitih sudionika po zanimanju i zvanju. Teško je govoriti o nekom broju, međutim, s obzirom da je ovakav način promišljanja i konkretnih zadaća bio ponuđen, smatramo da možemo izraziti relativno zadovoljstvo odazivom.

B) SAŽETAK

Iz izvješća, osobnih kontakata i iskustva sudionika iščitava se radost zbog osluškivanja Duha preko glasa vjernika, razgovora o zajedništvu i zajedničkom hodu djece Božje, te radost što je postojala mogućnost ne samo "pasivnog" slušanja informacija, nego i mogućnost izreći ono što je pojedincima na srcu. Upravo riječ "savjetovanje" izražava bogatstvo koje je trebala iznijeti prva faza Sinode. Dati savjet može onaj tko ima određeno iskustvo i iz te riznice iznosi plodove koji pridonose zajedničkom razlučivanju i slušanju Duha Svetoga. Cjelokupan proces savjetovanja se razumije kao svojevrsna formacija koja bi nas trebala probuditi i osvijestiti nam kako je važno vidjeti se dijelom Crkve u kojoj smo pozvani snagom krštenja na suodgovornost i veću zauzetost u navještanju, poslanju i služenju ljudima ovoga vremena.

Iskustvo sinodskog savjetovanja u našim biskupijama nalikovalo je djetetu koje uči hodati.

Ponajprije, ovakav način "hoda" bio je svima nepoznanica. Nismo znali možemo li mi to i na što ćemo naići. Kad smo učinili prve korake, dogodio se i pad, razočaranje, napast ostati na podu i ne ići dalje. Skoro smo upali u one opasnosti na koje je Papa upozoravao na početku ovoga hoda, odnosno podlegli "kušnji nepokretnosti" u obliku poznate tvrdnje, imamo mi već sve ustaljeno i savršeno i što će nam novo. Međutim, pitanje je je li sve što je ustaljeno doista i savršeno?! I naravno, stara rješenja nikako ne mogu biti za nove probleme.

Za uspjeh ne samo ovoga sinodskog hoda, nego bilo čega u Crkvi, bit će potrebno priznavanje vlastitih pogrešaka i obraćenje, odnosno priznanje, kako reče Papa, da su naša ravnodušnost prema stvarnosti i pretjerana komotnost i nekada nemar za evangelizaciju "širili rupe na trupu Crkve", da ona izgleda poput lađe koja pušta na sve strane.

Na prvim susretima osjećala se pomalo nepokretljivost, površnost, strah od nepoznatoga, ali bez obzira na poteškoće po plodovima susreta i povratnim informacijama upitnika uočava se nešto novo: stvoreno je ozračje radosti, povjerenja, otvorenosti, a to je ono što ne smije biti zanema-

reno. Vjernici su dali povjerenje, iznijeli svoja iskustva i stavove te očekuju da neće ostati samo izgovorena riječ.

1. Crkva

S obzirom na Crkvu vjernici su istaknuli kako je u našim biskupijama naglašenija slika Crkve kao zajednice svih Kristovih vjernika, iako se u toj tvrdnji može iščitati definicija dana po "određenju", jer to slušamo i tako smo naučili. No, u stvarnosti postoji premalena svijest da zapravo svi jesmo Crkva. Praktični, svakodnevni život iznosi neznanje i neupućenost u poslanje svih vjernika primljeno na krštenju.

Crkva bi se trebala mijenjati i na općem planu, u životu župnih zajednica i u osobnom životu vjernika pojedinca. Glavnu odgovornost za to nose pastiri.

2. Župa i pastiri (svećenici i biskup)

Župne zajednice temeljne su stanice Crkve. Po njihovoј životnosti i duhovnosti očituje se životnost cijele Crkve. Iznoseći mišljenja o mogućnostima uključivanja u župne aktivnosti, dosta vjernika smatra da su mogućnosti otvorene, ali nije zanemariv poticaj i na veću otvorenost i zauzetost i možemo slobodno reći nezadovoljstvo ponudom istih. Iskustva sudjelovanja u aktivnostima su jako pozitivna. Vjernicima se na taj način nudi prilika za osobni duhovni rast, upoznavanje vlastite vjere, smisla života, ljepote služenja, prilika prepoznavanja vlastitih talenata i sposobnosti, mogućnost razvijanja i dijeljenja s ostalim članovima zajednice te ljepota iskustva zajedništva. Zajedništvo je također istaknuto kao jedna od najvećih prednosti župnih zajednica. Osjeća se otvorenost vjernika za uključivanje u nove aktivnosti i karitativen rad. S druge strane uočavaju se manjkavosti ponuda, pomalo zatvorenost i isključivost.

Glavni animator župa jest župnik. O njemu, njegovom životu, primjeru i načinu rada ovisi i život i rast župe i župljana. Među prednostima župa nalazi se također i dobar primjer župnika. Istaknute su otvorenost i raspoloživost za sve vjernike, redovite prigode za sakramente. No, nije zanemariva ni formalnost, odnosno komuniciranje sa župnikom samo kad je potrebna njegova "usluga." Iznesena su pojedina negativna iskustva sa svećenicima ili Bogu posvećenim osobama te njihov nedoličan primjer kao razlog prestanka sudjelovanja u aktivnostima, ali, nažalost, i razlog udaljavanja od Crkve.

Cilj ovoga savjetovanja nije bio imenovanje krivca, niti osuđivanje nego ukazivanje na postojeće probleme i pokušaj pronalaska rješenja. Iz navedenog se vidi kako je dosta nezrelosti u vjeri i postavlja se pitanje odgovornosti pastira za poslanje, odnosno odgovornosti za duše?

Potrebna je briga za sve, za svakoga pojedinog člana, odgajanje u vjeri i usmjeravanje na istinsku izgradnju odnosa s Bogom, a ne formalno obavljanje vjerskih obaveza.

Također iznesena je potreba veće prisutnosti župnika sa svojim narodom (i u neformalnim susretima) da vjernici osjete da je župnik jedan od njih.

Službu biskupa u upravljanju biskupijama vjernici vide dobrom, objektivnom, otvorenom za sve, također ima i suzdržanosti u izražavanju mišljenja zbog nepoznavanja biskupa. Izražene su nuda i molitva da svoj poziv i službu obavlja u skladu s onim što se od njega kao biskupa očekuje.

3. Mladi

Mladi su nuda društva i Crkve. Suočeni smo s velikim brojem iseljavanja naših mladih, a to je jedan od glavnih problema društva i Crkve u ovim biskupijama. Što se tiče udaljavanja mladih od Crkve i razloga za to, dio sudionika ne primjećuje da se mladi udaljuju, dapače aktivni su i sudjeluju u vjerskom životu svoje zajednice. Međutim, udaljavanje od Crkve je, ipak, primjetno. Razlozi udaljavanja su različiti. Jedan od njih jest neautentičan život svećenika i Bogu posvećenih osoba – razočaranje jer način života nije u skladu s onim što govore i naučavaju, zatim nepoznavanje vlastite vjere, nedovoljno iskustvo žive vjere, živoga Boga, nedovoljan osjećaj blizine i pripadnosti crkvenoj zajednici, pomodarstvo, mediji, ubrzani način života, manjak motivacije, lijenos, neodgovornost. Ipak, kao glavni razlog navedena je činjenica narušenosti obitelji. Mladi se udaljuju jer nemaju zdrav temelj u svojoj obitelji.

Razlog teškoga odlučivanja mladih za sklapanje braka mnogi vide u bježanju od odgovornosti, napora i žrtve, nedostatka smisla za zajedništvo, finansijskoj nesigurnosti i hedonizam. Istaknut je utjecaj okoline, odnosno današnjih negativnih trendova, gubitak moralnih vrijednosti, nedostatak zdrave komunikacije i nedovoljna vjerska pouka.

Što se tiče sadržaja i ponude za mlade, smatraju da ima dovoljno sadržaja, ali manjka tema poput teologije tijela, pitanja o spolnosti, dostonstvu ljudskoga života, komunikaciji.

Iz savjetovanja smo razlučili potrebu odgoja ljudi širokih vidika koji mogu razumjeti druge, saslušati, prepoznati vrijednost svakoga čovjeka i njegovu jedinstvenost, odgajati emocionalno zrele ljude, odgajati na način ne prisilan i nameantanjem vjere nego da oni sami prepoznaju svoj identitet kao katolika i vjernika u punoj slobodi te biraju biti i živjeti Isusov nauk ne iz straha nego iz ljubavi. Mladima je potrebno govoriti iz srca i s razumijevanjem, a ne s visine i naredbom. Potrebno je pronaći načine kako im pristupiti i donijeti im Isusa. Osoba treba iskusiti Božju ljubav kako bi je mogla i sama nositi drugima i pokazati koliko su ljubljeni. Mladi trebaju osjetiti povjerenje tako da i kada pogriješ mogu doći i povjeriti se jer su već iskusili da će biti saslušani i da će ih se razumjeti. Crkva po zdravom odgoju za vrednote koji nudi postaje utočištem kome je moguće doći u svako vrijeme i okrijepiti se.

4. Obitelj

Jedna od tema koja je u savjetovanju bila ponuđena i o kojoj je bilo riječi jest obitelj. Ona je temelj društva, a temelj je i Crkve. Ona je "Crkva u malom". Činjenica s kojom se suočavamo je da je sve manje zdravih obitelji. Od obitelji sve polazi. Razmišljajući o načinima brige o vjerskom odgoju djece mnogi su istaknuli važnost vlastitoga primjera. Važan je redoviti odlazak na svetu misu, pouka i razgovor o Bogu i vjeri, molitva, uključivanje u aktivnosti župnih zajednica. Ali "djeca rade što vide, to je srž vjerskoga odgoja".

Crkva je zajednica krštenika, okupljenih u Kristovo ime, pozvanih i poslanih biti svjedocima i graditeljima Njegova Kraljevstva u ovome svijetu. Danas postoji preveliko svijesti i istinskoga znanja o ovoj stvarnosti. Stoga je potrebno poučavati, ne umoriti se govoriti vjernicima da je svatko od nas Crkva i da svatko ima svoje aktivno mjesto u crkvenom zajedništvu.

Unutar savjetovanja uočena je potreba buđenja i sustavnijeg rada na planu pastoralne obitelji. Jedna od tema jest i zajednička obiteljska molitva koja je u našim krajevima još zastupljena, ali sve više iščezava. Poznato je da "obitelj koja moli zajedno, ostaje zajedno". Također, naglašena je i potreba sustavnog promišljanja tečajeva pripreme za brak koji su u sadašnjem obliku pomalo površni. Priprema za brak bi trebala biti intenzivnija jer nažalost većina današnjih mladih nije dovoljno zrela za brak. Kateheze za odrasle i vjerska pouka nameću se kao važne teme promišljanja u

pastoralu obitelji i odraslih. Svrha kateheza nije puko prenošenje informacija već prilika upoznavanja vlastite vjere i da ju se živi u punini.

Pastoralna briga za starije ne bi smjela biti rubno područje crkvenoga života. Od starijih učimo mudrost života, a njima je potrebna naša pažnja i pomoć.

5. Duh poziva

Sinodski proces i savjetovanje bila je dobra prigoda slušati potrebe vjernika. Za to je bila potrebna hrabrost izlaska iz vlastitih komocija i polaska u susret. Da bi ispravno mogla razlučiti, Crkva treba najprije osluškivati Riječ Božju i biti otvorena Duhu Svetome.

Sinodski, zajednički hod je stvarnost u kojoj se događa preobrazba. Slika hoda/puta slika je života svakoga pojedinca i Crkve u cjelini. Put je uvijek i rizik i neizvjesnost i radost. Samo hra-brošcu i hodom postaje izvjesno da će cilj biti postignut. Na tom hodu crkvena vlast, odnosno hijerarhija nosi odgovornost odgoja, formiranja i animiranja vjernika, ali i vjernici laici ne smiju izostati i zanemariti svoje poslanje. Unutar savjetovanja uočena je potreba poučavanja vjernika laika i uključivanja u aktivnosti koje im pripadaju, a nerijetko im nisu dostupne zbog zatvorenosti odgovornih.

Uočena je, također, potreba otvorenog i autentičnog dijaloga. Razlučivati i donositi odluke nemoguće je bez živoga susreta, otvorenog razgovora, uvažavanja i prihvaćanja svakog pojedinca. Jednostavno – BITI s povjerenim stadiom, u rado-sti i u žalosti, bilo to zgodno ili nezgodno.

Crkva bi trebala biti prepoznata po ljubavi, ali autentičnoj ljubavi koja svjedoči Krista. Svaki krštenik pozvan je biti vršitelj poslanja najprije životom pa tek onda riječima jer autentično živ-ljenje poziva na koji je čovjek pozvan brzo se pre-pozna u okolini u kojoj čovjek živi. Krštenici su pozvani na govor koji je autentičan, tj. utemeljen na evanđelju. Dužni smo prepoznati ono bitno, smjestiti ga u kontekst vremena i na nov način izreći poruku evanđelja, kako bi se obnovili i utje-šili u svjetlu Riječi Božje.

Školski vjerouauk ne može zamijeniti župnu katehezu, a čini se da se u dosta slučajeva upravo to događa. U savjetovanju je uočeno da se u pojedinim župama župna kateheza događa samo za pripremu slavlja sakramenata prve svete pričesti i krizme. Sadržaje župne kateheze treba prilagoditi uzrastu i uvođenju u vjerničku praksu.

U sinodskom savjetovanju posebno mjesto pripalo je promišljaju o stanju u rubnim župama s malim brojem vjernika. Čini se da u njih, zbog odlaska mlađih i iz drugih razloga, nije potrebno ulagati, međutim, upravo se na tim područjima osjeća najveća potreba i poziv na djelovanje i svjedočenje Krista.

Liturgija je važan dio života Crkve te se osjeća potreba za liturgijskom poukom. Kako bi se pre-mostio "jaz nepoznavanja" pastoralnih potreba, potrebno je "oživjeti" postojeće "instrumente" koji su već prisutni u tradiciji Crkve i koji se ne moraju nužno razumjeti isključivo administrativno, kao što su razne vrste pohoda (vizitacija). Na taj se način najbolje upozna i prepozna potrebe konkretne zajednica i osoba.

Na krštenju svi smo postali članovi Crkve, Kri-stovi učenici i poslani biti Njegovi svjedoci sve do kraja zemlje. U poslanju se ističu različite službe. Pastiri – biskup, svećenici, đakoni, Bogu posve-ćene osobe i vjeroučitelji trebaju na osobit način živjeti svoj poziv i poslanje. Pozvani su odgajati i voditi vjernike Kristu i Krista svjedočiti svima. Svatko treba poći od sebe i nastojati živjeti svoj poziv. U savjetovanju je uočen problem neznanja i nepoučljivosti te strah od promjene i stoga je važno što prije krenuti od sebe, a ne od drugoga i na taj način postupnom zrelošću biti spremnji zajedno razlučivati i donositi ispravne odluke, "biti u svijetu, a ne od svijeta".

U tom pogledu i pogledu zajedničkoga živo-ta i hoda središnje mjesto ima molitva. Molitva je razgovor s Bogom i ona treba davati svježinu i usmjerenje našemu hodu. Euharistija je središte – izvor i vrhunac poslanja, a temeljno poslanje jest živjeti evanđelje u zajedništvu. Živjeti evanđelje znači biti trajno zagledan u Krista, Njega slijedi-te tražiti i promicati Njegov mentalitet. Isusov mentalitet se otkriva i upoznaje u molitvi, Njego-voj riječi i odnosu s bližnjima.

Potrebno je učiti osluškivati Duha. To je moguće samo u stvaranju tištine. Traženje i stvaranje vanjske tištine jedan je od uvjeta stvaranja unutarnje tištine bez koje nije moguće jasno razabrati zov Duha.

Tišina – šutnja – povlačenje stvara u kršća-ninu ozračje otvorenoga srca za Riječ Božju, a život odražava autentičnost slušanja i druženja s Riječu. Šutnja treba biti svjesna, u i o Božjoj prisutnosti. Treba biti "nastanjena" – bremenita Božjom prisutnošću i tek tada postaje plodna. "Kada bi naša šutnja bila sveta, naša bi komuni-

kacija bila kvalitetnija!" Danas se uočava kriza kvalitete komunikacije, a jedan je razlog upravo i bijeg od svete šutnje, jer ona nije lagana, zahtjeva napor, a današnji čovjek želi sve postići i ostvariti brzo.

U tišini i šutnji je potrebno graditi odnos s Bogom, a iz njega treba proizlaziti kvalitetan odnos prema bratu čovjeku. U tišini osluškujemo Duha Svetoga bez kojega nema promjene. On je Onaj koji, po Kristovim riječima, čini sve novo. On nam je obećan kao Branitelj, a taj Branitelj nas štiti izvana i iznutra, gradi i obnavlja. On je snaga bez koje ne možemo.

U savjetovanju su istaknute snage zajedništva upravo kroz zajedničku molitvu, a jedan od razloga raspada raznih oblika zajedništva jest ispuštanje i zaborav zajedničke i osobne molitve. Potrebno je moliti za vlastito obraćenje, za cijeli svijet, moliti posebno za svećenike po čijim rukama Krist svaki dan dolazi i ostaje s nama.

U promišljanju i razlučivanju odjeknula su i različita pitanja:

Tko sam i kako gradim svoj identitet? Prolazim li ovim životom i svijetom samo tako ili sam svjestan svojega poslanja i suodgovornosti u svemu, a osobito u Božjim stvarima, primljenim krštenjem? Potrebno je hrabro i otvoreno raditi na sebi, uvijek se iznova vraćati k sebi i pitati: što danas činiti?

Sve je to potrebno kako bi se najprije moglo uočiti vlastite mane, a ne mane drugoga. Rad na sebi zahtjeva velik napor i spremnost "gubitka" jer "ako se želiš promijeniti, mora nešto umrijeti u tebi". Svjesni smo također da imamo sva sredstva i da je potrebno samo krenuti. Sve se čini logično i lijepo, ali nam je sve pomalo teško jer smo lomni. Ne treba gubiti nadu ni nad sobom ni nad drugima, jer Bog računa i zna koliko smo krhki. Bog nas je stvorio slobodne i mi smo oni koji biramo. Što puštam u svoje srce? Dopuštam li da me Duh vodi i oblikuje? Umijem li otvoriti svoje srce Bogu i bližnjemu?

6. Zajedništvo i osobno svjedočanstvo

U savjetovanju su se čule i tvrdnje da, nažlost, nije malen broj onih koji su se "spotaknuli" o nedoličan primjer onih koji trebaju biti uzor. Iz te činjenice proizlazi potreba i poziv da se mora bdjeti nad sobom i biti svjesni da smo pozvani biti radosni svjedoci, biti poticaj, a ne "spoticaj". Svojim životom dajemo biljeg vremenu i stoga

moramo paziti na autentično svjedočanstvo svoga života.

Božji narod osobito od svećenika i Bogu posvećenih osoba očekuje savjet kako biti Božji, u promjeni/popravljanju nabolje, a ako su oni, koji trebaju biti snažna jezgra, ukočeni, tromi, beživotni, postavlja se pitanje njihova identiteta, potrebe i smisla.

U hodu smo s drugima. Moj život – autentičnost odražava se upravo u zajedničkom hodu, u odnosu prema bližnjima. Potrebno je uvijek se vraćati na Isusove zapovijedi ljubavi te svoja razmišljanja i postupke gledati kroz riječi da "činim drugome što želim da on meni čini".

Svjesni vlastite lomnosti, moramo osluškivati stanje i potrebe drugoga i gajiti duboko razumijevanje. Svi smo različiti i u različitosti se trebamo prihvataći, do cijene praštanja. U drugima nastojimo prepoznati biser te rasprodati svu svoju volju, slomiti ego kako bismo "kupili" taj biser. Odgovorni smo jedni za druge i jedino zajedno možemo biti ZA JEDNO!

Dar smo jedni drugima i važno je znati dopustiti da nam se pomogne. Lakše nosimo terete zajedno i često svojim dobrim primjerom i savjetom dajemo tempo drugome da se prerano ne umori i ne odustane od putovanja. Odgovorni smo jedni za druge. Potrebno je skupiti hrabrost izići iz sebe i drugome pružiti ruku pa čak i pod cijenu da čemo biti odbijeni.

U razlučivanju smo došli do iskustva da je potrebno nastojati otključavati vrata svoga srca i drugima pokazati da nam je stalo do njih. Potrebno je otvoriti se i slušati rane ljudi, gledati sve ljude očima ljubavi, očima Božjega milosrđa. Nismo pozvani svjedočiti sebe, nego beskrajnu Božju ljubav.

U ovoj prigodi treba zahvaliti svećenicima, redovnicima i redovnicama koji su prepoznali ovo savjetovanje kao dobru priliku za zajednički hod i promišljanje o situaciji kamo plovi naša lađa, odnosno situacije u kojoj Crkva u našim biskupijama živi. Treba zahvaliti i onima koji su odmah na početku shvatili da je puno bolje sakriti se u "palubi" u razmišljanju da sigurno plovimo i biti miran dok se ne oglase zvona na uzbunu kad brod počne tonuti.

Na poseban način zahvalu dugujemo svim Kristovim vjernicima laicima, mlađima i starijima, muškarcima i ženama, kao i onima koji nisu pripadnici Kristove Crkve, a s kojima dijelimo

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

život i prostor. U svima njima koji su se odazvali pozivu na sinodski hod prepoznajemo zdravo i kvalitetno sjeme, koje će u budućnosti urodit plodom. Kakvim – ovisi isključivo o nama samima!

Bog nam je već darovao svoga Duha i na nama je hoće li plodovi toga Duha biti vidljivi u i po našem životu.

Svi smo mi na početku! Molimo Gospodina za njegov blagoslov u našem zajedničkom hodu za dobro Crkve i ljudi današnjice.

Don Nikola Menalo,
generalni vikar, povjerenik Sinodskog procesa
Članovi Biskupijskog sinodskog tima:
Don Stipe Gale, kancelar
Don Ante Pavlović, predstojnik Katehetskog
ureda
Don Marko Šutalo, ravnatelj Teološko-katehet-
skog instituta Mostar
Fra Josip Vlašić, Masna Luka
Č. s. Anica Orlović
Gdin. Ivan Čorić
Gđa. Mirela Papac

OKRUŽNICA O UKIDANJU EPIDEMIOLOŠKIH MJERA NA LITURGIJSKIM SLAVLJIMA

Mostar, 10. lipnja 2022.
Prot.: 654/2022

Svim župama u MOSTARSKO-DUVANJSKOJ i TREBINJSKO-MRKANSKOJ biskupiji

Poštovana braćo svećenici i redovnici!

S obzirom da su u nekim Županijama i entitetima ukinuta sva ograničenja i epidemiološke mjere, donesene u epidemiji COVID-19, te nakon što je Vijeće ministara BiH krajem svibnja, na osnovu podataka nadležnih zdravstvenih institucija o povoljnoj epidemiološkoj situaciji u BiH, izmjenilo i ukinulo određene restriktivne mjere,

ovime se ukidaju

ograničenja (pružanje mira i dr.) koja su donesena s obzirom na euharistijska i druga liturgijska slavlja na području Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije.

Pozivam sve na odgovorno ponašanje i na poštivanje higijenskih mera, koje je ionako poželjno i razumno poštivati u svako vrijeme.

Želim Vam Božji blagoslov u Vašem radu i srdačno Vas u Gospodinu pozdravljam!

don Stipe Gale,
kancelar

✠ Petar Palić
biskup

OKRUŽNICA O POLUGODIŠNJEM OBRAČUNU (SIJEČANJ – LIPANJ 2022.)

Mostar, 20. lipnja 2022.
Prot.: 718/2022

SVIM ŽUPAMA MOSTARSKO-DUVANJSKE i TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

Polugodišnji obračun obveza prema Biskupiji za razdoblje od **1. siječnja do 30. lipnja 2022.**, predviđen je od 5. do 8. srpnja 2022. prema sljedećem rasporedu:

Utorak, 5. srpnja 2022.: Mostarski, Čapljinski i Trebinjski dekanat

Srijeda, 6. srpnja 2022.: Grudski i Posuški dekanat

Četvrtak, 7. srpnja 2022.: Broćanski, Ljubuški i Stolački dekanat

Petak, 8. srpnja 2022.: Duvanjski i Širokobriješki dekanat.

Pozivamo župnike i župne upravitelje da za obavljanje ovih poslova na Ordinarijat dodu određenoga dana u jutarnjem vremenu od 9 do 12 sati. Ukoliko je netko u nemogućnosti doći u određeni dan svoga dekanata, pohod se može obaviti i u drugo vrijeme, uz dogovor s generalnim vikarom ili kancelarom.

Daje se mogućnost da župnici popunjene i ovjerene obračunske liste (2 primjerka) kao i ovjerene uplatnice o izvršenoj uplati na banci (2 primjerka) **dostave Ordinarijatu poštanskim putom, najkasnije do 11. srpnja 2022.** Ekonomat Ordinarijata će obračunske liste potvrditi i jedan primjerak vratiti prvom prigodom dotičnoj Župi.

Polugodišnje uplate možete izvršiti bankovno ili gotovinski.

Uz ovo pismo dostavljamo Formular polugodišnjega obračuna u *wordu*.

Broj ūro-računa Biskupije na koji možete uplatiti sredstva nalazi se kod UniCredit Bank d. d.: 3381002202718217.

S poštovanjem Vas pozdravljam.

don Nikola Menalo
generalni vikar

IMENOVANJA I RAZRJEŠENJA

Dekretima biskupa i apostolskog upravitelja mons. Petra Palića, izvršena su sljedeća razrješenja i imenovanja:

Don Stipe Gale, imenovan je tajnikom Ekonomskega vijeća Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije, br. 36/2022, od 10. siječnja 2022.

Don Nikola Menalo, imenovan je sudskim vikarom i sucem pojedincem i sucem istražiteljem, br. 77/2022, od 25. siječnja 2022.

Fra Gabrijel Mioč, imenovan je upraviteljem župe Uznesenja BDM u Seonici, br. 81/2022, od 26. siječnja 2022.

Don Nikola Menalo, imenovan je osobnim delegatom u poslovima kanonskog preuzimanja župe Presvetoga Srca Isusova - Crnač u Širokobriješkom dekanatu, br. 108/2022, od 7. veljače 2022.

Don Željko Majić, razriješen je službe upravitelja župe Presvetoga Srca Isusova u Crnču, br. 143/2022, od 18. veljače 2022.

Don Ante Jukić, imenovan je upraviteljem župe Presvetoga Srca Isusova u Crnču, br. 144/2022, od 18. veljače 2022.

Fra Tomislav Puljić, imenovan je upraviteljem župe sv. Ivana Krstitelja u Rakitnu, br. 322/2022, od 22. travnja 2022.

Don Pero Miličević, imenovan je braniteljem ženidbenog veza i promicateljem pravde pri Biskupijskom crkvenom sudu u Mostaru, br. 378/2022, od 29. travnja 2022.

Dekretima biskupa i apostolskog upravitelja mons. Petra Palića, podijeljene su kanonske misije:

Mariji Kozina, u Osnovnoj školi Ivane Brlić Mažuranić na Gračinama u Ljubuškom, u školskoj godini 2021./2022., br. 45/2022., od 11. siječnja 2022.

Josipi Šimović, u Osnovnoj školi Ivane Brlić Mažuranić na Gračinama u Ljubuškom, u školskoj godini 2021./2022., br. 46/2022., od 11. siječnja 2022.

IZ ŽIVOTA BISKUPIJE

PASTORALNI DAN 2022.

U duhovno-obrazovnom centru "Emaus" u Potocima kod Mostara održan je 30. ožujka 2022. redoviti godišnji Pastoralni dan svećenika u dušobrižništvu na području Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije. Susret organizira Biskupski ordinarijat u suradnji s Teološko-katehetskim institutom. Uz biskupa domaćina mons. Petra Palića, na pastoralnom susretu nazočilo je oko 100 svećenika i četvorica đakona. Sudionike skupa pozdravio je u ime organizatora i uveo u temu dr. don Marko Šutalo, predstojnik Instituta. Tema Pastoralnog dana bila je Hod mjesnih Crkava prema Općoj sinodi o sinodalnosti.

Tema je obrađena pod teološkim i pastoralnim vidom. Dr. don Edvard Punda, profesor fundamentalne teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu izložio je temu: Sinoda – pravo lice Crkve i sinodalne kreposti svećenika. Gоворећи опćenito o sinodi i sinodalnosti, dr. Punda je naglasio da nas sinoda nužno treba voditi međusobnom zajedništvu, koje onda vodi zajedništvu s Bogom. Uzakajući na važnost sinode, ali i na otpor s kojim se kao pojedinci možemo susresti, predavač je rekao da sinoda uključuje i promjenu nas samih, odnosno da je potrebno uočiti vlastitu opterećnost poslovima koje imamo, ali i krvim shvaćanjem duhovnosti. Sinoda nam treba pomoći u otkrivanju prave ekleziologije zajedništva, ali i razumijevanja uloge Božjega naroda u istoj ekleziologiji. Navodeći, između ostalog, poznati citat pape Franje da pastiri trebaju "nositi miris ovaca", predavač je istaknuo da nositi miris ovaca nije u tome da umirimo svoju savjest zbog svoga načina života, nego da se damo zahvatiti Duhom Svetim prisutnim u Božjem narodu.

U drugom dijelu svoga predavanja dr. Punda je svećenicima ukazao na tri sinodalne kreposti: zajedništvo, pareziju i poslušnost.

Kroz navedene kreposti ukazao je i na nedostatke koje često sa sobom nosi svećenički život na sva tri područja, što se održava i u sinodalnom hodu. Pozvao je svećenike na izgradnju zajedništva kroz odupiranje sumnjičavosti i optuživanju, na otvorenost vjernicima, koja uvijek sa sobom nosi novo iskustvo Boga. Što se tiče poslušnosti, dr. Punda je naglasio kako istinska poslušnost nikako nije smisljena namjera, niti sterilna poslušnost koja kroz primisao osiguravanja vlastite prisutnosti u zajednici vodi prema identifikaciji sa službom, odnosno neprimjetno nestala poslušnost (svećenici usputnici, ne suputnici). Prava se poslušnost očituje u ljubavi i predanju potrebnama evangelizacije.

Mr. don Nikola Menalo, generalni vikar naših biskupija progovorio je o Sinodalnom hodu u našim biskupijama. Kako bismo dobili što bolju sliku o shvaćanju Crkve provodi jedan od instrumenata sinodalnoga hoda, a to je anketno istraživanje među vjernicima i posebnim skupinama. Posebno je izdvojio dosadašnje rezultate online ankete analizirajući 281 pristigao odgovor. Najveći postotak anketiranih nalazi se u rasponu od 21. do 55. godina života. Ispitanici su vjernici koji pohađaju nedjeljne mise 92, 5% te smatraju da (85,1 %) im se nudi dovoljno mogućnosti za uključivanje i sudjelovanje u župnom životu. Svoju župnu zajednicu ocjenjuju prilično tradicionalnom (34,5 %), otvorenu za nove pastoralne inicijative i različite potrebe ljudi (10,2 %) te jedno i drugo (55,2 %). Nakon toga predavač je pročitao odgovore vjernika na dva pitanja: Koje su najveće prednosti župne zajednice i koji su najveći nedostaci župnih zajednica? Uz dijagrame s postotcima analizirao je što bi trebalo još više ostvariti po Župama. Prenio je u postotcima kognitivnu djelatnost vjernika, odnos župljana sa žu-

pnikom, brigu župa za pripremu mladih za brak, bračni i obiteljski pastoral, prakticiranje zajedničke obiteljske molitve te koja je slika Crkve naglašenija (zajednica svih Kristovih vjernika 65,1%, institucija za koju su isključivo odgovorni Papa, biskupi i svećenici 34, 9 %).

Prije plenuma biskup dr. Petar Palić sažeo je razmišljanja predavača i potaknuo svećenike na predan rad u pogledu nastavka sinodalnoga hoda u našim biskupijama.

Nakon predavanja, stanke i biskupova interventa uslijedila je plodna rasprava. U njoj je istaknuta potreba trajnoga hoda vjernika za shvaćanje sinodalnoga hoda vjere i života i njegova značenja za cijelu Crkvu. Napose je naglašena potreba nastavka sinodalnoga hoda nakon biskupijske etape kroz zajedništvo, poslanje i djelovanje na svim razinama partikularne Crkve. Pastoralni dan završio je bratskim druženjem i ručkom u blagovaonici "Emausa".

MISA ZA BRANITELJE U PRIGODI 30. OBLJETNICE OSNUTKA HVO-a

U povodu obilježavanja 30. obljetnice osnutka Hrvatskog vijeća obrane, apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u BiH i vrhbosanski nadbiskup Tomo Vukšić predslavio je u zajedništvu s mostarsko-duvanjskim biskupom i apostolskim upraviteljem Trebinsko-mrkanske biskupije mons. Petrom Palićem u petak 8. travnja 2022. misu u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve.

Mons. Vukšić u propovijedi je najprije podsjetio da su prošla tri desetljeća od osnutka HVO-a i da su se promijenili uvjeti, naglasci, okolnosti i situacija u cijelom društvu i u međunarodnim odnosima.

"U tim uvjetima, prije 17 godina, nastala je Prva pješačka (gardijska) pukovnija Oružanih snaga BiH koja je čuvar uspomene na Hrvatsko vijeće obrane i također izraz kontinuiteta. Tako se ovim slavlјima obilježavaju dvije obljetnice pa je prilika za čestitku svim pripadnicima Hrvatskoga vijeća obrane i Pukovnije", kazao je vrhbosanski nadbiskup.

Zahvalio je "za sve plemenito i dobro što su učinili u obrani slobode hrvatskoga naroda, u zaštiti prava čovjeka općenito i dostojarstva drugih naroda, u obrani života ljudi i društvenih dobara. Žive pozdravljamo a za pokojne molimo." Isto tako, zahvalio je trenutnim pripadnicima Oružanih snaga BiH koji svojim postojanjem i pomanjcem stanovništvu u raznim potrebama, pojedinim ljudima i naseljima, daju velik doprinos da živi uspomena na HVO.

"Nakon teškoga rata, u kojemu smo vidjeli gubitke brojnih života i razaranja, cijelo društvo krenulo je u budućnost puno nade da će se ostvariti pravedan mir. I budući da taj pravedan mir, nažalost, ni nakon 30 godina još nije zaživio,

posvema opravdano ga zazivamo, za njega radimo i molimo. I sve pozivamo da u tom pothvatu aktivno sudjeluju i dadnu svoj doprinos ili da barem ne ometaju taj proces i njegove plodove koje s pravom očekuje svaki pošten čovjek", poručio je, među ostalim, predslavitelj.

Zatim je izložio neke osnovne misli iz nauka Katoličke Crkve o naravi mira. "Katolički je nauk da čovječanska obitelj može ostvariti svoj zadatak, to jest izgraditi bolji svijet za sve ljude na čitavoj zemlji, samo ako se svi unutarnjom obnovom obrate k istini mira", istaknuo je nadbiskup Vukšić, podsjetivši da je Isus mirotvorce nazvao sinovima Božjim.

"U skladu Isusovom porukom, Crkva osvjetjava pravi i uzvišeni pojam mira i osuđuje nečovječnost rata te kršćanima upravlja žarki poziv da uz pomoć Krista, tvorca mira, surađuju sa svim ljudima s nakanom da se među njima učvrsti mir u pravdi i ljubavi, i da se u svakom društvu učvršćuje pravda i stalno pripravlja, nadograđuje i uvijek ljubomorno čuva sve što je potrebno za pravedan i trajan mir", kazao je, citirajući dokument Drugog vatikanskog sabora Gaudium et spes. Podsjetio je i na riječi pape Franje koji je rat u Ukrajini nazvao porazom za ljudе. "Zato postoji potreba da se odbaci rat koji je ,mjesto smrti gdje očevi i majke pokapaju svoju djecu, gdje ljudi ubijaju svoju braću, a da ih nikada nisu ni vidjeli, gdje moćni odlučuju a siromasi stradaju.' On je moralni poraz čak i za fizičke pobjednike", poručio je apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata, uz podsjećanje da kršćanska vizija društvenoga mira počiva na pravdi i ljubavi.

"Mir u pravdi i ljubavi, prema katoličkom načiku, nije puka odsutnost rata, niti se svodi jedino

na uspostavu ravnoteže među protivničkim silama. Takav mir ne nastaje niti iz straha ljudi od nasilne vladavine, nego je „djelo pravde“ (Iz 32,7). Mir je plod poštivanja prirodnoga moralnog zakona što ga je u čovjekovu narav i po tomu u ljudsko društvo utisnuo njegov božanski Utemeljitelj, a u povijesti trebaju ga ostvariti ljudi, koji žeđaju za sve savršenijom pravdom. Međutim, iako je opće dobro čovječanstva u osnovi određeno tim vječnim zakonom, ono je u svojim konkretnim zahtjevima tijekom vremena podvrgnuto stalnim promjenama. Zato se mir nikada ne stječe jednom za uvijek, nego ga stalno treba graditi“, napomenuo je mons. Vukšić. Pozvao je svakog čovjeka na trajno svladavanje osobnih strasti i loših sklonosti kao i na budnost zakonite vlasti.

Posebno je istaknuo važnost razumijevanja svih ljudi da su braća i sestre te da ljudsko bratstvo svi trebaju zauzeto ispunjavati i da je za izgradnju mira, posebice u složenim društvima kakvo je bosanskohercegovačko, bezuvjetno potrebna čvrsta volja poštivati druge ljude i narode, njihova prava i njihovo dostojanstvo.

"Upravo je kriterij ljubavi specifična razlika kršćanskoga koncepta mira od svakoga drugoga mira. Kao Isusovi vjernici znademo da je zemaljski mir, što se rađa iz ljubavi prema bližnjemu, odraz i učinak Kristova mira, koji izlazi iz Boga Oca. Sam, naime, Utjelovljeni Sin, knez mira, svojim je križem sve ljude pomirio s Bogom, ponovno uspostavivši jedinstvo svih u jednom Narodu i u jednom Tijelu. U svom tijelu Isus je ubio svaku mržnju i slavom svoga uskrsnuća izlio je Duha ljubavi u ljudska srca“, zaključio je nadbiskup Vukšić. Na kraju je naglasio da je svaki put kada je mir ugrožen na djelu Kain protiv Abela.

Uz nadbiskupa Vukšića i biskupa Palića misu su suslavili ministar Hercegovačke franjevačke provincije fra Miljenko Šteko, generalni vikar Vojnog ordinarijata u BiH mons. Željko Čuturić te ostali svećenici.

Nakon euharistijskog slavlja održan je mimo-hod s 84 ratne zastave postrojbi HVO-a od katedrale do trga ispred Hrvatskog doma "Herceg Stjepan Kosača" gdje su upaljene svijeće i položeni vijenci.

CVJETNICA U MOSTARU

Nedjelja Muke Gospodnje – Cvjetnica proslavljena je svečano u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve, 10. travnja 2022. godine. Na početku mise maslinove grančice ispred katedrale blagoslovio je mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. Petar Palić.

Na početku homilije biskup Petar je rekao kako "iz godine u godinu slušamo izvješće o Muci Gospodnjoj, o njegovu slavnu ulasku u Jeruzalem, događaje s Isusom i oko Isusa, što nužno zahtjeva i od nas koji danas slušamo i slavimo ovaj događaj opredjeljenje našega srca.“.

Govoreći o bipolarnosti stavova i ponašanja Izraelskog naroda na dan Isusova ulaska u Jeruzalem, od radosnog klicanja do vikanja da ga se razapne, od polaganja haljina, do skidanja odjeće s Njega, biskup je zapitao: koji smo mi Izrael?

Ustvrdio je da ni kršćani nisu iznimka u svom ponašanju. "Mi volimo Boga i krivimo Boga. Velikodušni smo i škrti smo. Nadamo se i očajni smo. Brižni smo i mrzimo. Grešnici smo i sveci. Sve je to, također, u nama. I svaka naša vjernička župna zajednica je nestabilna, bipolarna. Ima toliko toga dobrog u našim zajednicama, ali i toliko

onoga što zanemaruјemo ili što treba promijeniti. S jedne strane zahtijevamo da Crkva poučava i nadahnjuje, liječi i brine, zagovara i oslobođa; s druge stane čuju se glasovi da bi ta ista Crkva trebala nestati, jer je ionako beskorisna", rekao je biskup Palić.

Cvjetnica govori o napetosti, čak i proturječnosti, u svakom ljudskom srcu, svakoj zajednici, pa i u Crkvi. Trajno postoji napetost između starog Adama i novoga, koji se bore za i unutar svakog, onog Adama iz Postanka i Isusa iz Evanđelja.

Ustvrdiši da je Isus Krist i danas izazov mnogima, kao i prije 2000 godina, biskup Palić je naglasio da je On Izajin Sluga -patnik (Iz 50,4-7 sl.), vrlo različit od zemaljskih kraljeva, koji prije nego što ode u svoju smrt, podsjeća svoje učenike da, za razliku od bilo koje zemaljske politike, najveći među njima mora djelovati kao najmanji, a vođa kao onaj koji služi (Lk 22,14-23,56).

Rekavši kako naša kultura nije, nažalost, kultura koja cijeni oprost, samopredanje, poniznost, poslušnost, nego nagrađuje ogorčenost, koristoljublje, moć i autonomiju, biskup Palić je kazao da se na Cvjetnicu prisjećamo da je Onaj odjeven

u veličanstvo i sjaj preuzeo našu golotinju, slavost, smrtnost.

Pozvao je okupljene vjernike da se s ovoga slavlja svojim kućama vrati uznemireni, potaknuti i izazvani onime što smo danas čuli i što slavimo.

"Kakva god bila naša sadašnja narav i ponašanje, Cvjetnica nam otvara Sveti tjedan, Veliki tjedan u kojem nas milost sve više pretvara iz prvog Adama u Onoga drugoga. Imamo tjedan dana za skidanje odjeće svojih grijeha i položiti ih pred Gospodinove noge, tjedan dana da pjevamo iz svec glasa: "Blagoslovjen koji dolazi u ime Gospodnje. Hosana na visini!" Veliki tjedan nudi nam još jednu priliku da zamolimo "Isuse,

sjeti me se" i čujemo one divne riječi oproštenja i nade: "Oče, oprosti im" i "Danas ćeš biti sa mnom u raju!" Nemojmo dopustiti da Gospodin prođe, a mi ostanemo isti. Onakvi, kao i prošle i svih prijašnjih godina", zaključio je homiliju biskup Palić.

Na misi je pjevao katedralni zbor *Marija* pod ravnjanjem mo. don Dragana Filipovića i uz orguljašku pratnju s. Mateje Krešić. Tekst evanđelista iz Muke pjevao je don Željko Maijć, a Isusove riječi biskup Palić. Uz biskupa i navedene svećenike misno slavlje suslavili su don Nikola Menalo, generalni vikar, don Josip Galić, katedralni župnik i don Domagoj Markić, student u Rimu. Đakonirao je Nikša Pavlović a ceremonijama je ravnao bogoslov Zvonimir Rezo.

KRIŽNI PUT NA HUM

Na našu mostarsku Kalvariju – Hum i ove smo se godine u pokorničkom hodu i razmatranju otajstva Kristove muke, organizirano i vjernički popeli na Veliki petak, 15. travnja 2022. Pobožnost Križnoga puta počela je u 14 sati kod Prve postaje. Organizacija Križnoga puta povjerena je župama Mostarskoga dekanata. Pobožnost je predvodio don Ivan Turudić, dekan i župnik Župe sv. Ivana, evanđelista Centar-Zalik. Vjernici naših župa ovu žrtvu hoda prikazali su kao zadovoljštinu za grijeho noseći križ u "prirodoj" veličini. Križ su su nosili branitelji, pripadnici Oružanih snaga BiH te svećenici i vjernici grada Mostara, koji su molili i pjevali korizmene pjevke zajedno s don Draganom Filipovićem. Na kraju Križnoga puta, kod Križa, u kojem je spas i uskrsnuće naše, svoju pastirsku riječ uputio je biskup mons. Petar Palić. Biskupov nagovor prenosimo u cijelosti.

Braćo svećenici i redovnici, sestre redovnice, draga braćo i sestre!

Upravo kao što smo sada hodali u tišini Isusovim križnim putem, tako ćemo i na obredima Velikoga petka u tišini i tihoj povorci častiti križ. Svakodnevno gledamo različite križeve i različite oblike križa i može nam se dogoditi da lako zaboravljamo što je zapravo križ.

Križ nije ukrasni predmet koji bi trebao biti okačen na zid ili oko vrata kao ukras. Prije svega, križ je sredstvo mučenja, oruđe moćnih za slamanje volje nemoćnih. Križ je sredstvo kojim se

služimo u svojim niskim nagonima da uništimo ljudski život.

Križ koji Bog nosi u Isusu Kristu križ je žrtava svih stoljeća, mučenika i naroda, od početka do brojnih protjerivanja i ubojstava našeg vremena.

I stoga nas i ovaj križ uzdignut na ovom brdu, na ovoj našoj Golgoti, podsjeća da mržnja i netrpeljivost uzrokuju patnju, a žrtva i odricanje svjedoče ljubav.

Kršćani su se dugo vremena klonili prikazivanja križa (vjerojatno tek od 3. stoljeća) ili čak štovanja u crkvenim obredima kao što to mi danas činimo (od 7. stoljeća). Kad Sveti pismo govori o križu, tada su svi imali na umu najprije krvavo sredstvo mučenja.

Pogled na križ također nam daje predodžbu o odgovoru na pitanje koje može jako potresti i vjernička srca, a također je često tema u Svetom pismu – na primjer u Knjizi o Jobu. Zašto pravednici moraju patiti? Ako je patnja posljedica grijeha, onda bi trebala pogoditi nepravedne i to samo njih. Zašto pravednik pati, ponekad mnogo više od zločinaca koji mu se zbog toga rugaju?

Kršćani katolici danas i ne samo danas svoj pogled upiru u Isusa Krista, jedinoga pravednog i najpravednijeg među nepravednicima. Krist je molio na Maslinskoj gori: "Oče, neka me mimođe ova čaša!" Te Isusove riječi mogu postati svačije riječi u trenutku suočavanja s patnjom i boli. Drugi dio ćemo uvijek drhtavim glasom moći ponoviti, ponekad na rubu svoje vjere: "Ali ne moja volja, nego neka bude volja twoja!" Biti u

stanju potpuno se staviti u Božje ruke nevjerojatan je dar vjere.

U ovom ludom vremenu, više nego ikada prije, trebamo ponovno prigriliti ono što je Isus učinio za nas – njegovu muku i smrt na križu. Ponekad možemo misliti da je Isus manje patio zato što je bio Bog, da je glumio. Ali dok većeras za vrijeme obreda slušamo izvješća o muci, možemo samo zaključiti da je, budući da je bio Sin Božji, Isus patio intenzivnije.

Prijatelji su ga stvarno napustili. Trnova kruna je bila prava, pljuvačka na njegovom licu stvarna. Bić mu je stvarno razderao meso i šiljci koji su mu probili meso bili su pravi. Isus nije patio manje, patio je više. On je to učinio za nas. On je to učinio za tebe i mene.

Dok hodamo s Isusom ovih posljednjih dana prije Uskrsa, sa svim svojim strahom, pitanjima i tjeskobom, trebamo se otvoriti i prihvati u svoje srce jednu silu koja može pobijediti smrt: Božju ljubav u Kristu. To ne uključuje samo našu tjelesnu smrt, nego i smrt naše duše koju Crkva naziva grijehom.

Ako smo opterećeni krivnjom i grijehom; ako smo opterećeni osjećajem smrtnosti; ako je itko od vas opterećen boli smrti, fizičke smrti ili smrti u međusobnim odnosima, preplavljeni svime što

se događa u ovim neizvjesnim vremenima, ako se nosite sa smrću bilo koga, sve su to zasigurno uzroci velike tuge i strepnje. Međutim, i današnji Veliki Petak i ovaj Križni put i obredi Velikoga petka podsjećaju nas da jedino Božja ljubav u Isusu Krist pobjeđuje smrt. Dakle, u ovih nekoliko dana prije Uskrsa, usred ove krize, upoznajmo tu ljubav.

Danas smo na osobiti način pozvani častiti Kristov križ. Predajmo Kristu svoje strahove, sve smrtonosne žalce u svojim životima, uključujući svoje grijehe, padove i sumnje.

Mnogi su ovih dana pristupili sakramantu isповijedi, pomirili su s Bogom i bližnjima. Svjesni svojih grijeha i slabosti, recimo i sada: Oprosti nam, Isuse, jer smo sagriješili. Upoznali smo smrt.

Zamolimo ga da s naših leđa i s našega srca skine teret, kako bismo osjetili ponovno pravi život, kako bismo osjetili slobodu srca. Zamolimo ga da u našim srcima ponovno oživi vjeru.

Braćo i sestre! Danas ne slavimo smrt, slavimo život koji primamo po križu. Slavimo da Isus uzdignut čeka na svom križu da oduzme našu smrt.

U svojoj molitvi, u svom životu, sve predajmo Kristu. U ovim nesigurnim vremenima zapamtimo da je smrt poražena. Samo Isus ima moć. Samo je Njegova ljubav jača od smrti. Amen.

EUHARISTIJSKO SLAVLJE NA ZAVRŠETKU KAPITULA HERCEGOVAČKE FRANJEVAČKE PROVINCIIJE

U Samostanu sv. Petra i Pavla u Mostaru održan je od 25. do 29. travnja 2022. Kapitol Hercegovačke franjevačke provincije Uznesenja BDM.

Na Kapitulu, pod predsjedanjem generalnoga vizitatora fra Mire Relote, izabrana je nova provincijska Uprava – Definitorij. Za novoga provinciala izabran je fra Jozo Grbeš, dosadašnji kustos Hrvatske franjevačke kustodije u Americi i Kanadi, za vikara Provincije fra Miro Šego, a za definitore fra Mladen Vukšić, fra Danko Perutina, fra Ante Bekavac, fra Josip Vlašić i fra Slaven Brekalo. Novoj provincijskoj upravi čestitamo. Neka bude s Božjim blagoslovom!

Kapitol je završen pjevanjem himna Tebe Boga hvalimo i Misom zahvalnicom, koju je predslavio mostarsko-duvanjski biskup mons. Petar Palić, koji je tijekom euharistije izgovorio sljedeću homiliju:

1. Franjin subrat i životopisac Toma Čelanski piše: Prije svake svoje propovijedi najprije bi na sa-

kupljene, kojima je imao tumačiti riječ Božju, zazvao mir govoreći: 'Gospodin vam dao mir!' (1Čel 23)

Upravo tu snagu i dar mira zazivam na sve vas! U prvom redu na Vas, izabrani provincijalni ministre fra Jozo, kao i na sve provincijske definite i na svu braću Hercegovačke franjevačke provincije.

Tebi, fra Miro, zahvaljujem na svemu što si učinio ne samo kako bi izvršio poslanje koje ti je povjerenio kao vizitatoru, nego i na tvom osobnom svjedočenju franjevačkog života u jednostavnosti, pristupačnosti i suradničke otvorenosti.

U ovu euharistiju želim uključiti, također, i zahvalu za služenje dosadašnjeg provincijalnog ministra fra Miljenka Šteke i cijele dosadašnje uprave provincije. Neka Gospodin nagradi sve trenutke njihova života u služenju Bogu, Crkvi, Redu i braći, nadahnjujući se na primjeru sv. Franje Asiškoga.

2. Današnja Božja Riječ osvjetjava poslanje sv. Franje, sv. Katarine Sienske, čiji spomendan danas slavimo, ali i poslanje i zadaću svih nas.

Prvi osjećaj koji se javlja kad uzmemo u ruke ove početne retke iz Ivanove poslanice jest oduševljenje zajednice pune života. To oduševljenje je odjek iskustva koje je promijenilo njihove živote. Kad je ovaj tekst napisan, prošlo je pedesetak godina otkako je Ivan video Isusa i živio s Njim, ali taj protek vremena nije umanjio snagu navještaja i početne oduševljenosti. I doista, navještanjem Evandjela ne činimo ništa drugo osim što produbljujemo tu svijest o milosti koja nam se nudi. I ta ista snaga dopire do nas u onom konkretnom "danasm" našega života, kako bi nas taj isti navještaj izazvao.

3. Životna povijest sv. Franje vam je dobro poznata. Riječi koje su privukle Franjino srce i njegov život su veoma jednostavne. Kako kaže sveti Bonaventura u životopisu sv. Franje, "kad je jednoga dana slušao misu o apostolima, pročitano je Evandjelje u kojem Krist učenicima, šaljući ih da propovijedaju, daje evanđeosko pravilo života: da, naime, nemaju zlata ili srebra, ni novaca u pojusu, ni putne torbe, ni dviju tunika, da ne nose ni obuće ni štapa." Čuvši te riječi sv. Franjo je uskliknuo: "To je ono što želim, to je ono za čim svim srcem žudim!"

Sveti Franjo je shvatio logiku evandjelja: ostaviti znači zapravo posjedovati, odreći se znači primiti, umrijeti znači živjeti. Nadahnjuje li nas još uvijek logika Evandjelja? Papa Franjo često spominje izričaj "duhovna svjetovnost". U jednoj je homiliji rekao:

"Što je ta svjetovnost koja je u stanju mrziti, uništiti Isusa i njegove učenike; štoviše, pokvariti ih i pokvariti Crkvu? To je prijedlog života, mondenost; to je kultura prolaznosti, kultura vanjskoga izgleda, uljepšavanja, kultura načela 'danasm da, sutra ne ili sutra da, danas ne'. Ta kultura ima površne vrijednosti. Riječ je o kulturi koja ne poznaje vjernost, jer se mijenja u skladu s prilikama, o svemu pregovara. To je svjetovna kultura, to je kultura svjetovnosti." (Papa Franjo, Homilija u Domu Svetе Marte, 16. svibnja 2020.)

Vjerujem da su vam ovi dati protekli ne samo u administrativnim i tehničkim pitanjima i analizama potreba Provincije, iako je i to važno, nego da ste se okupili, kao što je ono nekoć Franjo braću okupljao kako bi zajedno "pili s izvora" i kako bi, kroz radost zajedništva, jedni druge hrabri li u svetu življenju. Svaki naš odmak od izvora,

Evandjela Isusa Krista, sakramenata, Učiteljstva, odmak je od svjetlosti i hod u tami. Spasenje ne proizlazi iz filozofskog promišljanja, iz ideje, iz realizacije projekta već iz susreta s "onim što je bilo od početka", s Riječju Života. To je ono što je odlučujuće i temeljno.

To "što je od početka" nije neka neodređena pojava, nego događaj koji su svjedoci dotaknuli, vidjeli i razumjeli. Glagoli "svjedočiti" i "navještati" izražavaju sadašnjost zajednice, zapravo svih nas, čija zadaća nije više gledanje i dodirivanje rukama, nego vjerno navještanje i življenje od onoga što je viđeno očima i dodirnuto rukama. I u svemu tome je važno upravo to iskustvo zajedništva, koje sadrži "mnoštvo glasova" navještaja i omogućuje nam da dođemo do izvora. To "mnoštvo" je Crkva, ekklesia (ἐκκλησία), od Boga pozvana zajednica, koja se ostvaruje upravo u suodnosu između osoba.

4. Draga braćo redovnici franjevcu! Biskup nema od vas velika očekivanja. Ima samo jedno: budite vjerni, zauzeti i odgovorni sinovi svetoga Franje! A ako to osjećate kao težinu i nešto veoma zahtjevno, Isus nam u današnjem Evandjelu nudi način i ponovno svoju logiku, koja ponekad odudara od naše.

"Uzmite jaram moj na sebe i učite se od mene!" (Mt 11,29) Postoje dva načina razumijevanja ovoga Isusova zahtjeva. 'Jaram' zamišljamo kao vrlo težak, čak i bolan komad drveta položen na ramena vola. Ali, zbog jarma, vol lakše može povući težinu kola za sobom. To je teret koji je i pomoc. U tom smislu možemo zamisliti Isusa kako nam za vrat veže teški teret moralnog i duhovnog savršenstva i odlazi. I istina je da je potreban trud da se bude kršćanin i Isus tu činjenicu ne krije. Potreban je i trud da se bude dobar franjevac, dobar svećenik, dobar otac obitelji. Prosječnih imamo napretok.

Isusove riječi često se na prvi pogled čine vrlo teškim. Ipak, zapravo, kad jednom shvatimo, znamo da ne može biti drugog načina života u istinskoj slobodi i miru.

Postoji još jedan način razumijevanja slike jarma. Zamislimo to kao dvostruki jaram, gdje dva vola mogu bolje raditi zajedno. U tom smislu postajemo Isusov subrat u jarmu, stupajući u jaram koji on već nosi. Ovdje zamišljamo Isusa u jarmu uz sebe, kako prebacuje težinu na svoja ramena. 'Uzmi moj jaram' postaje zapravo 'Podijeli moj jaram'. Gdje mi idemo, on ide s nama, vuče s nama i čini nam sve lakšim. To je ono što znači

preuzeti Kristov jaram – nastojati živjeti puninu zahtjeva zakona. Ali to nikada ne trebamo činiti sami. To znači dopustiti Kristu da stane u jaram uz nas, dopustiti mu da preuzme veći dio tereta. Kristov jaram je lak jer u srcu kršćanskog nasljeđovanja ne nalazimo zakon, nego osobu, osobu koja je 'krotka i ponizna srca', osobu koja nas voli i nosi naš teret.

Obje slike obuhvaćaju dio onoga što znači surađivati s milošću u kršćanskom životu. Pozvani smo biti s Isusom cijelim putem, prihvaćajući njegovu životnu viziju, njegova mjerila, njegove vri-

jednosti – bezuvjetno. To zahtjeva jednostavnost i otvorenost djece, a ne intelektualnu sofisticiranost, to zahtjeva malenost, a ne veliku mudrost i umnost. Prepoznajete li u ovome sv. Franju, sv. Katarinu, sv. Majku Tereziju i tolike druge Božje ljude? Prepoznajete li sebe?

Prihvaćanje Isusa do kraja nije zamišljeno kao teret, već kao izvor utjehe, mira, oslobođenja i radoći.

Daj nam, uskrsti Gospodine, po zagovoru sv. Franje i sv. Katarine svoj mir! Amen!

50. OBLJETNICA ŽUPE HUTOVO

Središnja proslava pedesete obljetnice Župe Hutovo obilježena je u nedjelju, 15. svibnja 2022. misom u župnoj crkvi Krista Kralja u Hutovu koju je predvodio mons. Petar Palić, biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski.

Uz biskupa Petra Palića i župnika don Andjelka Planinića koncelebriralo je 20 svećenika, među kojima su bivši hutovski župnici i kapelan, te oni svećenici koji su rodom iz Župe Hutovo.

Biskup Palić je tijekom propovjedi istaknuo kako sa sjetom gledamo na prošla vremena, rado ih se prisjećamo, ali imamo i nadu da nas ipak s ovih prostora neće nestati.

Na kraju misnog slavlja, svim bivšim župnicima, na čelu s prvim hutovskim župnikom don Barišom Čarapinom, uručeni su prigodni darovi – kameni križevi na kojima su uklesane godine njihovog upravljanja župom Krista Kralja.

Uz pedesetu obljetnicu župe obilježilo se i 30 godina od obrane ovih prostora u Domovinskoj ratu. Na početku misnog slavlja, posebnu počast odalo se poginulim braniteljima, njih čak 22 na ovom području, čija su imena naznačena na spomen obilježju, uz koje su danas otkrivene i dvije reljef ploče.

Prva reljef ploča postavljena je u spomen generalu bojniku Andriji Matijašu Pauku, dok je druga postavljena u spomen generalu zbora Janku Bobetku, zapovjedniku južnog bojišta.

General Janko Bobetko je 24.08.1996. proglašen počasnim građaninom Neuma, Odlukom Općinskog vijeća Neum.

Ploče je svećano otkrio načelnik općine Neum, Dragan Jurković i gđa. Nada Matijaš, supruga po-

kojnog generala Andrije Matijaša, a uz njih su predstavnici braniteljskih udruga položili vijence i zapalili svijeće, dok su im svi prisutni minutom šutnje odali počast.

Nakon mise održan je domjenak i druženje pod šatorom.

Na početku domjenaka sve prisutne pozdravio je načelnik Jurković koji je čestitao veliki jubilej župi Hutovo, osvrnuvši se na sve prethodne godine, te izrazio nadu da se u ovakovom broju obilježe i sve ostale okrugle obljetnice.

Na ratna vremena ukratko se osvrnuo Branko Vukorep, te su pročitane i čestitke koje su stigle ovim povodom na Župu Hutovo.

Brojni župljani i svi gosti nastavili su druženje uz razgovore i sjećanje na uspomene koje ih vežu za Župu Hutovo.

Veoma emotivan zahvalni govor održao je dugogodišnji župnik Župe Hutovo dr. don Ivica Pušić, čiji sadržaj prenosimo:

Ocu biskupu Petru i vrijednom župniku don Andjelku izražavam osobito poštovanje u ime nas dosadašnjih pastoralnih radnika u župi Hutovo.

A dragoj župi Hutovo od svih njezinih bivših pastira najsrdačnija čestitka zlatnog jubileja u koga smo voljom Božjom i mi utkani.

Bilo je najprikladnije da ovu pozdravnu riječ izgovori kamen-temeljac župe don Bariša, on je evo zamolio mene da to učinim.

Dragi župljani župe Hutovo! Uz sve lijepo što smo s vama proživjeli, hvala i na ovim lijepim, ali doista i simboličnim darovima koje ste za nas izabrali: čvrsti, hrapavi, hladni, kameni križ, jer on je doista vjerna simbolika našeg truda i rada u vremenima u kojima smo s vama bili. Ali, vaše je

srce bilo naprotiv vrlo toplo, mekše od najtvrdjeg i najhladnjeg kamena i svih križeva.... To nas je držalo i održalo. Hvala vam!

– Don Barišin križ je organizacija župe, gradnja kuće i crkve. Ali, po njegovoj riječ teži mu se križ zbio odmah u samom početku župe: ukinuta je željeznička pruga koja je život značila u ovom oporom kamenjaru što je svakako jasno predoznačilo ne samo da neće biti očekivanog napretka nego dapače i da je početak opadanje župe već od samog njezinog rađanja.

– S nama je i jedini kapelan ove, župe don Mate Šola. Kao mladi svećenik gurao je osobito naše mlade u Božje visine i s njima stigao u kratkom boravku i radu do samog vrhunca Žabe, najveće blizine Bogu u ovom kraju.

– Župnik don Pavo imao je, uz druge križeve, i ovu nesretnu Gradinu koju nitko nije mogao ni za milimetar maknuti! Rekao mi je da prenesem župi srdačnu čestitku. Rado bi on došao ali nije dostatno pokretan za put do Hutova.

– Don Mijin križ je bio sretan i plodonosan: uspio je malog nestasnog Smiljana nagovoriti da se prihvati učenja sviranja, pa, evo, župa ima kvalitetnog svirača za godine mnoge!

– Don Aco se sigurno raduje s nama iz Kraljevstva Božjega i rado čestita jubilej župi.

– Don Perin kameni križ bio je trajno brojenje smanjivanja broja vjernika i tjeskoba za sudbinu župe. U njegovoj sadašnjoj župi svečanost je svojih mlađih i slavlje svih župljana. Obećao je da će nam se pridružiti do kraja slavlja jubileja, ako ikako bude mogao.

– Sedmi aktivni župnik je svima nama dragi don Andelko. – Bilo je u povijesti Crkve 268 papa, a samo Ivan XXIII. nosi ime "Dobri". Predlažem da prigodom ovog jubileja danas i naš don Andelko dobije naslov: don Đela – Dobri, ako se slažete?

– Srednji od hutovskih župnika bio sam osobno ja s mojim križem u doista križnom i kriznom vremenu: Domovinskom ratu. Zato mi se čini da sam upravo ja pozvan izraziti zahvalnost našim

braniteljima prigodom 30 obljetnice obrane župe Hutovo. Svima, a osobito onima koji su ovamo došli te za ovaj kutak domovine život položili. Isto tako da zahvalim njihovoj rodbini, osobito ovdje prisutnima, te da istaknem veliko divljenje dolasku njihovih ratnih kolega i zapovjednika k nama na ovaj dan. Neka dragoj rodbini bude utjeha da su im najvrjedniji sinovi upisani ne samo na ovoj kamenoj ploči nego i u svim srcima ovih ljudi. Osobito se župa želi odužiti sa ove dvije biste dvojici velikana: nesebičnim zapovjednicima legendarnim Andriji Matijašu i Janku Bobetku, stupovima naše obrane. Cijenjenoj s nama prisutnoj supruzi velikog Matijaša gospodi Nadi Matijaš želi naglasiti da smo baš u ovoj župskoj kući temeljito studirali kartu župe i način kako obraniti ovo sveto tlo i ovaj vrijedni narod, skupa s domaćim braniteljima

Prolazeći kroz okupljeni puk prije svete mise vidi se nažalost da se župa Hutovo brojem veoma umanjila. Ali ipak tu su s nama brojni odseljeni iz svih selâ župe čije srce nikad neće odseliti iz svog najdražeg rodnog kraja. – Nećete mi zamjeriti što moram među njima istaknuti i pozdraviti tri kategorije jer predstavljaju više od dvije trećine ovdje prisutnih: brojne hutovske Neumljane, zatim neumske Hutovce i konačno neumske Neumljane, Neum i Hutovo su postali jedna duša, a i ja s njima po župničkoj službi u obje župe. Pa evo na kraju ovog kratkog pozdrava jedan malo vedriji zaključak. Na nedavnom pregledu kod pregleda srca reče mi doktor: "Imate velečasni veliku urođenu manu, dva srca, jedno moramo hitno izvaditi!" Rekao sam mu: "Nipošto, doktore, ne diraj, jedno kuca za župu Hutovo, a jedno za župu Neum" i pri tome stojim, neka tako i ostane do kraja!!!

I na kraju opet ponavljam u ime svih vaših župnika i kapelana najsrdičniju čestitku župi ovog njezinog jubileja, zahvalu i čestitku jubileja svim našim braniteljima i topli pozdrav svim slavljenicima ovog nezaboravnog slavlja.

PROSLAVLJENA ZAŠTITNICA MOSTARSKE KATEDRALE I ZAKLJUČEN SINODALNI HOD U HERCEGOVAČKIM BISKUPIJAMA

Na Duhovski je ponedjeljak, 6. lipnja 2022. mostarska katedrala, majka svih crkava u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji, proslavila svoju nebesku Zaštitnicu – Blaženu Djericu Mariju Majku Crkve. Svečano euharistijsko slavlje u 18 sati, u koncelebraciji s generalnim vikarom mons. Nikolom Menalom, biskupskim vikarom za trebinjsko-mrkansku biskupiju don Antonom Luburićem, biskupijskim kancelarom don Stipom Galom, katedralnim župnikom don Josipom Galićem, kao i brojnim drugim svećenicima, predvodio biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. Petar Palić.

Ovom je sv. misom ujedno zaključen Sinodalni hod u hercegovačkim biskupijama, koji je započeo 30. listopada 2021., a čiji je cilj bio, kao i u cijeloj Katoličkoj Crkvi, međusobno se više povezati te iznaći i načine i ljudi preko kojih bi vjernici mogli iznijeti svoja mišljenja, pronaći načine rada i planiranja kroz zajedništvo, sudjelovanje i poslanje svih, a sve na dobrobit Crkve i katoličke vjere.

Govoreći o katedralnoj svetkovini Marije Majke Crkve, relativno mladom blagdanu u povijesti Crkve, čiji korijeni sežu u vrijeme Drugoga vatikanskoga sabora, biskup Petar je naglasio da se ovoga dana, nakon svetkovine Duhova ili Pede-

setnice, kada je rođena Crkva, s pravom zaustavljamo pred Blaženom Djericom Marijom, majkom Onoga koji je Crkvu stvorio, svjesni pritom Njezine uloge u otajstvu Božjega utjelovljenja i u otajstvu spasenja.

Pod sv. misom pjevalo je Katedralni zbor Marija pod ravnjanjem mo. don Dragana Filipovića i uz orguljsku pratnju s. Matee Krešić.

Za ovogodišnju su se svetkovinu svoje nebeske Zaštitnice župljani katedralne župe pripravljali trodnevnicom, u sklopu koje su misna slavlja predvodili don Gordan Božić, župnik Domanovića, fra Valentin Vukoja, župnik Posuškoga Graca, kao i župnik župe Potoci-Bijelo polje don Rajko Marković, dok je istodobno na svetkovinu Duhova, po ustaljenoj tradiciji, u mostarskoj katedrali ovogodišnjim kandidatima podijeljen sakrament sv. krizme.

Nakon svečane večernje sv. mise u Gospinoj katedrali i čašćenja Majke Crkve, program je nastavljen u velikoj katedralnoj dvorani. Sve je sudionike na početku pozdravio biskup Petar, a potom je generalni vikar hercegovačkih biskupija mons. Nikola Menalo održao izlaganje o provedenu Sinodalnom hodu u dvjema hercegovačkim biskupijama.

BISKUP PETAR U ŽUPI CRNAČ

Župno zajedništvo u Biskupijskom zajedništvu

U četvrtak, 23. lipnja 2022., kada Crkva ove godine liturgijski slavi svetkovinu Rođenja Svetog Ivana Krstitelja, mostarsko-duvanjski biskup Petar Palić posjetio je župnu zajednicu Presvetoga Srca Isusova u Crnču.

Nakon više od 25 godina mjesni biskup ponovno je došao u župu Crnač, koja do veljače ove godine nije imala zakonitoga župnika. Posljednji službeni pohod mjesnog biskupa župi Crnač bio je 24. 3. 1996. kad je tadašnji biskup Ratko Perić obavio kanonsku vizitaciju.

Na dolasku u mjesto biskupa je dočekao upravitelj župe don Ante Jukić, s predstavnicima župne

zajednice i društveno-političkog života Zapadno-hercegovačke županije i Grada Širokoga Brijega.

Na euharistijskom slavlju, uz upravitelja župe don Antu Jukića, u koncelebraciji su bili fra Ivan Marić, širokobriješki župni vikar i gvardijan samostana te don Stipe Gale, kancelar i upravitelj Župe Nevesinje.

Na početku mise okupljenu zajednicu vjernika i biskupa pozdravio je upravitelj župe don Ante Jukić. Pozdravivši sve okupljene vjernike, među kojima su gosp. Miro Kraljević, širokobriješki gradonačelnik i gosp. Zdenko Čosić, župan Zapadno-hercegovačke županije, don Ante je na-

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

glasio kako je "prošlo dosta vremena da Biskup, apostolski namjesnik i poglavar mjesne Crkve, nije došao u župu Crnač, ali o tome danas nema potrebe govoriti. Radije slušam i ponavljam riječi svetoga apostola Pavla Filipljanima: "Braćo, ponavljam samo jedno: što je za mnom, zaboravljam, za onim što je pred mnom, težim." (Fil 3,13-14). Ili kako piše vjernicima Kološanima: "Braćo, za onim gore težite, a ne za zemaljskim!" (Kol 3,1-2).

Hvala Bogu, vama vjernicima i ocu Biskupu što smo danas zajedno ovdje u Crnču, u župnoj crkvi Srca Isusova. Ovo milosno vrijeme i radosni susret omogućilo nam je Presveto i milosrdno Srce Isusovo i vaše istinsko, vjerničko i ljudsko razmišljanje o pripadnosti Crkvi."

Osvrćući se na prošlu situaciju u župi don Ante je rekao da vjeruje i nada se "da je put nera-zumijevanja i nesloge ostao negdje tamo daleko iza nas, a da su nastupila nova vremena, o kojima govorи Papa Franjo. To je radosni sinodalni hod vas vjernika, nas svećenika i biskupa s Papom u jednoj svetoj, katoličkoj i apostolskoj Crkvi. Taj radosni vjernički hod želimo nastaviti i proživjeti u osobnoj, obiteljskoj vjeri i pripadnosti Crkvi.

Neka nas milosrdni Isus i njegovo Presveto Srce pouči kako ćemo svaki dan biti bolji, svetiji, Ocu nebeskome draži, a međusobno bliži i razumljiviji."

Zahvaljući don Anti na pozdravnim riječima biskup Petar je pozdravio sve okupljene vjernike i na samom početku blagoslovio kalež, koji će se upotrijebiti u misi, a koji je darovao župi Crnač.

U svojoj homiliji biskup Petar je govorio o glasu, odnosno o rođenju Ivana Krstitelja koji je bio glas, preteča Isusa Krista. Biskup je kazao da je "Ivan bio glas koji je vikao u pustinji: "Poravnajte put Gospodinu!" Bio je to glas koji je pozivao ljudе na pokajanje u vodama Jordana. Bio je to glas koji je povikao: "Evo Jagajca Božjeg!" i glas koji je šaptao: "On mora rasti, a ja se moram umanjivati!" Bio je to glas koji nije mogla ušutkati ni krvnička sjekira, jer do danas odzvanja glas koji je rođen Elizabeti i Zahariji."

Pozvao je okupljenu zajednicu vjernika da i ona sama postane i pronađe svoj glas, onaj duhovni, nadnaravni kojim će svjedočiti živu Riječ Božju. Pravi glas se, paradoksalno, pronalazi u trenutku tihe, meditativne molitve. Kad šutimo, molimo se, razmišljamo, kajemo se, Riječ Božja oživjava u nama i vapi iz dubine.

"Moramo poput Ivana Krstitelja biti svjesni, da riječ koju naš glas govori nije naša. I ovo što je

danas biskup među vama u ovoj župnoj zajednici Crnač i ovo što vam biskup danas govoriti nije promocija i pohvala i pokuda nikome i ničega, nego ukazivanje da smo svi poslani i pozvani slušati Kristov glas i ići za njim koji je Dobri pastir svih nas. Jedino u zajedništvu Crkve Kristove nalazimo istinski put u život.

Drago mi je da ste i vi kao zajednica vjernika pronašli svoj glas, kojim ćete, u biskupijskom zajedništvu, svjedočiti svoju pripadnost Isusu Kristu u Njegovoj Crkvi. Sveti Pavao piše o Crkvi kao otajstvenom Tijelu Kristovu. Jedan ud ne zovemo tijelom. Prst ili nogu ne zovemo tijelom. Kad nema prsta ili bilo kojega uda, tijelo i dalje živi. Ali, kad je jedan ud bolestan ili boli, cijelo tijelo boli. I kad jedna župa nije u biskupijskom zajedništvu, bol je to za cijelu Crkvu", naglasio je biskup Petar.

Biskup je pozvao okupljenu zajednicu vjernika da se ugledaju na Presveto Srce Isusovo, koje se u ovoj župi slavi kao zaštitnik župe, Srce Boga živoga, koji je svoju ljubav prema nama posvjedočio na križu.

Na kraju euharistijskoga slavlja župni upravitelj don Ante zahvalio je svima nazоčnimа i istaknuo:

"Hvala Trojedinom Bogu, Ocu, Sinu i Duhu Svetomu koji nas je danas okupio na ovo zajedničko slavlje kojim smo započeli trodnevni hod i pripravu za svetkovinu naslovnika naše župe, svetkovinu Presvetoga Srca Isusova.

Oče Biskupe, poslije riječi zahvale Bogu, zahvaljujem Vama, što ste mogli danas zajedno s nama slaviti sveto misno slavlje i uputiti poruku ohrabrenja okupljenoj zajednici vjernika. Što ste, bez obzira, na teška razdoblja života naše župe bili strpljivi i kroz prethodno vrijeme svojim molitvama pratili vjernike naše župe i kao naš Pastir bili zajedno sa svojim vjernim stadom, našom mjesnom Crkvom i župom Crnač.

Neka nas Presveto Srce Isusovo vodi i čuva na svim putovima osobnoga, obiteljskoga i vjerničkoga života, kako vjernike, tako i sve Bogu posvećene osobe, svećenike, redovnike, redovnice, Vas, biskupe Petre, sve biskupe i papu Franju."

Nakon blagoslova biskup se vjernicima i svećenicima pridružio bratskom stolu, koji su pripremili župljani Župe Crnač sa svojim župnim upraviteljem.

Euharistijsko slavlje pjesmom je pratilo župni zbor pod ravnanjem gosp. Ivana Solde.

SVEĆENIČKO REĐENJE

Na svetkovinu apostolskih prvaka sv. Petra i Pavla u mostarskoj je katedrali Marije Majke Crkve mostarsko-duvanjski biskup i upravitelj trebinjsk-mrkanski mons. Petar Palić petorici đakona podijelio sveti red prezbiterata.

Na svečanoj misi, kojoj su uz biskupa Petra koncelebrirali apostolski vizitator za župu Međugorje mons. Aldo Cavalli, generalni vikar hercegovačkih biskupija mons. Nikola Menalo, provincijal hercegovačkih franjevaca fra Jozo Grbeš te velik broj svećenika, za prezbitere su zaređeni fra Ivan Slišković iz župe Uznesenja BDM u Širokom Brijegu, fra Franjo Čorić iz župe Krista Kralja u Čitluku, potom fra Franjo Markić iz župe sv. Petra i Pavla u Kočerinu i fra Ivan Hrkać iz župe Uznesenja BDM u Širokom Brijegu za Hercegovačku franjevačku provinciju te don Nikša Pavlović za Trebinjsko-mrkansku biskupiju.

U svojoj propovijedi biskup Petar je naglasio da se svećeničko ređenje petorice kandidata događa na svetkovinu sv. Petra i Pavla, koja nas podsjeća na dva najveća čovjeka u kršćanskoj povijesti. "Obojica su postali Kristovi – kršćani na različite načine. Obojica su misionari i stupovi, apostoli kršćanskih zajednica. Petar je od početka bio apostol, jedan od prvih Kristovih svjedoka", kazao je biskup dodavši pritom da je Pavao najprije bio poznat kao progonitelj, a potom vidi Isusa samo u viđenju – to jest, duhovno, u novom stanju svijesti te postaje apostol naroda.

Nakon biskupove propovijedi, na riječi kojima je svaki dotadašnji đakon okupljenom mnoštvu predstavljen imenom i prezimenom, dolazili su kandidati pred biskupa Petra te izricali svoju spremnost na svećeničku službu riječima Evo me!, čime su ređenici izrazili svoje opredjeljenje za služenje Božjem narodu. Na biskupovo pitanje svakom kandidatu obećavaju li svom dijecezanskom biskupu i zakonitom poglavaru poštovanje i poslušnost, spremno su odgovarali potvrđno.

Nakon litanija Svih svetih i mazanjem ruku, uslijedila je molitva biskupa Petra nad petoricom kandidata. "Svemogući Oče, poslao si u svijet svoga Sina Isusa, za glasnika i Svećenika naše vjere, a on je učinio svoje apostole posvećene u istini dionicima svoga poslanja. Njima si pridružio pomoćnike da njegovo djelo spasenja navještaju po svemu svijetu. Zato te molimo, Gospodine, udijeli ove pomoćnike sada našoj slabosti jer su nam potrebni za vršenje apostolskoga svećeniš-

tva. Udjeli ovim slugama dostojanstvo prezbiterata. Obnovi u njihovim srcima duha svetosti. Neka vjerno vrše službu drugoga stupnja koju od tebe, Bože, primaju i primjerom svoga života budu poticaj čudoredna ponašanja. Bili valjani suradnici našeg reda! Bili vjerni djelitelji Tvojih otajstava, da se Tvoj narod obnovi", kazao je biskup Petar.

Odijevanjem misnoga ruha te polaganjem ruku biskupa Petra i potom svih nazočnih svećenika nad novozaređenim svećenicima, završen je sam obred ređenja, nakon čega su novi svećenici pristupili oltaru i – prvi put kao svećenici – koncelebrirali u misi.

Nakon misnoga slavlja okupljenima se obratio provincijal fra Jozo Grbeš zahvalivši biskupu Petru za ređenje četvorice franjevaca za svećenike Hercegovačke franjevačke provincije, naglasivši da je ovo uistinu velik dan za našu Crkvu. "Ako svoje ja uvijek zamijenite s riječju On, imat ćete život milosti. Sve nepoznato postat će poznato i sve teško postat će lako", poručio je provincijal Grbeš novozaređenim svećenicima poželjevši da ih Gospodin čuva na njihovu putu.

Nakon provincijala, riječima zahvale ponajprije Trojedinom Bogu za novi dar Crkvi u Hercegovini kroz petoricu novih svećenika, potom njihovim roditeljima i rodbini, kao i biskupu Petru, kojemu je ujedno čestitao imendant, na ređenju novih prezbitera, obratio se generalni vikar mons. Nikola Menalo. On je istodobno čestitao obljetnice svećeničkoga ređenja svim svećenicima – od najstarijega fra Rade do prošlogodišnjih mladomisnika.

Pod misom je pjevao Katedralni zbor Marija pod ravnanjem mo. don Dragana Filipovića i uz orguljsku pratnju s. Matee Krešić.

Biskupova propovijed:

Ni Petar ni Pavao nisu znali na što su pristali kad su potvrđno odgovorili na Kristov poziv. Nisu znali ni Ivan, Franjo, Ivan, Franjo i Nikša. Nije niti itko od zaređenih svećenika, nisam ni ja. Svi smo stavili svoj potpis na bjanko ček.

Za Petra je reći DA Isusu uključivalo i neke teške stvari. To je značilo napustiti svijet koji je poznavao, jezero i svoju trgovinu, svoju rodbinu u Galileji. Bio je to mali svijet, ali dovoljno uđoban. Reći DA značilo je kročiti putevima Palesti-

ne, živjeti u nesigurnosti slijedeći "Sina čovječe-ja [koji] nema gdje nasloniti glavu" (Mt 8,20). To je značilo slijediti Isusa u Getsemanski vrt noću, a zatim u dvorište Velikog svećenika i u čin izdaje i gorkog plača koji slijedi. To će značiti izdaleka vidjeti Isusa uzdignutog na križu na Kalvariji i položenog u obližnji grob. To će značiti novo poslanje na obali pokraj jezera: "Pasi ovce moje" (Iv 21,17); a to će značiti da će Petar "ispružiti ruke" (Iv 21,18), a netko drugi će ga vezati pojasmom i voditi ga kamo najradije ne bi išao. To će značiti umrijeti mučeničkom smrću u Rimu, okrenut naopako, naglavačke, prema zemlji na križu, kažu, u tadašnjem Neronovom cirkusu, a danas Vatikanu. Sve to sadrži u sebi Petrov DA Isusu.

Za Pavla će DA značiti progon od početka u Damasku. To je značilo sumnju u njega u majci Crkvi u Jeruzalemu. To je značilo odvajanje od Petra i Barnabe u Antiohiji. To je značilo otkloniti sve optužbe nakon što je nakon razlaza osnovao vlastiti misionarski tim. Njegova misionarska karijera zvuči kao litanije jada: "Od Židova primio sam pet puta po četrdeset manje jednu", kaže. "Tripit sam bio šiban, jednom kamenovan, tripit doživio brodolom, jednu noć i dan proveo sam u bezdanu. Česta putovanja, pogibli od rijeke, pogibli od razbojnika, pogibli od sunarodnjaka, pogibli od pogana, pogibli u gradu, pogibli u pustinji, pogibli na moru, pogibli od lažne braće; u trudu i naporu, često u nespavanju, u gladi i žedi, često u postovima, u studeni i golotinji!" (2 Kor 11,24-27). Vrhunac svih ovih nedaća doći će, kako za Pavla tako i za Petra, u Rimu gdje mu je odrubljena glava na putu za Ostiju.

S obzirom na sve ovo što su obojica proživjela i preživjela, postavlja se pitanje zašto su nastavili? Zašto u jednom trenutku jednostavno nisu odlučili da to nije vrijedno toga i vratili se u svoj mali udoban svijet koji su poznavali? Jesu li bili mazohisti? Malo je vjerojatno. Jesu li se nadali protiv nade da bi stvari mogle biti bolje, a zapravo su se samo pogoršavale? Također je malo vjerojatno.

Razlog zašto su nastavili dalje je daleko čudniji od toga. Možda su Petar i Pavao imali tračke nostalgije za svijetom koji su ostavili, ali ustrajali su do kraja iz dva razloga. Prvo, imali su nepokolebljiv osjećaj sigurnosti poziva koji im je došao vrlo izravno i osobno od Isusa. Za Petra je poziv stigao iz Cezareje Filipove i potvrđen je na obali Genzaretorskog jezera. Za Pavla je poziv stigao na put u Damask. Drugo, obojica su uvidjeli da, u svom iskustvu patnje, zapravo žive vazmeno otajstvo.

U Poslanici Filipljanima Pavao govori o sebi kao da živi u svom životu način Gospodinove smrti (usp. Fil 3,10). To je smrt koja vodi u život. Pavao vidi da njegovo iskustvo patnje, gubitka i progona samo služi da njegovom poslanju da veću snagu. Svaki pokušaj da ga se zaustavi ili ušutka samo daje još veći poticaj njegovom poslanju, kao što je konačni pokušaj zaustavljanja i ušutkavanja Isusa na Kalvariji samo izazvao uskrsnuće. Dvojica apostola uvidjeli su da vazmeno otajstvo nije bilo "nekad davno", događaj ograničen na prošlost. To se događalo ovdje i sada u njihovim životima dok su stalno govorili DA Isusu i odgovarali na njegov poziv da budu apostoli.

Ono što smo danas čuli iz Svetog pisma govori o tome da su i Petar i Pavao spašeni silom koja nije njihova. U Djelima apostolskim slušamo o Petrovom spašavanju iz Herodova zatvora; a Pavao, pišući Timoteju, kaže da je "izbavljen iz lavljih usta" i polaze svoju vjeru u "Gospodina [koji će me] izbaviti od svakoga zla djela". Način spašavanja bio je dio njihova življenja vazmenog otajstva; pa čak je i njihova smrt bila svojevrsno oslobođenje, stavljanje pečata na njihovu apostolsku misiju i osiguranje da se spomen na njih slavi i da se njihov glas čuje zauvijek. Na kraju su možda imali bljeskove sjećanja na jezero i Tarz, ljude koje su voljeli, život koji su poznavali. Ali na nekoj dubljoj razini spoznali su preplavljajuću zahvalnost, čak i radost, što ih je raspet i uskrasnuli Gospodin doveo do ove točke nečega što se možda činilo konačnim porazom, ali koji je zapravo bio konačna pobjeda.

Braćo i sestre! Ovu petoricu mladića koje danas redimo za svećenike, Isus je, također, pozvao vrlo izravno i osobno. A ja vas, kao biskup ove Crkve, pozivam, dragi ređenici, da nikada ne izgubite taj osjećaj poziva, da ga nikada ne zaboravite. Vraćajte mu se uvijek iznova, istražujte ga sve dublje kroz svoj život, dopustite njegovoj moći da raste u vama. I vi ćete, također, morati oživjeti način Gospodinove smrti, morat ćete se dati "opljeniti", postati poslušni do umiranja samima sebi, pokazati vazmeno otajstvo u svom životu, dopuštajući da vaša slabost postane snaga, a da vaši porazi postanu pobjede.

I naravno: pozvani ste svakoga dana, svakoga trenutka svoga života odgovarati na Isusova pitanja koja dopiru do svakoga od nas:

Što ti kažeš o meni?

Kakav je tvoj odnos prema meni?

Tko sam ja za tebe?

Koji smisao u tvome životu ima moja nazočnost?
Što donosim tvome životu?

Da bi se to moglo dogoditi, i vas će, dragi ređenici, trebati spašavati, uvijek iznova, sila koja nije vaša. Morat ćete biti spašeni od poluživog života, malog, možda sigurnog i udobnog, ali samo poluživog. Možda ćete ponekad sanjati da se vraćate na jezero svojih uspomena ili u Tarz svoje prošlosti, ali će vas stvarnost brzo probuditi oda sna i spoznaja da nas Bog poziva da ne budemo napola živi nego da budemo cjelovito i potpuno živi sa životom Uskrsloga Krista.

Uvijek postoji rizik da kažemo DA Gospodinu, ali da, zapravo, nikada ne napustimo dom, da radije ostanemo u svojoj zoni udobnosti, zarobljeni u sjećanjima, u svom malom svijetu, umjesto da hrabro krenemo putem koji nam Gospodin otvara, putem u nepregledni svijet Uskrsa.

Dragi Ivane, Franjo, Ivane, Franjo i Nikša, morat ćete se spašavati, uvijek iznova, iz zatvora samoga sebe, narcisoidnog zaključavanja, sebičnog svijeta u kojem ono moje "ja sam poseban" i oni drugi postoje samo da bi služili mojim potrebama i mojim ciljevima.

Ako ova petorica mladića, naša braća, dopuste Isusu Kristu da ih spasi na ovaj način, morat će se potpuno suočiti Kristu, morat će proliti svoju krv. Ali na kraju putovanja, na kraju jednog čudesno iznenađujućeg i ispunjenog svećeničkog života, svaki od njih će sa svetim Petrom moći reći: "Sada znam da je sve istina: Gospodin je doista poslao andjela svoga da me spasi" i sa sveti Pavlom: "Izbavit će me Gospodin od svakoga zla djela i spasiti za svoje nebesko kraljevstvo. Njemu slava u vijeke vjekova". Amen.

USNUŠE U NADI USKRSNUĆA

DON MIHOVIL ZRNO

U četvrtak, 27. siječnja 2022., u 15 sati, preminuo je u bolnici u Mostaru umirovljeni svećenik Mostarsko-duvanjske biskupije don Mihovil Zrno.

Don Mihovil je rođen 2. svibnja 1945. u Galičiću, župa Šujica, općina Tomislavgrad, kao četvrto od desetero djece od oca Marka i majke Mare r. Perković. Kršten je 3. svibnja 1945. u Šuici. Krizman je također u rodnoj župi 2. listopada 1952. Osnovnu je školu završio u Šuici, a gimnaziju u Zadru. Filozofsko-teološki studij završio je u Splitu, gdje je ređen za đakona. Za svećenika je zaređen u Studencima 29. lipnja 1971. Mladu Misu proslavio je u Šuici. Mladomisničko geslo bilo mu je: "Gospodin je jakost moja!" Službu župnika u Drežnici obnašao je od 1972. do 1983. godine, a župnik u Prisoju bio je od 1983. do

2009. godine. U ovih 26 godina u župi Prisoje, don Mihovil je ostavio veliki trag, kako na duhovnom tako i na materijalnom dobru za ovu župu. Župljani su ga cijenili kao izuzetnu osobu, koji je gotovo cijeli svoj pastoralni rad posvetio župi. **2009. godine je umirovljen s boravkom u Svećeničkom domu u Mostaru.** U mirovini nije mirovao nego je pastoralno bio djelatan u mostarskim župama sv. Mateja na Rudniku i sv. Tome na Bijelom Brijegu. Rado je isповједao u mostarskoj isповјednoj grupi dok ga je zdravlje služilo. U svojoj oporuci napisao je da želi biti pokopan u svećeničku grobnicu na groblju Raštani. Providnost je htjela da on bude prvi svećenik pokopan u ovoj grobnici, 29 siječnja 2022. godine. Pokoj vječni daruj mu Gospodine!

FRA ŽARKO ILIĆ

U ponedjeljak, 7. veljače 2022., u Sveučilišnoj kliničkoj bolnici Mostar, okrijepljen sv. sakramentima, u Gospodinu je preminuo njegov sluga svećenik fra Žarko Ilić u 88. godini života, 68. godini redovništva i 60. godini svećeništva. Svoju zlatnu misu proslavio je na Humcu 18. 8. 2012. godine.

Fra Žarko je vršio sljedeće službe:

- Duh. pom. u Mostaru od srpnja 1963. do kolovoza 1966.
- Duh. pom. u Čapljini od kolovoza 1966. do 5. lipnja 1967.
- Župnik u Drinovcima od 6. lipnja 1967. do 25. srpnja 1972.
- Duh. pom. na Širokom Brijegu od 26. srpnja 1972. do rujna 1981.
- Duh. pom. u Veljacima 18.8.1981. (de-kret) do listopada 1984.

- Na oporavku i povremenom liječenju na Humcu od listopada 1984. do 14. rujna 1988.

- Duh. pom. na Humcu od 15. rujna 1988. do 10. svibnja 2001.

- Izgubio ovlast isповједanja 10. svibnja 2001., de familia na Humcu. (do kraja 2007. vršio pastoralne čine osim sporovoda, kad je zbog bolesti morao prestati osim povremenog isповједanja)

- Pročelnik provincijskog Vijeća za pravdu, mir i ekologiju od rujna 1988. do svibnja 1993.

- Pročelnik Komisije za pravdu, mir i ekologiju Južnoslavenske konferencije franjevačkih provincijala od travnja 1989. do svibnja 1993.

- Urednik Kršnog zavičaja od 1970 do smrti
Tijelo pok. fra Žarka bilo je izloženo u crkvi na Humcu u srijedu 9. veljače od 9 sati. Sveta misa slavljena je u samostanskoj crkvi sv. Ante

na Humcu, u srijedu 9. veljače 2022. u 15,00 sati. Sprovodnu svetu misu predvodio je provincial fra Miljenko Šteko, uz koncelebraciju gvardijana fra Darija Dodiga, kancelara don Stipe Gale i druge braće svećenika, koji su došli molitvom se oprostiti od pok. fra Žarka.

Sprovodne obrede i ukop na Novom groblju na Humcu predvodio je provincial fra Miljenko. Počivao u miru Božjem!

FRA VITOMIR MUSA

U četvrtak, 10. ožujka 2022., u samostanu na Širokom Brijegu, okrijepljen sv. sakramentima, u Gospodinu je preminuo njegov sluga svećenik fra Vitomir Musa, župni vikar, župnik i gvardijan - član Hercegovačke franjevačke provincije u 82. godini života, 58. godini redovništva i 53. godini svećeništva.

Fra Vitomir vršio je sljedeće službe:

- Duh. pom. u Drinovcima od 10. srpnja 1970. do lipnja 1972.
- Župnik u Drinovcima od lipnja 1972. do rujna 1980.
- Župnik u Čapljinu od rujna 1980. do rujna 1988.

- Gvardijan i župnik u Slanom od rujna 1988. do listopada 1994.

- Poglavar kuće u Zagrebu na Jablanovcu od studenoga 1994. do rujna 1995.

- Vikar u samostanu u Zagrebu-Dubravi od rujna 1995. do rujna 1997.

- Isp., prop. na Širokom Brijegu od rujna 1997.

Sveta misa zadušnica slavljena je u samostanskoj crkvi Uznesenja BDM na Širokom Brijegu, u petak 11. ožujka 2022. u 14 sati, a potom sprovodni obredi i ukop na groblju Mekovac. Počivao u miru Božjem!

FRA MARINKO LEKO

U župi sv. Ivana Krstitelja Rakitno, u Gospodinu je preminuo 24. ožujka 2022., njegov sluga svećenik fra Marinko Leko u 79. godini života, 62. godini redovništva i 56. godini svećeništva.

Obnašao je sljedeće službe:

- Duh. pom. na Humcu od 28. kolovoza 1967. do listopada 1969.
- Studira moralnu teologiju u Rimu od listopada 1969. do ožujka 1974.
- Pomoćni odgojitelj novaka na Humcu od ožujka 1974. do rujna 1974.
- Sam. vikar i župnik u Mostaru od rujna 1974. do listopada 1980.
- Prov. definator od siječnja 1980. do ožujka 1981.
- De familia u Mostaru od listopada 1980. do veljače 1981.
- Duh. pom. u Tomislavgradu od veljače 1981. do rujna 1988.

- Urednik Naših Ognjišta u Tomislavgradu od rujna 1981. do rujna 1988.

- De familia u Tomislavgradu od rujna 1988. do kolovoza 1989.

- Župnik u Posušju od kolovoza 1989. do kolovoza 2005.

- Definitor Provincije 26.4.1994. – 20.6.1997.

- Vikar Provincije 20.6.1997. – 28./29.6.2001.

- Član Vijeća za trajnu formaciju i liturgiju od 9. studenoga 2004.

- Župnik u Rakitnu od 25. kolovoza 2005.

Sv. misa zadušnica slavljena je u župnoj crkvi sv. Ivana Krstitelja u Rakitnu, u subotu 26. ožujka 2022. u 14,00 sati, a potom sprovodni obredi i ukop u fratarskoj grobnici Martića križ u Posušju. Počivao u miru Božjem!

BISKUPOVA KRATKA KRONIKA

siječnja 2022. – 30. lipnja 2022.

Subota, 1. 1. 2022.

Slavio sv. Misu u katedrali u povodu Svetkovine Blaženje Djevice Marije Bogorodice i Međunarodnog dana mira.

Nedjelja, 2. 1. 2022.

Posjetio župu Bezgrješnog začeća BDM u Jablanići i slavio sv. Misu.

Ponedjeljak, 3. 1. 2021.

Sudjelovao na misi i sprovodnim obredima za pok. mons. Nikolu Dučkića u Kistanjama i uputio prigodnu homiliju.

Utorak, 4. 1. 2022.

Susreo se s don Perom Pavlovićem, župnikom na Rotimlji.

Srijeda, 5. 1. 2022.

Susreo se s ministrom vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske Gordonom Grlićem Radmanom.

Četvrtak, 6. 1. 2022.

Slavio sv. Misu u katedrali – blagdan Bogojavljenja.

Petak, 7. 1. 2022.

Susreo se sa zastupnicima u Europskom parlamentu.

Ponedjeljak, 10. 1. 2022.

Predsjedao sjednicom Ekonomskog vijeća.

Utorak, 11. 1. 2022.

Slavio sv. Misu u mostarskoj katedrali u prigodi obljetnice smrti biskupa Pavla Žanića.

Srijeda, 12. 1. 2022.

Susreo se s fra Branimirom Musom, župnikom u Tihaljini.

Susreo se s predsjednikom HDZ – a Dragom Čovićem, predsjednicima vlada Hercegovačko-neretvanske županije i Zapadnohercegovačke županije Nevenkom Hercegom i Zdenkom Čosićem, ministrom prometa i komunikacija u Vladu FBiH Denisom Lasićem i rektorm Sveučilišta u Mostaru Zoranom Tomićem.

Petak, 14. 1. 2022.

Sudjelovao na svečanoj Večernjoj u Zadru u povodu blagdana sv. Stošije, zaštitnice Zadarske nadbiskupije.

Subota, 15. 1. 2022.

Predvodio sv. Misu u Biogradu/nm u povodu zaštitnice župe sv. Stošije.

U večernjim satima predvodio sv. Misu u Zadru u povodu blagdana sv. Stošije.

Ponedjeljak, 17. 1. 2022.

Godišnji pohod župnika Ordinarijatu.

Susreo se sa sljedećim župnicima:

don Josip Galić

don Pero Miličević

don Drago Ćurković

don Ante Đerek

don Rajko Marković

don Ilija Petković

Utorak, 18. 1. 2022.

Godišnji pohod župnika Ordinarijatu.

Susreo se sa sljedećim župnicima:

don Ivan Perić

fra Mario Knezović

fra Goran Ćorluka

fra Stipe Biško

fra Ante Kurtović

Srijeda, 19. 1. 2022.

Godišnji pohod župnika Ordinarijatu.
Susreo se sa sljedećim župnicima:
don Nedjeljko Krešić
don Antun Pavlović
don Andelko Planinić
don Mladen Šutalo
don Marin Krešić
don Ivo Šutalo
don Gordan Božić
don Vinko Raguž
don Mile Vidić
don Pero Pavlović
don Ljubo Planinić

U poslijepodnevnim satima susreo se s predstojnicima Katehetskih ureda: don Tomislavom Mlakićem, don Markom Vidovićem i don Antonom Pavlovićem.

Četvrtak, 20. 1. 2022.

Godišnji pohod župnika Ordinarijatu.
Susreo se sa sljedećim župnicima:
don Jakov Renić
fra Mladen Rozić
fra Gabrijel Mioč
don Ivan Bebek
fra Anthony Burnside
fra Stipe Marković
don Jozo Blažević
don Ivica Boras

Petak, 21. 1. 2022.

Godišnji pohod župnika Ordinarijatu.
Sudjelovao na svečanoj Večernjoj u Dubrovniku u povodu biskupskog ređenja mons. Roka Glasnovića.

Subota, 22. 1. 2022.

U Dubrovniku zaredio mons. Roka Glasnovića za biskupa dubrovačkog.

Ponedjeljak, 24. 1. 2022.

Susreo se s don Draganom Filipovićem, župnim vikarom u Katedralnoj župi.

Utorak, 25. 1. 2022.

Susreo se sa župnim vikarima:
Don Ivan Aničić, župni vikar u župama sv. Luke i sv. Marka – Mostar.
Don Antonio Krešić, župni vikar u župi sv. Ivana – Mostar.

Don Vinko Nenadić, župni vikar u župi sv. Mateja – Mostar.

Don Branimir Bevanda, župni vikar u Katedralnoj župi.

Don Tomislav Rajić, župni vikar u župi Presvetoga Trojstva Blagaj – Buna.

Susreo se s don Davorom Berezovskim, župnikom župe Ploče – Tepčići.

Četvrtak, 28. 1. 2022.

Susreo se s Ivanom Vukadinom, predsjednikom vlade Hercegbosanske županije.

Predvodio misno slavlje i sprovodne obrede za pok. Vidana Vidića, oca don Mile Vidića.

Subota, 29. 1. 2022.

Podijelio sakrament Potvrde odraslima u katedrali.

Predvodio misu i sprovodne obrede za don Mihovila Zrnu u Raštanima.

Ponedjeljak, 31. 1. 2022.

Održao ispite na Teološko-katehetskom institutu.
Susreo se s don Petrom Filipovićem.

Srijeda, 2. 2. 2022.

Susreo se s g. Mirom Radaljem, direktorom nakladne kuće Verbum.

U Dubrovniku sudjelovao na otvaranju Feste sv. Vlaha.

Četvrtak, 3. 2. 2022.

Sudjelovao na Festi sv. Vlaha, zaštitnika Dubrovačke biskupije i grada Dubrovnika.

Petak, 4. 2. 2022.

Predvodio misno slavlje i sprovodne obrede za pok. Sofiju Pavlović, majku don Antuna Pavlovića.

Subota, 5. 2. 2022.

Slavio sv. Misu u samostanu Školskih sestara franjevki Krista Kralja u Bijelom polju i prvi zavjeti s. Jelene Naletilić.

Presjedao sjednicom Povjerenstva za sinodalni hod.

Nedjelja, 6. 2. 2022.

U Kotoru sudjelovao na proslavi sv. Tripuna, zaštitnika Kotorske biskupije.

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

Ponedjeljak, 7. 2. 2022.

Sudjelovao na dekanatskom susretu u Stocu.

Utorak, 8. 2. 2022.

Sudjelovao na dekanatskom susretu u Širokom Brijegu.

Srijeda, 9. 2. 2022.

Sudjelovao na dekanatskom susretu na Humcu.

Prisustvovao na primopredaji službe biskupijskog ekonoma.

Četvrtak, 10. 2. 2022.

Susreo se s g. Marjanom Sivrićem.

Petak, 11. 2. 2022.

Predvodio sv. Misu u župi Hrasno.

Subota, 12. 2. 2022.

Susreo se s mons. Aldom Cavalliem, vizitatom u župi Međugorje.

Ponedjeljak, 14. 2. 2022.

Zajedničko zasjedanje Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine i Hrvatske Biskupske konferencije u Mostaru.

Utorak, 15. 2. 2022.

Zajedničko zasjedanje Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine i Hrvatske Biskupske konferencije u Mostaru.

Četvrtak, 17. 2. 2022.

Sudjelovao na dekanatskom susretu u Duvnu.

Petak, 18. 2. 2022.

Susreo se s don Vinkom Ragužem, župnikom u Dračevu.

Nedjelja, 20. 2. 2022.

Slavio sv. Misu u Katedrali.

Ponedjeljak, 21. 2. 2022.

Susreo se s fra Antonom Bekavcem, profesorom na KBF-u u Zagrebu.

Susreo se s g. Zdenkom Boškovićem.

Susreo se s g. Brankom Ostojićem.

Utorka, 22. 2. 2022.

Uvođenje u službu i predstavljanje biskupskoga vikara u Stocu.

Susreo se s mons. Aldom Cavalliem, vizitatom u župi Međugorje.

Četvrtak, 24. 2. 2022.

Susreo se s don Željkom Majićem, ravnateljem Caritasa.

Petak, 25. 2. 2022.

Susreo se s fra Josipom Miočom, župnikom u Drinovcima.

Susreo se s dr. Mirkom Kordićem, ravnateljem Doma zdravlja Široki Brijeg.

Susreo se s don Markom Šatalom, župnikom u Kruševu.

Utorak, 1. 3. 2022.

Održao predavanje i slavio sv. Misu u Sarajevu u sklopu permanentnog obrazovanja svećenika do 10 godina svećeništva.

Srijeda, 2. 3. 2022.

Čista srijeda – predvodio svetu Misu povidom duhovne obnove za svećenike u mostarskoj katedrali.

Slavio sv. Misu u katedrali.

Četvrtak, 3. 3. 2022.

Susret i sv. Misa s bogoslovima Centralnog bogoslovnog sjemeništa u Splitu.

Petak, 4. 3. 2022.

Slavio sv. Misu u samostanu Školskih sestara franjevki Krista Kralja u Bijelom Polju za početak zasjedanja kapitula.

Susreo se s g. Josipom Merdžom i g. Radoslavom Udovičićem.

Susreo se s don Markom Šatalom i don Antonom Pavlovićem.

Nedjelja, 6. 3. 2022.

Slavio sv. Misu u župi Presvetoga Srca Isusova u Bijelom Polju.

Održao prigodno predavanje za bračne parove u Bijelom Polju.

Ponedjeljak, 7. 3. 2022.

Susreo se s ravnateljem Renovabisa dr. Thomason Schwarzom i gosp. Herbertom Schedlerom..

Srijeda, 9. 3. 2022.

Susreo se s sestrom Darijom Jovanović, vrhovnom poglavicom sestara Franjevki od Bezgrješne iz Dubrovnika.

Predsjedao sjednicom Ekonomskog vijeća.

Četvrtak, 10. 3. 2022.

Susreo se s don Mladenom Štalom, župnikom.

Petak, 11. 3. 2022.

Sudjelovao na svečanoj večernjoj u Sarajevu u povodu liturgijskog predstavljanja nadbiskupai metropolita Tome Vukšića.

Subota, 12. 3. 2022.

Sudjelovao na liturgijskom predstavljanju nadbiskupa Tome Vukšića.

Ponedjeljak, 14.3.2022.

Susreo se s vlč. Douglasom Grandonom i skupinom studenata i profesora s različitim sveučilišta u SAD-u.

Utorak, 15. 3. 2022.

U Sarajevu predsjedao sjednicom Vijeća za kler.

Srijeda, 16. 3. 2022.

Susreo se s Patrickom i Nancy Latta iz Međugorja.

Četvrtak, 17. 3. 2022.

Susreo se s don Ljubom Planinićem, župnikom u Stocu.

Petak 18. 3. 2022.

Susreo se sa svećenicima mostarskog dekanata.

Subota, 19. 3. 2022.

Svečanom večernjom misom u katedrali proslavili svetkovinu svetoga Josipa, zaštitnika Mostarsko-duvanjske biskupije kojom je predsjedao mons. Paul Richard Gallagher, tajnik Svete Stolice za odnose s državama.

Nedjelja, 20. 3. 2022.

S mons. Paulom Richardom Gallagherom posjetili kratko Međugorje.

Ponedjeljak, 21. 3. 2022.

Zasjedanje BK BiH u Mostaru.

Utorak, 22. 3. 2022.

Zasjedanje BK BiH u Mostaru.

Susreo se s don Josipom Galićem, župnikom u katedralnoj župi.

Srijeda, 23. 3 . 2022.

U Masnoj Luci sudjelovao na trajnoj izobrazbi svećenika naših biskupija i Hercegovačke franjevačke provincije.

Sudjelovao na prijenosu zemnih ostataka mons. Ante Jurića i Frane Franića u bazilici u Solinu.

Četvrtak, 24. 3. 2022.

Susreo se s Borom Puljićem i Perom Šarićem.

Susreo se s don Željkom Majićem, ravnateljem Caritasa.

Petak, 25. 3. 2022.

Susreo se s predstavnicima EUFOR-a: Stjepanom Šapinom i Nurijom Hamzićem.

Subota, 26. 3. 2022.

Susreo se s don Ivanom Turudićem, župnikom župe sv. Ivana apostola.

Predvodio misu zadušnicu u Rakitnu za pok. Fra Marinka Leku.

Utorak, 29. 3. 2022.

Susreo se s g. Ivicom Musićem, dekanom Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru.

Susreo se s s. Zdenkom Kozinom, dosadašnjom provincijalnom poglavaricom i s. Frankom Bagarić, novom provincijalnom poglavaricom Školskih sestara franjevki.

Srijeda, 30. 3. 2022.

Sudjelovao na biskupijskom pastoralnom danu u "Emausu" u Bijelom Polju.

Nedjelja, 3. 4. 2022.

Susreo se sa župljanima župe Svih Svetih iz Seveta.

Utorak, 5. 4. 2022.

Susreo se s g. Perom Šarićem i gosp. Borom Puljićem.

Susreo se s gđom. Jasnom Dobričik, šeficom programatskog dijela Misije OSCE-a u BiH.

Susreo se s don Ivanom Aničićem, župnim vikarom u župama sv. sv. Luki i sv. Marka – Mostar.

Petak, 8. 4. 2022.

Sudjelovao na sv. Misi u mostarskoj katedrali u povodu 30-te obljetnice HVO-a.

Predvodio duhovnu obnovu za bogoslove u Sarajevu.

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

Subota, 9. 4. 2022.

Predvodio duhovnu obnovu za bogoslove u Sarajevu.

Nedjelja, 10. 4. 2022.

Slavio sv. Misu u mostarskoj katedrali u povodu Cvjetnice.

Ponedjeljak, 11. 4. 2022.

Susreo se s don Željkom Majićem, ravnateljem Caritasa.

Utorka, 12. 4. 2022.

Susreo se s don Ivanom Turudićem, župnikom župe sv. Ivana apostola u Mostaru.

Dao intervju na radioteleviziji Herceg-Bosne.

Srijeda, 13. 4. 2022.

Slavio Misu posvete ulja u trebinjskoj katedrali.

Četvrtak, 14. 4. 2022.

Slavio Misu posvete ulja u mostarskoj katedrali.

Slavio Misu Večere gospodnje u mostarskoj katedrali.

Petak, 15. 4. 2022.

Susreo se s gospodom Danijelom Barišić, veleposlanicom RH u Prištini.

Sudjelovao na križnome putu na brdo Hum.

Slavio obrede Velikoga petka u mostarskoj katedrali.

Subota, 16. 4. 2022.

Susreo se s bogoslovima Stipom Gabrićem i Markom Pavlovićem.

Slavio Vazmeno bdijenje u mostarskoj katedrali.

Nedjelja, 17. 4. 2022.

Slavio Misu Uskrsnuća Gospodinova u katedrali.

Ponedjeljak, 18. 4. 2022.

Slavlje sakramenta sv. krizme u župi Čapljina.

Utorak, 19. 4. 2022.

Održao predavanje za vjeroučitelje u Bijelom Polju.

Srijeda, 20. 4. 2022.

Susreo se s don Željkom Majićem, ravnateljem Caritasa.

Četvrtak, 21. 4. 2022.

Susreo se s ravnateljima osnovnih i srednjih škola u Bijelome Polju.

Susreo se s g. Antom Batinom.

Susreo se s g. Mihaelom Drmaćem.

Petak, 22. 4. 2022.

Susreo se s delegacijom EU parlamenta.

Subota, 23. 4. 2022.

Slavlje sakramenta sv. krizme u Grazu.

Nedjelja, 24. 4. 2022.

Sudjelovao na susretu biskupa podrijetlom s Kosova i na euharistijskom slavlju u katedrali u Prištini.

S biskupima slavio sv. Misu u župnoj crkvi sv. Nikole u Janjevu.

Petak, 29. 4. 2022.

Susreo se s rektorm Sveučilišta u Mostaru g. Zoranom Tomićem.

Slavio misu zahvalnicu u samostanu sv. Petra i Pavla u povodu završetka Kapitula.

Sudjelovao na predstavljanju knjige "Tišina", autorice Marije Zorke Vasilj.

Subota, 30. 4. 2022.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi Humac.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi sv. Mateja u Mostaru.

Nedjelja, 1. 5. 2022.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi Klobuk

Ponedjeljak, 2. 5. 2022.

Duhovne vježbe za svećenike u Skopju.

Utorak, 3. 5. 2022.

Duhovne vježbe za svećenike u Skopju.

Srijeda, 4. 5. 2022.

Duhovne vježbe za svećenike u Skopju.

Petak, 6. 5. 2022.

U Splitu sudjelovao na Večernjim pohvalama u prigodi blagdana sv. Dujma, zaštitnika Splitsko-makarske nadbiskupije i grada Splita.

Subota, 7. 5. 2022.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi Međugorje.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župni Gradac kod Neuma.

Nedjelja, 8. 5. 2022.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi Široki Brijeg.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župama sv. Marka u i sv. Luke u Mostaru.

Utorak, 10. 5. 2022.

Predsjedao sjednicom Zbora savjetnika.

Predsjedao sjednicom Prezbiterkoga vijeća.

Održao predavanje za Framu i Treći red u župi sv. Petra i Pavla u Mostaru.

Srijeda, 11. 5. 2022.

Slavio Misu zahvalnicu za maturante u mostarskoj katedrali.

Predsjedao sjednicom Zbora dekana.

Sudjelovao na Svečanoj akademiji u povodu 25. obljetnice dječjeg vrtića sv. Josipa u Mostaru.

Četvrtka, 12. 5. 2022.

Predvodio Svetu misu u Brijescu (Sarajevo) u povodu proslave sv. Leopolda Bogdana Mandića.

Petak, 13. 5. 2022.

Slavio sv. Misu u mostarskoj katedrali i krstio peto dijete u obitelji Josipa Krezića.

Subota, 14. 5. 2022.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi sv. Ivana apostola u Mostaru.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi Studenci.

Nedjelja, 15. 5. 2022.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi Polog.

Slavio svetu Misu u župi Hutovo u povodu 50. obljetnice župe.

Ponedjeljak, 16. 5. 2022.

Predvodio slavlje blagdana sv. Ivana Nepomuka, zaštitnika grada Omiša.

Utorak, 17. 5. 2022.

Susreo se s don Rajkom Markovićem, župnikom župe Bijelo Polje.

Susreo se s don Vinkom Puljićem, duhovnim pomoćnikom u župi Bijeli Brijeg u Mostaru.

Srijeda, 18. 5. 2022.

Sudjelovao na sjednici Konferencije viših redovničkih poglavara Bosne i Hercegovine u Sarajevu.

Sudjelovao na sjednici s franjevačkim provincialima u Bosni i Hercegovini.

Četvrtak, 19. 5. 2022.

Sudjelovao na međudekanatskom susretu u Travniku.

Subota, 21. 5. 2022.

Slavlje sakramenta sv. krizme u Bernu u Švicarskoj.

Nedjelja, 22. 5. 2022.

Slavio sv. Misu u Hrvatskoj katoličkoj misiji u Bernu.

Ponedjeljak, 23. 5. 2022.

Susreo se s mons. Aldom Cavalliem, vizitatom u župi Međugorje.

Utorak, 24. 5. 2022.

Susreo se s mostarskom muftijom Salemom ef. Dedovićem.

Srijeda, 25. 5. 2022.

Sudjelovao na predstavljanju Monografije o župi Uzašašća Gospodinova u Mokošici.

Četvrtak, 26. 5. 2022.

Predvodio svetu Misu u povodu svetkovine Uzašašća Gospodinova, zaštitnika župe Mokošica.

Petak, 27. 5. 2022.

Susreo se s don Andrijom Vranom.

Subota, 28. 5. 2022.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi Čitluk.

Nedjelja, 29. 5. 2022.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi sv. Petra i Pavla u Mostaru.

Održao predavanje za bračne parove u župi Cim - Ilići.

Ponedjeljak, 30. 5. 2022.

Susreo se s gospodom Vedranom Raguž.

Utorak, 31. 5. 2022.

Susreo se s gospodom Kristinom Begušić.

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

Srijeda, 1. 6. 2022.

Sudjelovao na susretu svećenika u Livnu.

Subota, 4. 6. 2022.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi Posušje.
Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi Kočerin.

Nedjelja, 5. 6. 2022.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u katedralnoj župi u Mostaru.

Ponedjeljak, 6. 6. 2022.

Susreo se s don Markom Šutalom i don Antonom Pavlovićem.

Slavio sv. Misu u katedrali u povodu blagdana Marije Majke Crkve i završetka sinodalnog hoda u biskupijama.

Utorak, 7. 6. 2022.

Susreo se s don Vinkom Nenadićem, župnim vikarom u župi sv. Mateja u Mostaru.

Susreo se s don Damirom Pažinom, župnikom u Buhovu.

Susreo se s don Radoslavom Zovkom, bolničkim kapelanom.

Susreo se s don Vinkom Ragužem, župnikom u Dračevu.

Srijeda, 8. 6. 2022.

Susreo se s don Marinom Skenderom, župnikom u Šipovači.

Susreo se s don Jozom Blaževićem, župnikom u Vinjanima i župnim upraviteljem u Zagorju.

Susreo se s don Antunom Pavlovićem, župnikom u Hrasnu.

Susreo se s don Željkom Majićem, ravnateljem Caritasa.

Susreo se s don Božom Golužom, urednikom Crkve na kamenu.

Sudjelovao na sprovodu pok. Ljilje Božić, majke don Gordana Božića.

Četvrtka, 9. 6. 2022.

Susreo se s don Krešom Puljićem, župnikom na Bijelom Brijegu.

Susreo se s gospodom Chiarom Amirante.

Susreo se s don Nedjeljkom Krešićem, župnikom u Gracu.

Petak, 10. 6. 2022.

Susreo se s don Ivanom Bijakšićem, župnikom u Ravnom.

Susreo se s g. Samuelom Čarapinom.

Subota, 11. 6. 2022.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi Domanovići.

Predvodio misno slavlje u povodu 50. obljetnice blagoslova crkve u župi Buhovo.

Nedjelja, 12. 6. 2022.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi Duvno.

Slavio svetu misu u župi Šuica na uočnicu blagdana sv. Ante Padovanskog, zaštitnika župe.

Ponedjeljak, 13. 6. 2022.

Susreo se s don Vinkom Nenadićem, župnim vikarom u župi sv. Mateja, Mostar.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi Ploče-Tepčići.

Utorak, 14. 6. 2022.

Susreo se s don Antonijom Krešićem, župnim vikarom u župi sv. Ivana ap. i ev.

Susreo se s don Ivanom Aničićem, župnim vikarom u župama sv. Luke i sv. Marka – Mostar.

Susreo se s don Tomislavom Rajićem, župnim vikarom u župi Blagaj-Buna.

Srijeda, 15. 6. 2022.

Susreo se s don Ivanom Turudićem, župnikom župe sv. Ivana ap. i ev.

Susreo se s mons. Ivanom Štironjom, biskupom kotorskim.

Četvrtak, 16. 6. 2022.

Svetkovina Tijelova, slavio sv. Misu s procesijom u Katedrali.

Petak, 17. 6. 2022.

Susreo se sa s. Emilom Barbarić.

Susreo se s don Antonom Pavlovićem.

Susreo se s don Ilijom Petkovićem, st.

Subota, 18. 6. 2022.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi Čerin.

Nedjelja, 19. 6. 2022.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi Ljuti Dolac.

Utorka, 21. 6. 2022.

Slavio sv. Misu na prvom danu trodnevnice u čast Presvetoga Srca Isusova u župi Bijelo Polje.

Srijeda, 22. 6. 2022.

Susreo se s fra Josipom Bebićem i skupinom hodočasnika.

Susreo se s Gordanom i Matkom Vetma.

Sudjelovao na sjednici stavnoga vijeća BK BiH u Sarajevu.

Četvrtak, 23. 6. 2022.

Susreo se s provincijalom Hercegovačke franjevačke provincije fra Jozom Grbešom.

Slavio sv. Misu na prvom danu trodnevnice u čast Presvetoga Srca Isusova u župi Crnač.

Petak, 24. 6. 2022.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi Konjic.

Slavio sv. Misu u povodu svetkovine Presvetoga Srca Isusova u Studencima.

Subota, 25. 6. 2022.

U Zadru sudjelovao na misi biskupskog ređenja mons. Milana Zgrablića, zadarskog nadbiskupa koadjutora.

Nedjelja, 26. 6. 2022.

Sudjelovao na misi u sarajevskoj katedrali u povodu svetkovine Presvetoga Srca Isusova.

Ponedjeljak, 27. 6. 2022.

Susreo se s p. Gernotom Wisserom, rektorm Papinskog zavora Germanicum et Hungaricum u Rimu.

Susreo se s don Željkom Majićem, ravnateljem Caritasa.

Susreo se s don Josipom Čulom, svećenikom na poslijediplomskom studiju u Rimu.

Utorak, 28. 6. 2022.

Susreo se s đakonima naših biskupija, kandidatima za svećeničko ređenje.

Susreo se s don Ivicom Puljićem.

Slavlje sakramenta sv. Krizme u župi Rotimlja.

Srijeda, 29. 6. 2022.

Svećeničko ređenje u mostarskoj katedrali.

Slavio sv. Misu na Vrdima.

Četvrtak, 30. 6. 2022.

Sudjelovao na svečanosti otvaranja magistralne ceste Stolac – Neum.

Predvodio sv. Misu u mostarskoj katedrali u povodu otvaranja Iseljeničkog kongresa.

